ONS GRIJS VERLEDEN.

DE SCHOONE BATAAFSCHE

G. J. SLOTHOUWER. AMERSFOORT

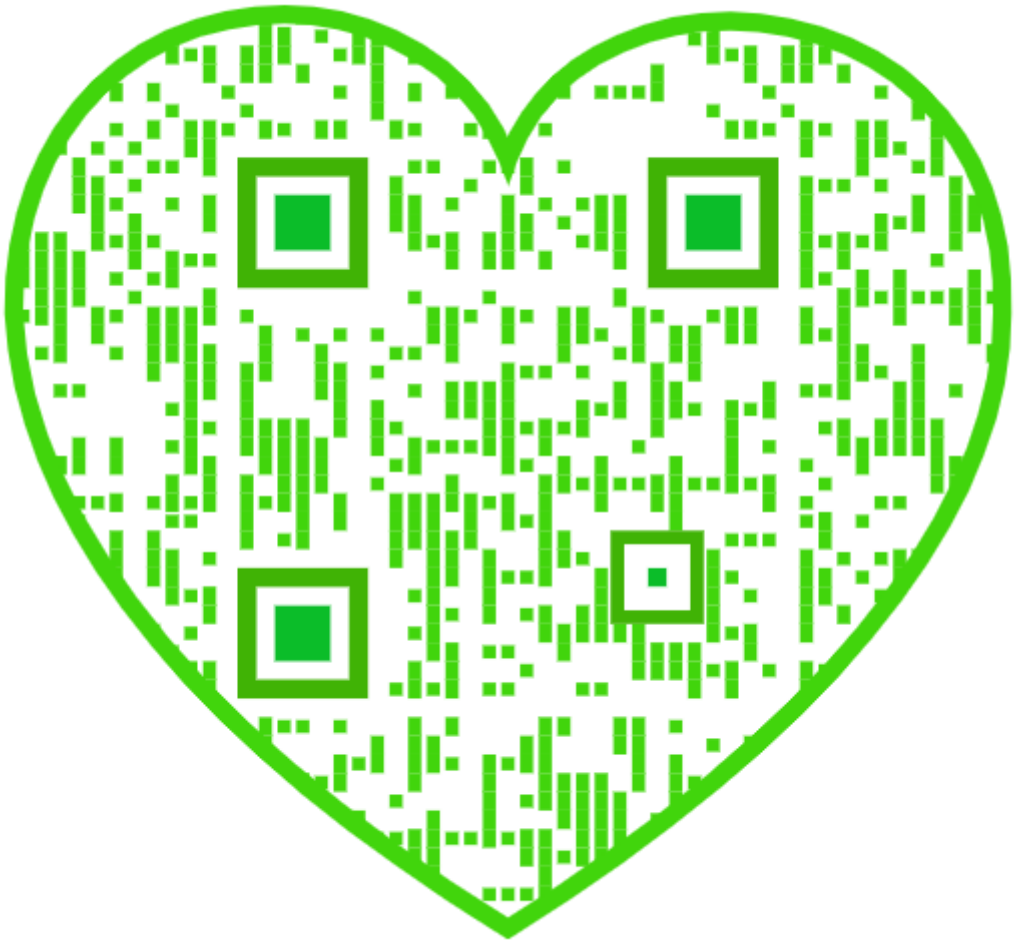

ONS GRIJS VERLEDEN

DE SCHOONE BATAAFSCHE

ONS GRIJS VERLEDEN

DE SCHOONE BATAAFSCHE

HISTORISCH ROMANTISCH VERHAAL

DOOR

D. J. DE KOFF

G. J. SLOTHOUWER :: AMERSFOORT

CLAUDIA EN HAAR BROEDER.

Het is meer dan achttien eeuwen geleden. Het was in September van het jaar 70.

De ondergaande zon wierp haar laatste stralen over de sappige weilanden en kleurde met goudgloed het rieten dak, de smalle vensters van een groote hoeve aan den Rijn niet ver van Batavodurum (Duurstede, Dorestadt, in 830 door de Noormannen verwoest, in de nabijheid ontstond Wijk bij Duurstede).

Het groote gebouw met het daarachter gelegen bakhuis, de schuren en hooibergen schitterden in dien zonnegloed.

In een ruim, maar laag vertrek waren twee personen in gesprek. De een, een éénoogig krijgsman, was de held van den opstand tegen de Romeinen, Claudius Civilis; de ander een bekoorlijk meisje van twintig jaar, zijn jongste zuster Claudia. Wij willen hun gesprek volgen.

„Het is u dus goed bevallen bij de familie Petronius?"

„O ja, de menschen waren allerhartelijkst," antwoordde Claudia.

„En rijk," merkte Civilis op.

„Zeer rijk. Zij zijn plebejers, maar vele patriciërs zoeken hun

vriendschap. Er kwamen tal van voorname lieden bij hen aan huis," zei Claudia.

„Zeker toch meest jonge?"

„Ja, jonge, en de Petroniussen zorgden voor alle mogelijke uitspanningen en feestelijkheden, welke voor geld te verkrijgen zijn. Hun huis in Rome is een van de prachtigste woningen, hun villa te Misenum is schoon gelegen en op weelderige wijze ingericht."

„En hoe bracht gij uwe dagen door?" vroeg Claudius.

„Oh, er was altijd wat. Als wij te Rome waren, legden wij in onze draagstoelen bezoeken af en brachten onze middagen door in het amphitheater. Bleven wij thuis dan was er zang en snarenspel, een Homeruslezing of iets van dien aard. Hebt gij wel eens een Homeruslezing bijgewoond, Claudius?"

„Wel," antwoordde Civilis, terwijl hij met de hand over het voorhoofd streek en een vriendelijken blik op zijn zuster wierp, „gij zijt jong Claudia en ik, hoewel uw broeder, ben bijna oud. Wat voor jou nieuw is, klinkt bij mij als iets uit het verre verleden. Wat zou ik niet gezien, ondervonden en medegemaakt hebben Claudia? Als men zooals ik vijfentwintig jaren de Romeinen gediend heeft. Als men verschillende keizers als veldheer gekend heeft en hen later toen zij tot de hoogste macht waren geraakt weder heeft ontmoet. Wanneer de gruwelijkste daden dier keizers soms bijna onder uw oogen zijn gebeurd, dan kent men Rome en zijn heerschers.

Tal van keeren ben ik met mijn legioen te Rome geweest. Rome's amphitheaters en baden zijn mij even bekend als de

hoeven en weilanden van ons eiland. Zeker ook ik ben wel eens bij een Vergilius- of Homeruslezing geweest, doch niet zooals gij, als gast, maar omdat ik tot de lijfwacht behoorde welke den keizer naar een of ander feest begeleidde. Ik heb meermalen door beroemde sprekers de geschiedenis van Rome hooren vertellen. Ik weet wie Hannibal was die Rome deed sidderen, ik ken ook het leven van Sertorius en dat der Gracchen.

Rome is groot en machtig maar vol eigenbaat en wreedheid. De keizers schijnen als zij begrip van hun macht krijgen tot waanzin te vervallen. Ja, ik ken Rome Claudia en .... ik haat het."

„Er is veel dat ik heerlijk vond," zei Claudia zacht. „Zoo'n Homeruslezing. Wel, ik zie ons nog op het terras. Voor ons de heerlijke tuin met zijn prachtige planten, zijn spuitende fonteinen. De fraaie marmeren trappen welke naar den tuin afliepen. Lucretia en ik gezeten op prachtige dierenvellen, en Petro met eenige voorname jongelieden in achtelooze, gemakkelijke houding om ons heen en dan de heerlijke verzen door een Griekschen slaaf in het latijn voorgelezen, bevattende de heldendaden der Trojaansche en Grieksche strijders, de beschrijving der gevechten en het lief en leed van helden en vorstelijke personen. En dan de opmerkingen van het gezelschap, het geruischloos loopen der slaven die fijne gebakjes en heerlijke dranken ronddienden. Het was om nimmer te vergeten. Ook naar de arena ging ik gaarne, alleen in den laatsten tijd kon het mij niet meer behagen. Bij een der voorstellingen stond Petro snel op en wenkte Lucretia en mij mede te gaan. Ik was verwonderd en draalde een weinig. Petro vatte mij echter eenigszins ruw bij den arm om mij maar te

haasten mede te gaan. Zoo snel kon ik evenwel niet opstaan of een akelige gil trof mijn oor en ik zag een schoon meisje handenwringend in het circus staan. Een hevig gebrul van wilde dieren volgde. Petro trok mij mede, Lucretia zag doodsbleek en beefde hevig. Later vernam ik, dat de vader van dit meisje door de leeuwen verscheurd was geworden. Hij was uit Judaea als krijgsgevangene naar Rome gezonden. Hij werd voor de wilde dieren geworpen en zijn lot werd later dagelijks gedeeld door honderden en duizenden die de Romeinsche veldheeren uit dat ongelukkige land naar Rome opzonden. Het is afschuwelijk. Lucretia en Petro vonden het ook vreeselijk en vermeden sedert dien tijd de arena. Wij gingen dikwijls roeien op vijvers en meren. Welk een fraaie boot hadden zij. Vergulde boorden en met zilver beslagen riemen. Lucretia strekte zich gewoonlijk gemakkelijk uit op een bed van welriekende bloemen, dat door een fijn weefsel overdekt was. Heerlijk reukwerk verspreidde een aangenamen geur en ook aan snarenspel ontbrak het niet. De jongelieden, die ons vergezelden, kortten ons den tijd met allerlei geestige invallen, of zeiden ons tal van aangename dingen."

„Wel, wel," hernam Civilis. „Ik hoor al dat mijn zusje er in Rome en Misenum een goed leventje van heeft genomen. Wisten die jonge lieden dat gij een Bataafsche waart?"

„Neen, Petro had met zijn gewone voorzichtigheid wel gezegd dat ik een Germaansche was, maar hij had een stam genoemd, waarvan ik den naam zelf voor het eerst hoorde. Trouwens zij zouden mij toch niet lastig gevallen hebben omdat ik de zuster van den vermaarden Civilis was," antwoordde Claudia lachend.

„Zij niet," hernam Civilis, „maar anderen misschien wel. Zij konden u wel als gijzelaar gehouden hebben, ten einde invloed op uw broeder, den opstandeling te kunnen oefenen. Spraken de Petroniussen veel over mij?"

„Oh, ja, en dikwijls met lof. Petro had bij het begin van den opstand reeds tegen iedereen gezegd, dat hij u zeer goed kende. Misschien was dit van den anders zoo voorzichtigen man, wel een beetje onvoorzichtig. Hij roemde u als bijzonder schrander, zei, dat gij het Romeinsche rijk groote diensten hadt bewezen en dat gij dus wel ernstige redenen van ontevredenheid moest hebben om te handelen zooals gij nu deedt. Hij zei, dat hij nimmer een niet-Romein ontmoet had, die het latijn zoo vloeiend sprak en las als gij. Dat hij als leverancier van paarden en levensmiddelen voor de Romeinsche burchten aan den Beneden-Rijn menigmaal zaken met u gedaan had en dat gij steeds blijken hadt gegeven van groote eerlijkheid."

„Wel dat was nog al aardig van hem," hervatte Civilis. „Het is waar ik heb door zijn tusschenkomst menig paard en groote voorraden levensmiddelen aan de Romeinsche burchten geleverd en wij danken een gedeelte van onzen rijkdom aan die leveranties. Hij heeft echter daardoor ook veel geld verdiend en de weelde welke gij hem in Rome hebt zien ten toon spreiden, spruit voor een groot gedeelte voort uit de gelden welke hem in Neder-Germanië in den buidel vloeiden.

Hij is altijd een vriend van ons geweest. Mijn armen broeder Julius Paulus toonde hij reeds veel vriendschap en toen hij dan ook vroeg of gij niet eenigen tijd bij hem mocht komen door-

brengen, meende ik met het oog op de dingen, welke hier op het eiland zouden gebeuren niet te moeten weigeren en zoo gingt gij naar Rome, genoot daar, zooals gij mij verteld hebt en thans zijt gij weder in ons midden. Kwamen er wel eens berichten van den opstand te Rome tot u?"

„Ja, zeker, Petro hield zich van alles op de hoogte en wist mij steeds te vertellen, hoe het met uw krijgsgeluk ging. Achtereenvolgens hoorden wij dat gij de Romeinsche vloot op den Rijn vernield hadt, een deel van Gallië op uw zijde hadt gekregen, tegen Castra Vetera waart opgetrokken, Lupercus hadt verslagen en ook Vocula, Vetera hadt ingenomen en hoe gij na lang gedaan te hebben alsof gij als vriend van Vespasianus tegen de partij van Vitellius streedt eindelijk het masker hadt afgeworpen en u een vijand der Romeinen hadt genoemd.

Toen vernamen wij dat Cerealis tegen u uitgezonden was en dat sedert dien tijd uw krijgsgeluk was gaan wankelen. Dit laatste hoorde ik echter niet bij de Petroniussen maar onderweg op onze reis door Gallië. Maar waarom hebt gij tegen uw belofte in kunnen dulden dat van de bezetting van Castra Vetera, welke gij lijfsbehoud hadt toegezegd, een gedeelte werd omgebracht?"

Civilis streek met de hand over het voorhoofd. Een sombere uitdrukking vloog over zijn gelaat.

„Ik had die vraag van u verwacht Claudia," antwoordde hij. „Ik weet dat het u vreemd moet voorkomen, dat ik zoo slecht mijn belofte hield, maar dit is het heillooze van het hebben en het afhankelijk zijn van bondgenooten. Van mijn Batavieren, Brinio's Kaninefaten, van de Chaucen en Friezen ben ik zeker.

Zij volgen mijne en Brinio's stem; ook de Galliërs van Sabinus en de Trevieren van Tutor luisteren naar hun aanvoerders, maar de Overrijnsche Germanen, de hulptroepen door den steun van de priesteres Velleda mij toegevoerd, zijn zoo ontembaar en woest dat ik mij dikwijls over hen schaam. Laatst hebben wij de vruchten eener overwinning verloren doordat zij vóór de strijd nog beslist was aan het plunderen sloegen. Zij vechten alleen om buit. Bij onzen laatsten strijd in de nabijheid van den Moezel, toen ik mijn troepen tot het gevecht aanmoedigde, zei ik: „Gij Batavieren strijdt voor den roem, gij Galliërs voor uw vrijheid, gij Overrijnsche Germanen voor den buit." En dat was de waarheid. Ik was er trotsch op een Batavier te zijn. De inneming van Castra Vetera is voor mij door het schenden der belofte van lijfsbehoud aan de bezetting een smartelijke overwinning geweest, terwijl ik toch reden had tot trotsche blijdschap. Dat die sterke plaats met zijn voetendikke muren weken achtereen door mijn Germanen belegerd werd, dat ik die verschillende stammen zoo lang voor die plaats vereenigd zou kunnen houden, had niemand gedacht."

„Petro nam steeds de gelegenheid waar ten uwen gunste te spreken," vervolgde Claudia.

„Hij roemde het beleid waarmede gij optradt. En tegenover het geval te Castra Vetera stelde hij dat te Colonia Agrippina [1]). De Germanen en vooral de stam der Tencteren eischten dat de stad welke wegens den bloei en de welvaart der bewoners door

---

[1]) Keulen.

de woeste stammen benijd en als buit begeerd werd, zou verwoest worden. De stad beriep zich op u en gij wist haar te sparen. Gij ziet dus dat Petro altijd warm uw partij opnam. Maar vertel mij nu eens, is het waar dat Cerealis u de baas dreigt te worden. Uw laatste strijd bij het verwoeste Vetera is ongelukkig uitgevallen, niet waar?"

„Ja," antwoordde Civilis, terwijl hij zijn zuster ernstig aanzag, „en daaraan zijt gij niet vreemd."

„Ik," riep Claudia verbaasd.

„Gij, ja, gij; het is verbazend welk een rol gij in dezen oorlog speelt, zelfs al vertoeft gij op duizenden mijlen afstands. Ik heb den strijd bij de bouwvallen van Vetera verloren. Ik had mijn legermacht juist op die plaats bijeen gebracht om mijn volgelingen te kunnen wijzen op hetgeen wij reeds gedaan hadden. Dat half verwoeste kasteel moest hun een teeken zijn van de slagen der Romeinsche macht reeds toegebracht. Ik had rondom Vetera het land onder water gezet ten einde een voordeel op de Romeinen te hebben. Mijn Germanen vochten op zulk terrein altijd met meer geluk dan de Romeinen.

Cerealis kwam opdagen. Hij viel mij aan, maar ik was de sterkere, gedurende den geheelen dag leed hij zware verliezen. Hij liet zich echter niet ontmoedigen. De nacht viel en het gevecht werd gestaakt. Met het aanbreken van den dag begon de strijd opnieuw. Cerealis reed langs zijn legioenen en sprak zijn krijgers toe. De wind bracht zijn woorden naar ons over.

„Zij hadden wraak te nemen," zei hij. „Gij mannen van het veertiende legioen, hebt Britannië onderworpen, gij van het zesde

Galba tot keizer gemaakt. Ziet daar Vetera dat u ontrukt is, door het storten van het bloed van uw vijand behoort gij die plaats te heroveren."

Een oorverdoovend gejuich volgde op die woorden. Toen nam ik het woord en sprak mijn krijgers toe.

„De plaats waar gij staat," zei ik, „herinnert u aan den behaalden roem, gij staat bij de asch en het gebeente der verslagen Romeinsche krijgers." Alles wat een bevelhebber doen kon, zei ik verder, was voor hen gedaan, de onder water geloopen velden en de poelen waren voor hen gunstig, voor den vijand noodlottig. Zij stonden aan den Rijn met de goden van Germanië in het gezicht, de goden met wier hulp zij den strijd hadden te aanvaarden. Zij moesten denken aan hun echtgenooten, ouders en geboortegrond. Deze dag zou meer eer doen oogsten dan alle vorige, of een schande zijn in de oogen der nakomelingschap.

Mijn strijders sloegen op hun schilden, zwaaiden hun wapenen en de strijd ving aan.

De Bructeren stortten zich in wigvorm van den dam welken ik in den Rijn had laten werpen en tastten de Romeinen met zulk een geweld aan dat zij in wanorde geraakten. Zij zouden stellig het onderspit hebben gedolven als er geen verraad was gepleegd. Terwijl de strijd op zijn hevigst was, hoorden wij het krijgsgeschreeuw onzer vijanden achter ons. De vijanden hadden met twee afdeelingen een omtrekkende beweging gemaakt en vielen ons in den rug aan.

Een panische schrik beving de mijnen. Wat ik en de andere

legerhoofden ook deden om een algemeene vlucht te voorkomen, het baatte niet. Alle Germanen vluchtten over den Rijn. Cerealis had overwonnen.

En hoe kwam het, Claudia, dat de Romeinen een weg naar een droog punt achter onzen rug hadden kunnen vinden? Later vernam ik het. Een Batavier had ons, zijn stamgenooten, verraden. Hij was naar Cerealis gegaan en had dezen aangeboden hem een weg te wijzen waar langs hij ons in den rug kon aanvallen."

„Die ellendige," riep Claudia rood van verontwaardiging.

„Het was maar een eenvoudige landman, hij was slechts een werktuig. De man die hem stuurde, was de ware schuldige."

„En wie was dat?" vroeg Claudia angstig, als zei een voorgevoel haar dat zij iets zeer grievends zou vernemen.

„Die man was Briganticus," antwoordde Civilis somber. „Uw neef Briganticus, die niet vergeten kan dat ik hem op uw verlangen uw hand geweigerd heb en die sedert dien tijd naar de Romeinen is overgeloopen en een legerafdeeling aanvoert."

Claudia keek een oogenblik ernstig voor zich en sprak toen met eenigszins onvaste stem:

„Het is wel een droevige gedachte te weten dat mijn weigering zijn echtgenoote te worden, zulk een noodlottigen invloed op den voorspoed onzer wapenen heeft geoefend."

Civilis zag haar een wijle ernstig in het schoone, bleeke gelaat. De pijnlijke uitdrukking van dat gelaat trof hem; hij voelde behoefte zijn zuster iets opbeurends te zeggen en het maakte hem bijna gelukkig dat hij in staat was dit te doen.

„Maar aan den anderen kant hebt gij ons zooveel geluk gebracht," zei hij.

„Ik," riep Claudia verheugd, verbaasd.

„Ja, want zonder u zou Brinio voor mij en mijn zaak nimmer zijn geworden wat hij thans is. De vriendschap van Brinio heeft mij het onverbreekbaar bondgenootschap der Kaninefaten bezorgd. Zijn moeder Sorana heeft mij de Chaucen als bondgenooten aangebracht. Zij is een Chauce en de faam van Brinio's vader die den laffen wreedaard, keizer Caligula in het gezicht durfde uitlachen, had zulk een machtigen invloed op de Friezen, dat zij toen zij hoorden dat Brinio de vaan van den opstand ontrolde, onmiddellijk bereid waren hem en dus ook mij te steunen. Maar dit alles is niets bij de groote diensten welke Brinio mij nog dezer dagen heeft bewezen. Cerealis kwam kort geleden op de gedachte mij in den rug te bestoken. Hij zou het veertiende legioen uit Britannië doen komen en de schepen den Rijnmond laten binnenvallen. Nauwelijks lagen de schepen echter in den Rijn of Brinio besloot de vloot aan te tasten. Begunstigd door de duisternis naderde hij met zijn krijgers den oever en zijn mannen stortten zich in de rivier.

Snel zwommen zij naar de schepen en beklommen die. De overrompelde Romeinen vochten met den moed der wanhoop en hoewel velen sneuvelden, wisten toch vele anderen naar den oever te ontsnappen. De Kaninefaten vervolgden hen slechts zwak, zij besteedden hun krachten aan het vernielen der schepen. De onderneming waarop Cerealis zoo veel vertrouwen had gekoesterd, was geheel mislukt. De dienst door Brinio mij bewezen,

woog dus op tegen de schade mij door het gedrag van Briganticus berokkend. Gij kunt dus gerust zijn Claudia en hebt u niets te verwijten. Wat de versmade minnaar bedierf, maakte de gelukkige weder goed."

Claudia stond glimlachend op.

„Het doet mij genoegen te hooren dat Brinio u zoo wakker ter zijde staat. Beschouwt hij zich nog altijd als het hoofd van den opstand?" vroeg zij, zich omwendende ten einde het vertrek te verlaten.

„Oh, dat heeft hij nimmer gedaan. Hij wist te goed dat dit van het begin af slechts een list van mij was en ook de Romeinen begrepen het spoedig genoeg. Brinio heeft mij nimmer tegengewerkt. Hij is steeds een trouw vriend voor mij geweest en ik bouw op hem als op een broeder. Het maakt mij gelukkig te denken dat hij eenmaal mijn schoonbroeder zal worden. Ik weet dat zijn trouw, eerlijk hart u gelukkig zal maken. Er is niets valsch of laags in dien Kaninefaat. Ik wensch u geluk dat gij zijn hart veroverd hebt, dat hij u zoo innig vereert, zoo teer bemint."

CLAUDIA IN GEPEINS.

„Ik wensch u geluk Claudia dat gij zijn hart veroverd hebt en dat hij u zoo innig vereert, zoozeer bemint."

Die woorden van haar broeder klonken nog in haar ooren toen zij de trap opging naar haar slaapkamertje. Met peinzend gezichtje was zij die trap opgestegen en toen zij boven kwam, bleef zij diep in gedachten midden in het vertrek staan dat sober verlicht werd door een klein fraai Romeinsch olielampje dat aan een der balken van de eikenhouten zoldering hing. Het zag er eigenaardig uit in Claudia's slaapkamertje. Zij zelve keek met eenige bevreemding rond, want zij was bij de Petroniussen aan iets heel anders gewoon geraakt. De zoldering was laag, de muren wit met blauwe tinten. Haar legerstede met fijn wit linnen stond in een hoek. Daarvoor lag een wolfsvel als beddekleedje. Een prachtige rustbank van kersenhout met ivoor en zilver ingelegd stond aan een andere zijde van het vertrek. Zij was bedekt met zijden kussens. Zij was een geschenk van Civilis, hij had haar te Augusta Trevirorum [1]) dat Rome van het

[1]) Trier.

Noorden, aangekocht. Boven die rustbank hing een prachtige metalen spiegel met fraai bewerkten bronzen rand. Jaren geleden had Petronius bij zijn bezoek aan Civilis' hoeve dien spiegel eens als een geschenk medegebracht. Claudia's oudere zusters hadden hem gebruikt en nu was hij voor haar. In een hoek van het vertrek stond een tafeltje van cypreshout, waarop een fraai ivoren kistje. Het tafeltje had Claudia reeds lang, maar het kistje had zij zoo juist uit Rome medegebracht. Zij had het van Lucretia gekregen en het was bestemd om haar kostbaarheden te bevatten. Die kleinoodiën waren er dan ook reeds in weggeborgen. Het waren een paar prachtige gouden oorhangers met juweelen, twee gouden gespen welke dienden om haar wit wollen kleed op de schouders te bevestigen en een aantal ringen. Voor het tafeltje lag een kostbaar tijgervel, eveneens uit Rome medegebracht. Verder stonden er in het vertrek een paar zware eikenhouten stoelen waarop zijden kussens lagen, en een tafel met koper ingelegd.

Claudia wierp zich op haar rustbank en liet de oogen door het vertrek dwalen.

„Dus weer thuis," mompelde zij. „Het is mij of ik gedroomd heb. En nauwelijks thuis of ik sta weer voor dat eene, dat zware, dat hopelooze. „„Die u zoo innig vereert, die u zoozeer bemint."" Arme Brinio.... Gij verdiendet beter. En Briganticus.... Hij schijnt mij niet te willen vergeten." Zij zuchtte. Haar gedachten vlogen terug naar haar jeugd; zij zag zich als meisje van 12 jaar. Haar neef Briganticus even oud als zij, was haar speelkameraad. Hij was een knappe jongen, met fieren blik en

een trotschen trek om den mond. Men zei dat hij op zijn oom Claudius geleek. Hij had hetzelfde prikkelbare, vurige karakter als deze. De oom hield evenwel niet van den neef en de neef niet van den oom. Dat belette niet dat Briganticus na den dood zijner moeder op de hoeve van Civilis kwam en met haar, Claudia, opgroeide. Samen reden zij uit in den wagen welke den hooioogst binnen ging halen, samen stoeiden zij in het hooi als de wagen vol beladen terugkwam. Men kon hen dagelijks aan den oever van den Rijn vinden, trachtende met allerlei mogelijk en onmogelijk vischtuig kleine vischjes meester te worden. Menigmaal gingen zij over den Rijn naar Batavodurum en zwierven daar rond overal uitkijkende naar de soldaten van het Romeinsche legioen dat daar lag. Als Briganticus een Romeinsch krijger ontdekte, rekte hij zich uit, nam een krijgshaftige houding aan en trachtte den krijgsman in gang en manieren na te doen. Had hij het geluk een decurio of centurio, een hoofdman over tien of over honderd, te bespeuren, dan kende zijn vreugde geen grenzen. Met wellust keek hij naar de prachtige gouden arenden op de banieren. Tot dien tijd had hij zijn oom Claudius nog nimmer in zijn krijgsdos gezien. Hoe vreemd keek hij echter op toen zijn oom zekeren keer van Castra Vetera kwam in zijn uitrusting van overste van een cohorte. Die prachtige helm, dat sierlijke met zilver ingelegde borstharnas, dat schoone korte zwaard, brachten hem in verrukking. Sedert dien tijd keek hij met minachting naar centurio's en nog meer naar decurio's.

Zijn oom was evenwel naar Britannië vertrokken. Brigantius was thans dertien jaar. Hij werd steeds heerschzuchtiger en

driftiger. Zij verdroeg een tijd lang zijn buien maar daar zij nu juist niet tot de lijdzame naturen behoorde, kwamen er heftige kibbelpartijen tusschen de jonge lieden. Op zekeren schoonen morgen zaten beiden op een houten stoepje dat in den Rijn uitgebouwd was en voor de knechten en meiden diende tot het wasschen van het vaatwerk. Briganticus had het weer over zijn daden als hij eenmaal veldheer zou zijn. Hij zou dit en dat doen, zou onverbiddelijk zijn en van geen genade willen weten.

Zij maakte een paar zachtzinnige opmerkingen, waarop Briganticus zeide dat zij een meisje was en van al die dingen natuurlijk geen verstand had, meisjes waren niets.

„Niets," hernam zij geërgerd. „Meisjes zijn soms machtiger dan mannen."

„Ha, ha," lachte Briganticus plagend.

„Ja, ik heb toch hooren vertellen, dat de groote veldheer Julius Caesar soms deed wat een eenvoudig Gallisch meisje wilde dat gedaan zou worden."

Een tergend spottend gelach van Briganticus was het antwoord.

„En het is toch waar," riep zij vuurrood, „meisjes zetten dikwijls de bekwaamste en dapperste veldheeren naar haar hand."

„Gekkin," riep Briganticus op haar aandringende en haar plotseling een stomp gevende.

Die stomp besliste alles. Claudia die op het uiterste puntje van de stoep stond, viel achterover in den Rijn.

Een oogenblik was Briganticus verschrikt, maar toen vermande hij zich en niets meer van haar ziende, sprong hij in de rivier en dook naar beneden. Briganticus was een flinke jongen en hij

had geluk. Na een paar vergeefsche pogingen bracht hij Claudia boven en zwom met haar naar de stoep. Hij tilde haar daarop. Doodsbleek had zij daar gelegen, vertelde hij later. Geruimen tijd had het geduurd voor zij tot bewustzijn kwam. Zij begreep dat Briganticus die tijd in zijn angst lang gevallen was. Die oogenblikken van haar bewusteloosheid zouden hem wel uren toegeschenen hebben. Toen zij eindelijk opstond en wankelend loopen kon, geleidde hij haar naar de hoeve. Zij had slechts een paar woorden tot hem gezegd. Niemand vernam hoe het eigenlijk gekomen was dat zij in den Rijn was gevallen, maar sedert dien tijd zag men haar zelden meer met Briganticus alleen. Zijn handelwijze had haar zoodanig doen schrikken, dat zij sedert niets meer van hem wilde weten. Briganticus had misschien wel berouw gehad, maar hij had haar dit nimmer gezegd. Zij vermeed hem sedert dien tijd zooveel zij kon. En toen er een paar jaar later sprake was dat Briganticus naar Britannië zou gaan om daar den oorlog mede te maken, had dit bericht haar genoegen gedaan. Kort vóór zijn vertrek had hij haar ergens opgewacht. Hij zou en moest haar alleen spreken. Heftige woorden voegde hij haar toe. Hij zeide ten slotte dat hij naar Britannië ging om zich te onderscheiden. Dat hij, als hij terugkwam aan zijn oom verlof zou vragen met haar te mogen trouwen. Zij had hem immers altijd beloofd zijn vrouw te zullen worden.

„Dat is lang geleden," had zij koel geantwoord.

„Ja maar, gij moet toch uw belofte houden," riep hij. „Gij hebt het beloofd en gij moet mijn vrouw worden."

„Als ik wil toch zeker" hernam zij trotsch.

Toen had hij haar een wijle boos, ja dreigend aangestaard. „Hoor Claudia," zei hij. „Ik heb gezworen dat gij mijn vrouw zult worden en dat zal en moet geschieden."

„En ik wil niet, verstaat gij," had zij toen vertoornd uitgeroepen. Een oogenblik scheen het of hij in dolle drift op haar toe zou vliegen. Hij bedwong zich echter, misschien herinnerde hij zich plotseling een vorig geval van drift, dat haar een bad in den Rijn bezorgd had. Toen zij zich echter omwendde en naar de hoeve terugging, nam zij zich ernstig voor, zoo het eenigszins mogelijk was, Briganticus niet meer te ontmoeten vóór zijn vertrek naar Britannië. Toen hij een paar dagen vóór dat vertrek naar Novesium [1]) was gegaan om eenige zaken voor zijn uitrusting aan te koopen, ging zij naar de hoeve van haar moei aan de Nabalia. Zij had voor dien tijd een gesprek met haar broeder Claudius gehad en hem gezegd dat zij niets meer van Briganticus wilde weten. Dat zij er niet aan dacht ooit zijn vrouw te worden. Dat zij daarom naar haar moei ging en niet zou terugkeeren vóór Briganticus was vertrokken. Civilis, die reeds lang opgemerkt had dat de jongelieden niet meer op den vriendschappelijken voet van vroeger met elkander stonden en die volstrekt niet van Briganticus en zeer veel van haar hield, was met haar besluit zeer ingenomen.

„Zeer goed, Claudia," had hij gezegd. „Ik heb altijd gevreesd dat gij met dien driftkop zoudt huwen. Ik zou je beklaagd hebben, maar de liefde is blind. Laat hem gerust loopen. Wees

---

[1]) Nuis.

maar niet bang dat gij ongehuwd zult blijven; er zijn nog mannen genoeg die het zich een eer zullen rekenen de hand van Civilis' zuster te verwerven."

Claudia vertrok naar de hoeve aan de Nabalia.

Briganticus kwam van Novesium terug en miste haar. Niemand wist evenwel waar zij heen was gegaan, dan haar oom. Deze antwoordde op een vraag van Briganticus alleen koeltjes:

„Zij schijnt niet erg op je gesteld te zijn. Ten minste zij wenscht geen afscheid van je te nemen bij je vertrek naar Britannië. Zij heeft gezegd terug te zullen komen als gij vertrokken zijt."

Briganticus was bleek geworden, maar had niets geantwoord. Een paar dagen daarna vertrok hij naar het Huis te Britten waar hij ingescheept zou worden naar Britannië.

En kort daarna was Brinio gekomen. Zij herinnerde zich nog goed den dag dat zij hem het eerst gezien had. Haar broeder Claudius bracht hem mede. Hij had hem ontmoet te Lugdunum.[1]) Claudius kende den jongen Kaninefaat reeds van diens geboorte af. Hij was namelijk jarenlang bevriend geweest met Brinio's vader en had dikwijls op diens hoeve vertoefd. Claudia had hem evenwel nog nooit gezien. En daar stond hij thans voor haar.

Hij was een knap jonkman; hij had eerlijke blauwe oogen en die oogen, zij had geen vrouw moeten zijn als zij het niet had opgemerkt, zagen haar met onverholen bewondering aan.

Op die eerste ontmoeting waren aangename dagen gevolgd.

---

[1]) Leiden.

Brinio zocht haar gezelschap en bracht haar bij elke gelegenheid zijn hulde.

Na eenige dagen was hij vertrokken en een paar weken later kwam plotseling zijn moeder Sorana een bezoek brengen aan Civilis' hoeve.

Sorana was een edele, trotsche vrouw die een groote bewondering voor Civilis koesterde en niet minder voor diens geslacht. Was Civilis al geen koning, hij werd toch beschouwd als van koninklijken rang en een huwelijk van haar zoon met Civilis' zuster zou het toppunt harer wenschen zijn. Sorana had Claudia met groote achting en vriendelijkheid behandeld.

Zij had verteld van haar zoons lof over de ontvangst, welke hij op de hoeve van Civilis genoten had. Zij zeide dat Brinio een en al opgetogenheid was over haar. Vóór Sorana vertrok, had zij Claudia gevraagd, hoe zij over Brinio dacht. Zij zeide der moeder dat zij Brinio als even flink als trouw en oprecht beschouwde. Sorana was met dat antwoord zeer ingenomen geweest en had haar verteld dat Brinio aan Claudius haar hand wilde vragen.

Zij was er van geschrokken. Het beeld van Briganticus rees voor haar op. Sorana had gevraagd, of zij soms reeds een ander liefhad. Zij had even geweifeld en toen kalm gezegd: „Neen, niemand."

„Dan durf ik het gerust aan Brinio overlaten," had Sorana geantwoord. „Wat uw broeder betreft, ik heb zijn toestemming."

Sorana was vertrokken zonder bepaalde toezegging van haar te hebben, met de vaste hoop echter, dat zij in het huwelijk zou toestemmen. Claudia begreep evenwel zeer goed dat Claudius

Sorana had gesproken over haar vroegere genegenheid voor Briganticus en dat hij haar had aangeraden eenigen tijd geduld te hebben.

Kort daarop was de reis naar Rome gevolgd. Plotseling had haar broeder dit plan ontworpen. Hij beweerde, dat Petro al zoo lang verzocht had dat zij hem zou komen bezoeken, dat hij het niet langer durfde uitstellen. Zij begreep niet goed waarom Claudius haar zoo plotseling naar Rome wilde hebben, maar later ontdekte zij, dat hij toen reeds aan den opstand had gedacht en haar eenigen tijd van de hoeve wilde verwijderen. Hij zeide dat hij het voornamelijk deed om haar kennis te doen maken met het leven der deftige Romeinsche vrouwen en om haar zuiver Latijn te laten leeren. En daar een neef van hem, Coelius, die ook op de hoeve woonde, een goedhartig man, toch voor hem naar Rome moest, kon zij onder diens geleide vertrekken.

Zij snakte naar verandering. Zij werd geslingerd tusschen haar herinneringen aan Briganticus en haar twijfel of zij Brinio's liefde wel mocht aanwakkeren. Natuurlijk voelde zij voor Brinio nog geen liefde, maar het was haar toch duidelijk, dat zij niet altijd ongevoelig zou kunnen blijven voor zijn hulde. Daarvoor was hij een te knap jonkman en te goede partij. Het was een niet te verwerpen eer de gade van het machtige, rijke hoofd der Kaninefaten te worden.

Het denkbeeld naar Rome te gaan, lachte haar toe. Rome was de hoofdstad der wereld. Wat zou zij daar niet zien. Wel was zij dikwijls te Colonia Agrippina geweest, dat geheel op een Romeinsche stad begon te gelijken en ook te Augusta Trevirorum,

de tweede stad van het Romeinsche rijk, met zijn prachtige arena, zijn groote tempels en beroemde Latijnsche scholen, maar er was toch maar één Rome en dat zou zij gaarne zien.

Zij was vertrokken. Het was een heerlijke reis geweest. Zij was heel Gallië doorgetrokken. Het had haar geleider niet aan goud ontbroken en hij was er niet karig mede geweest. Zij hadden dikwijls op de prachtige landhuizen der Gallische grooten gastvrijheid genoten. Die Gallische grooten waren geheel verromeinscht, spraken Latijn en zagen met minachting neer op die Germanen en Kelten welke deze taal niet kenden. Claudia had gedeeltelijk te paard, gedeeltelijk per boot en schip de reis gemaakt en de groote Gallische steden Lugdunum [1]) en Massilia [2]) bezocht en was eindelijk te Ostia, de havenstad van Rome, aangekomen. Hier hadden Petro en zijn vrouw Lucretia haar opgewacht. Toen was de reis verder naar Rome in een draagstoel gegaan. Zij zat daarin met Lucretia, Petro en Coelius volgden te paard. Zoo was zij te Rome gekomen en als gast opgenomen in de prachtige woning der Petroniussen. Niets dan aangename herinneringen had zij aan dat bezoek. Wat was zij daar gevierd. Niet alleen door Petro en Lucretia maar ook door de talrijke gasten die er dagelijks kwamen. En die gasten waren voor het meerendeel jongelieden van hooge geboorte.

Bijna allen zonder uitzondering hadden haar het hof gemaakt. Lucretia was zelf verbaasd dat zij in haar huis elken dag zooveel jongelui zag. Petro was een paardenhandelaar en verkocht aan de voor-

---

[1]) Lyon. [2]) Marseille.

name jongelieden dikwijls zeer prachtige dieren. Dit was wel de voornaamste reden dat zijn huis altijd druk door hen bezocht werd, maar toch was dat bezoek nog veel drukker geweest toen Claudia er vertoefde. Zij hoorde evenwel slechts de voornamen der jongelieden, de geslachtsnamen werden op de villa nimmer genoemd. Lucretia had haar gezegd dat dit was met het oog op de babbelzucht der slaven. De jongelieden wilden voor hun patricische ouders niet weten dat zij zoo dikwijls bij Petronius kwamen. Zoo zag zij dagelijks Cajus, Julius, Tiberius en .... Petilius.

Petilius.... hij was de voornaamste en de hoffelijkste. Zij wist ook zijn geslachtsnaam niet. Wel had zij gehoord dat hij verwant was aan keizer Vespasianus. Petilius.... hoe onmiskenbaar had hij haar zijn hulde gebracht. Zoowel Lucretia als Petro hadden het spoedig opgemerkt en er haar mede geplaagd. „Wat komt Petilius dikwijls," had Lucretia gedurig schalks tegen Petro gezegd. „Heeft hij zooveel paarden noodig?" En Petro had dan glimlachend geantwoord: „Ik begrijp het niet, hij koopt of verkoopt tegenwoordig nimmer een paard. Hij zoekt zeker hier iets anders." Beiden hadden haar dan lachend aangekeken.

Op zekeren dag was zij in den tuin der villa. Bij de fontein, welke haar stralen hoog opwierp en in welks bassin allerlei visschen zwommen, was een soort verhooging opgeslagen. Een Grieksche slaaf zou in het Latijn een gedeelte uit den Ilias van Homerus voorlezen, een andere slaaf zou op de luit spelen. Er was een groot gezelschap bijeen. Zij had wat door den tuin gewandeld langs de laurierboomen en tusschen de perken leliën, viooltjes en rozen. Op de breede marmeren trappen van de

villa waren tijgervellen en leeuwenhuiden gespreid waarop reeds vele voorname vrouwen in rijke kleedij hadden plaats genomen.

Zij liep met Petilius en een zekeren Mucius nog een weinig op en neêr. Mucius was een zeer rijk jonkman, die veel slaven bezat en aan Petronius met het oog op deze feestelijke bijeenkomst, zooals dit bij de Romeinen meer voorkwam, eenige van zijn huisslaven geleend had. Die vreemde slaven zagen Coelius door den tuin wandelen en dachten dadelijk: wat is dat voor een vreemde sinjeur. Het is waar, Coelius in zijn dubbele kwaliteit van neef van Civilis en geleider van Claudia dacht zich zeer voornaam en zijn houding was dan ook wel een weinig pauwachtig. De vreemde slaven, die van Petronius zouden het natuurlijk niet gedaan hebben, keken spottend naar hem. Een van hen, een reusachtige Syriër, liep op hem toe en maakte grijnslachend een diepe buiging.

Dat was te veel voor Coelius. Plotseling hief hij zijn arm op en gaf den reus een vuistslag, welke hem achterover deed tuimelen. De slaven begonnen nu allen te schreeuwen en te gillen, grepen wat hun hand vond en vlogen op Coelius aan.

In haar angst had Claudia toen den arm van Petilius gegrepen, „red hem, red hem," riep zij, „het is Coelius, hij is mijn bloedverwant." Bliksemsnel was Petilius toen tusschen den woedenden hoop gesprongen. „Halt," riep hij, „zult gij bedaren. Terug zeg ik u!" Zijn hoofd was fier opgericht, zijn oogen fonkelden, zijn uitgestrekte hand hield hen tegen. „Dit is een vrij man, waar gij slaven de hand niet naar uit zult steken. Hij is een vrije Germaan, de geleider en bloedverwant van een voorname gast

van Petronius. Denkt gij, dat hij verplicht is zich door jelui slaven te laten sarren. Gaat aan je werk. Gauw!" De slaven stonden versuft, keken malkander onbeholpen en wezenloos aan en Coelius, na Claudia zijn boodschap te hebben gedaan, kon zich ongemoeid verwijderen. Petilius had verder om het voorval gelachen. Maar zij had hem in haar hart bedankt en zij zou nimmer vergeten, hoe hij zich te midden der woedende bende had geworpen om haar een dienst te bewijzen. Lucretia en Petro, die van het voorval hoorden, plaagden haar sedert dien tijd met haar „vriend" Petilius. Zij zweeg dan, maar zij wist dat Petilius, toen zij hem op Germaansche wijze bedankte, haar hand sterk gedrukt had en haar zoo lang en zoo diep in de oogen had gezien dat haar hart hevig was beginnen te kloppen en een verraderlijk rood haar in 't gelaat was gestegen. Kort daarop kwam te Rome het bericht van den opstand der Kaninefaten en Batavieren. De namen Brinio en Claudius Civilis gingen van mond tot mond.

Petro en Lucretia spraken veel met haar over den opstand. Zij zeiden dat de Batavieren gelijk hadden en dat zij zich hier niet ongerust behoefde te maken, daar niemand wist dat zij een Bataafsche was. De Romeinen konden toch de namen der Germaansche volkeren niet uit elkander houden en wisten zelden of iemand tot een bevriend of vijandig Germaansch volk behoorde.

Niettemin ried Coelius haar aan zoo snel mogelijk te vertrekken en den weg weer door Gallië te nemen.

Toen de tijdingen van de herhaalde nederlagen der legioenen te Rome aankwamen, begonnen Lucretia en Petro het ook vei-

liger te achten dat zij vertrok. Men kon niet weten. Zij kon verraden worden en misschien als „gijzelaar" van haar broeder gevangen worden genomen. Claudia zag Petilius niet meer. Hij had een afscheidbezoek gebracht aan de villa toen zij juist afwezig was. Hij had dat bezoek niet kunnen herhalen, want hij moest onmiddellijk naar het leger vertrekken. Hij had haar echter zijn groeten laten overbrengen. En toen was de tijd van terugreizen gekomen. Na een hartelijk afscheid van Petro en Lucretia was zij vertrokken. Zij en Coelius hadden hun reis gelukkig volbracht en thans was zij weer thuis en zat op haar eigen kamertje in het oude dierbare huis aan den Rijn. Een stevige windvlaag deed het venster klapperen en Claudia uit haar mijmeringen ontwaken. „Goede Freya," mompelde zij, „het is bepaald diep in den nacht." Zij stond van de rustbank op en ontkleedde zich snel. Arme Brinio, dacht zij, terwijl zij haar legerstede opzocht. Zij sliep in met den naam „Petilius" op de lippen.

VERLIEFDEN.

Toen Claudia te Rome vertoefde, kon zij zich soms graag denken, dat zij, als zij weer thuis was, haar zwerftochtjes aan de overzijde van den Rijn opnieuw zou beginnen. Haar grootste genot was steeds geweest haar lievelingspaardje zelf uit den stal te halen en te bestijgen om daarna zich den Rijn te laten overzetten bij Batavodurum en dan een flinken rit benoorden die rivier te maken. Zij zwierf dan rond in de boschrijke streken, welke zich uitstrekten tusschen Trajectum [1]) en Grinnes. [2]) Als zij den Rijn bij Batavodurum over was, had zij nauwelijks een uur te rijden, of zij kwam aan bosch en heide en tusschen eiken en beuken, dennen en sparren over vlakten van ruw spichtig gras, kon zij soms uren ronddraven. Nu was zij thuis en zij had zich den vorigen avond al bij het naar bed gaan stellig voorgenomen den volgenden morgen er reeds vroeg op uit te gaan. Zij had er haar broeder niets van gezegd. Deze zou het trouwens niet goedgekeurd hebben, want tengevolge van

---

[1]) Utrecht. [2]) Rhenen.

den oorlog was de overzijde van den Rijn thans zeker geen geschikte streek voor een jong meisje om alleen rond te zwerven; zij liep evenveel gevaar Romeinsche cohorten als zwervende Germaansche benden te ontmoeten. Vroeg was zij opgestaan en daar zij haar broeder niet beneden in het woonvertrek aantrof, had zij haastig een paar sneedjes van het eigengebakken brood genuttigd en vreezende dat de komst van haar broeder haar plan soms in duigen zou werpen, was zij naar den stal gegaan, had haar paard gezadeld en was weggereden.

Een paar uur later treffen wij haar aan midden op de heide. Zij zat daar tusschen een twaalftal sparreboomen welke rondom een heuveltje stonden en vanwaar men een heerlijk gezicht op den omtrek had. Links had zij het gezicht op den burcht van Grinnes, vlak voor zich zag zij Batavodurum, terwijl tusschen deze beide plaatsen de Rijn als een zilver lint door de groene vlakte stroomde; rechts bevond zich Trajectum maar dit was door uitgestrekte bosschen aan haar oog onttrokken en bovendien zou de afstand toch te groot zijn geweest om het duidelijk te kunnen waarnemen. Claudia had heerlijk gereden en een frisch rood kleurde haar wangen.

In vrij achtelooze houding had zij zich neergevlijd tegen een met mos begroeiden en met dennennaalden bedekten kant aan den voet der boomen. Zij was immers alleen en zij wilde van die stille eenzaamheid genieten en vrijuit haar gedachten laten gaan. Natuurlijk was zij in een oogenblik weder in Rome verplaatst. Zij sprak weer met Petro, met Lucretia en .... zij hoorde weder de aangename stem van Petilius welke haar zoo heerlijk

in de ooren klonk. En de hoofdpersoon waaromheen haar gedachten zich groepeerden, was hij en bleef hij. Waar zou hij nu zijn? Naar welk leger was hij vertrokken, toen hij afscheid van de Petroniussen had genomen. Naar Syrië? Naar den Rijn? Als hij naar den Rijn was vertrokken, wel .... dan was hij misschien niet eens zoo ver van haar verwijderd. Dan kon hij wel te Arenacum, [1]) te Vada [2]) of te Grinnes zijn. Onwillekeurig speelde een glimlach om hare lippen en glansden haar oogen vriendelijk zacht. Wat was dat? Hinnikte daar niet een paard, glinsterde daar niet iets beneden tusschen het kreupelhout? Werkelijk daar kwam een vergulden helm tusschen de struiken te voorschijn, even daarna een paardekop.

Claudia schrikte en stond onwillekeurig op. Haar oogen bedrogen haar niet, daar naderde een Romeinsch krijgsman die zijn paard aan den teugel tegen den steilen, mullen zandweg opleidde. Het volgende oogenblik stonden krijger en paard op den hoogen heiderand, nog geen honderd passen van haar af.

De krijgsman zag haar in haar wit kleed tusschen de sparreboomen staan. Hij hield een oogenblik de hand boven de oogen om het helle zonlicht te keeren en keek scherp naar de boomengroep. Plotseling maakte hij een snelle beweging als van verrassing en kwam naar haar toe. Het klonk haar in de ooren als een juichkreet toen hij in blijde verrassing uitriep:

„Claudia! gij hier?"

Haar verbazing en verwarring toen zij plotseling den man van

---

[1]) Arnhem. [2]) Wageningen.

haar droomen voor zich zag staan waren niet te beschrijven. Een fel rood overstroomde haar gelaat en haar schoone blauwe oogen schitterden met een glans van buitengewone verrukking. Een oogenblik weigerde haar stem, maar toen bracht zij met moeite uit: „Petilius."

Daarop volgde een oogenblik stilte. Petilius nam zijn helm af en plaatste dien op den hoogen rand van het heuveltje aan den voet van een der sparreboomen.

„Welk een geluk u hier te ontmoeten," zei hij, „zoo iets had ik niet durven denken. Woont gij in deze streken, zijt gij een Bataafsche?"

„Ja, ik ben een Bataafsche."

„Die slimme Petronius," vervolgde Petilius, „dat heeft hij netjes voor ons verborgen gehouden."

„Ja, hij vreesde dat als hij mijn stam noemde, er moeilijkheden uit konden voortkomen."

„Misschien had hij gelijk," hernam Petilius, „er zijn altijd lafaards, die er niet tegen opzien vrouwen te doen boeten voor hetgeen haar mannen of broeders in hun oogen misdrijven. En hoe komt gij hier zoo alleen op de heide?"

„Ik deed een ritje," antwoordde Claudia, met haar hand naar haar paard wijzende.

„Toch nog al gevaarlijk in dezen tijd zou ik denken," merkte Petilius op.

„Voor mij toch zeker niet gevaarlijker dan voor u."

„O, ik," hervatte Petilius met een vroolijke uitdrukking op het gelaat en een eigenaardig optrekken der schouders alsof

hij zeggen wilde: Voor mij komt het er minder op aan.

Claudia keek hem in het knappe, mannelijke gelaat. Het viel haar weder op welk een prettigen glimlach hij had, en hoe zijn oogen met bewonderende blikken haar aanzagen.

En dat deden zij. Petilius dacht op dat oogenblik dat hij nimmer een liever meisje gezien had. Haar schoone blonde haardos welke tot op haar middel afgolfde, haar zachte blauwe oogen welke zich als het ware samentrokken om als blinkende sterretjes vriendelijke blikken uit te schieten, haar mooi gevormde volle lippen waar tusschen de fijne tandjes kwamen uitgluren, gaven haar een voorkomen dat werkelijk allerbevalligst was.

„Eigenlijk ben ik verdwaald," begon Petilius weer. „Ik moet naar Grinnes; wel zie ik het nu liggen, maar ik kan moeilijk met mijn paard door dat sparrebosch rijden en ik weet niet hoe ik op den grooten weg moet komen."

„Oh, dan weet ik raad," hernam Claudia. „Gij moet op den Donarsteen aanhouden."

„Den Donarsteen," zei Petilius, „als ik eerst maar weet waar die ergens ligt."

„Dat weet ik," hervatte Claudia, „als gij het goedvindt, zal ik u den weg wijzen."

„Goed vinden," zei Petilius, „wel, ik geloof dat ik mij niets aangenamers bedenken kan dan dat gij zoo vriendelijk wilt zijn mij weer op den rechten weg te brengen. Is het evenwel voor u niet te ver om; ik zou niet gaarne de oorzaak zijn dat gij te laat bij de uwen kwaamt."

„Maak u niet bezorgd," antwoordde Claudia glimlachend, „bij den Donarsteen is ook een weg naar Batavodurum."

„Ah, woont gij daar," zei Petilius.

„Ja, in de nabijheid aan de overzijde van den Rijn," merkte Claudia op.

„Laten wij dan vertrekken, als gij 't goedvindt."

Zij ging naar haar paard en nam het bij den teugel; Petilius volgde haar voorbeeld en zoo wandelden zij naast elkander voort, de paarden met zich voerende en druk pratende. Wat hadden zij elkander veel te vertellen, van Rome, van Petro, Lucretia, Julius, de roei- en zeiltochtjes op de meren en de botsing van de slaven van Mucius met Coelius.

„Hoe maakt het uw oude getrouwe?" vroeg Petilius op Coelius doelende.

„Oh, best," antwoordde Claudia. „Hij denkt nog met genoegen aan het verblijf te Rome."

En zij liepen naast elkander voort langs het mulle zandpad. Het was zulk een heerlijk schoone dag. De zon was op haar hoogst en wierp haar stralen op de berken en beuken welke langs het pad stonden. De schaduwen der takken lagen dwars over het mulle zand en Claudia bracht het bevallige voetje soms vooruit om op zulk een schaduwtak te trappen. Zij sloegen elkander steelswijze gade en genoten van elkanders bijzijn.

Zoo kwamen zij op den grooten weg en weldra bracht Claudia haar metgezel bij den Donarsteen.

„Is dat nu de Donarsteen?" vroeg Petilius een blik op den reusachtigen steen werpende. „Waarom heet hij zoo?"

„Men zegt, dat Donar in toorn hem hier heeft neergeworpen," antwoordde Claudia.

„Ik ben blij dat ik hier niet liep toen Donar zulk een booze bui had," merkte Petilius op.

Claudia zweeg, zij kon niet best hebben dat er spottend gesproken werd over een der goden uit het Walhalla.

Achter den Donarsteen zag Petilius eenige denneboomen wier onderste takken den grond naderden. Voor die denneboomen was een zacht tapijt van gras en mos. Petilius stond juist te denken welk een heerlijk plekje dat zou zijn om even te gaan zitten toen Claudia zeide: „En hier moet ik afscheid van u nemen. Gij hebt slechts door te rijden en gij zijt weldra te Grinnes, ik sla rechts af naar Batavodurum."

Petilius keek haar een oogenblik met verliefde blikken aan.

„Ik dank u Claudia, dat gij mij den weg gewezen hebt, maar .... moeten wij hier voorgoed afscheid nemen. Kan ik u nog niet eens zien, bijvoorbeeld morgen. Ik heb u nog zooveel te vertellen. Och toe, zeg niet neen."

Claudia weifelde.

„Kom morgen weder bij dezen steen," pleitte Petilius.

Een oogenblik stond Claudia in tweestrijd, maar ook zij verlangde Petilius nog eens weer te zien.

„Goed," zei zij, „ik zal er wezen."

Een uitdrukking van innige vreugde kwam op Petilius gelaat.

„Ik dank u Claudia; ik zal u wachten," zei hij.

„Maar nu moet ik weg," hernam Claudia, zich gereed makende op te stijgen. Petilius hielp haar op haar paard en steeg toen zelf op.

„Ik reken dus op u Claudia," zei hij nogmaals met smeekende stem.

„Ik zal komen," antwoordde Claudia.

Toen zetten zij de paarden aan en reden weg. Een oogenblik daarna scheidde het dichte geboomte hen en verloren zij elkander uit het gezicht.

Het jubelde bij Claudia toen zij naar huis reed. Het was een zegezang welke in haar opwelde den geheelen langen rit door. Zij sloop thuis gekomen naar haar kamertje als vreesde zij dat iemand haar door opgewondenheid gekleurde wangen, haar van geluk stralende oogen zou opmerken. In aangename droomerij bracht zij den dag door. Haar broeder was afwezig en niemand lette op haar. Hoe zij den dag was doorgekomen, herinnerde zij zich later niet meer. Zij kwam eigenlijk eerst recht tot zichzelve toen zij den volgenden dag tegen den middag in snellen draf langs den weg reed welke voorbij den Donarsteen liep.

En toen zij bij den Donarsteen aankwam, was Petilius toegeschoten, had haar van het paard geholpen, haar dankbare vriendelijke blikken toegeworpen en haar in verrukking de handen gekust terwijl hij woorden van dank had gestameld. Het geluk haar te zien, maakte hem, die toch zooveel reeds ondervonden had, die gedurende zijn leven reeds meer dan één schoone vrouw het hof had gemaakt, bijna duizelig.

En Claudia, toen zij daar nu plotseling tegenover Petilius stond en zijn vurige bewonderende blikken op zich gericht zag, begon een gevoel te krijgen, alsof zij iets gedaan had waarvan

zij zich te voren niet genoeg rekenschap had gegeven. Een angstig gevoel bekroop haar voor een oogenblik. Plotseling rees de vraag bij haar op, of zij niet een dwaasheid beging met hier op Petilius' verlangen te komen.

Maar die opwelling duurde niet lang; zij had een te open karakter en was te rein van gedachten om lang te behoeven te peinzen over de vraag of iets dat zij deed al of niet betamelijk was en met een heldere, vaste stem terwijl een lieflijke glimlach om haar lippen speelde, vroeg zij:

„Wel, houd ik niet trouw de belofte u gegeven?"

Haar kalme, vriendelijke vraag had een bedarenden invloed op Petilius en toen hij antwoordde en opnieuw woorden van dank sprak, klonken die heel wat rustiger dan die welke hij had geuit in de eerste ontroering bij haar aankomst.

En zij hadden hun gesprek van den vorigen dag weder opgevat, hadden weder verwijld in Rome, in de omgeving van Petro en Lucretia, en die herinnering aangevuld met de wederzijdsche vraag wat zij wel gedacht hadden, toen zij elkander daar plotseling op de heide ontmoetten.

En hun gesprek werd levendiger, vertrouwelijker. De bekoring van gisteren kwam weer over beiden; zij genoten zoo in elkanders bijzijn. Zonder dat zij recht wisten, hoe zij er toe gekomen waren, hadden zij plaats genomen op den hoogen kant van den weg, welke zich vlak tegenover den Donarsteen bevond. Zij zaten aan den voet van een denneboom op zacht mos tusschen fijne dennennaaldjes.

De den wierp zijn breede schaduw voor hen uit, muggen

gonsden om hen heen en het vroolijk getjilp van vinken en koolmeezen klonk van alle zijden. Hoe liefelijk, hoe heerlijk was het daar. En terwijl Petilius' stem haar als muziek in de ooren klonk, terwijl hij haar toefluisterde, dat hij nooit een meisje ontmoet had, dat met haar te vergelijken was, terwijl zijn blikken haar zeiden hoe hij haar bewonderde, en zijn lippen de hare drukten, kwam er aan al dat geluk voor Claudia een einde doordat eensklaps de gedachte aan Brinio bij haar oprees. Zij werd bleek en een angstige uitdrukking kwam in haar oogen.

„Wat is er?" vroeg Petilius die dit opmerkte, verschrikt.

Claudia gaf geen antwoord.

„Wat is er?" vroeg Petilius nogmaals.

„Ik denk daar," begon Claudia, maar zij hield even op in twijfel of zij het hem wel zou zeggen.

„Wat dacht gij?"

„Dat ik eigenlijk niet naast u behoor te zitten."

„Waarom niet?" vervolgde Petilius.

„Eigenlijk," antwoordde Claudia, „eigenlijk is er een persoon, die misschien recht zou hebben het mij kwalijk te nemen."

Petilius keek haar een oogenblik ernstig, vragend aan.

„Vóór ik naar Rome vertrok, was er op onze hoeve een jonkman, die zeer . . . . . met mij ingenomen was," zei Claudia aarzelend. „Zijn moeder een statige, rijke vrouw, vroeg aan mijn oudsten broeder, mijn vader is dood, mijn hand voor haar zoon. Mijn broeder zei niet „neen"; hij toonde zich met dat aanzoek zeer vereerd. Hij wilde mij niet dwingen, maar hij twijfelde niet, of ook ik zou eenmaal genegenheid voor den knappen jonk-

man gaan koesteren. Die jonkman was een Kaninefaat. Zijn moeder vertrok met de gedachte, dat ook ik in het huwelijk zou toestemmen. Ik had niet „ja", maar ook geen „neen" gezegd. Toen ik uit Rome terugkwam, vertelde mijn broeder mij dat de jonkman nog altijd aan mij dacht, dat hij ons volk en ons geslacht groote diensten had bewezen en dat hij er stellig op rekende, dat ik zijn vrouw zou worden."

„Maar gij bemint hem niet, Claudia," zei Petilius.

„Neen, ik bemin hem niet," antwoordde zij.

„Gij zult dus niet met hem huwen. Die belofte van uw broeder verbindt u niet. Gij hebt geen „ja" gezegd. Gij hebt het u laten aanleunen. Heeft die jonkman u zijn liefde verklaard?"

„Neen, maar hij liet mij duidelijk genoeg bemerken, dat hij mij liefhad, doch daar hij het woord van mijn broeder had, oordeelde hij het onnoodig bij mij op een belofte aan te dringen. Hij was trouwens slechts kort op onze hoeve."

„En nu Claudia, sedert wij elkander te Rome ontmoet hebben, weet gij dat gij dien jonkman niet bemint?"

„O ja, het is mij nu duidelijk genoeg, zooals ik zeide."

„Niet waar," hervatte Petilius, terwijl hij zijn armen om haar heen sloeg en haar herhaaldelijk kuste, „gij wilt toch uw Petilius niet wanhopig maken. Gij zijt van mij en ik ben van u. Sedert ik u voor het eerst bij Petro zag, is uw beeld nimmer uit mijn hart geweken. Steeds dacht ik aan u, hoewel ik natuurlijk nog niet wist of gij mij kondt liefhebben, al hoopte ik het vurig. Zeg nog eens, dat gij mij liefhebt, kijk niet zoo verslagen. Die jonkman is toch zeker te trotsch om u te begeeren,

als hij weet dat uw hart aan een ander hoort, is het niet?"

„Ik denk het wel," hernam Claudia, die hierover nog niet had nagedacht en die eenige hoop begon te koesteren dat Brinio er in zou toestemmen van haar af te zien, als hij wist dat zij een ander liefhad.

„Hoe heet die jonkman?" vroeg Petilius.

„Dat kan ik u niet zeggen."

„Zijn voornaam toch zeker wel."

„Ook dien niet."

„Kom, gij weet dat ik Petilius heet; gij hebt mij nog niet gevraagd, hoe ik nog meer heet, evenmin als ik weet, wat er bij Claudia behoort."

„Dat komt omdat dit bij de Petroniussen zoo de gewoonte was."

„Zijt gij niet nieuwsgierig te weten hoe ik nog meer heet?"

„En als ik dat was, zoudt gij het zeggen, Petilius?"

Petilius dacht even na.

„Mag ik u vragen, hoe gij nog meer dan Claudia heet?"

„Gij moogt het wel vragen," hernam zij ernstig, met angst denkende of het soms een nadeeligen invloed op zijn genegenheid zou hebben als hij vernam, dat zij de zuster was van Rome's gevaarlijken vijand. „Ik weet echter niet of ik het u wel zeggen zal."

„Zoo is het mij ook," hervatte Petilius, „eigenlijk geloof ik dat het beste is, dat wij ons maar houden aan de gewoonte bij de Petroniussen aangenomen. Laten wij het maar aan het toeval overlaten te ontdekken, wie wij eigenlijk zijn; ik zal maar denken

dat gij een koningsdochter zijt en beschouw mij maar als een vermomden keizerszoon."

Een hartelijke lach van Claudia was het antwoord op Petilius' gezegde. Die lach bracht Petilius in verrukking en was de aanleiding tot een nieuwe omhelzing.

En zij vergaten de kleine wolk, welke een oogenblik boven den horizon van hun geluk had gezweefd. Zij begonnen weder vroolijk over allerlei te praten en elkander te liefkozen. Zoo vloog de tijd om en zeker zouden zij nog uren in elkanders gezelschap hebben doorgebracht als het getrappel van paarden niet in de verte op den weg naar Grinnes had geklonken.

Plotseling stond Petilius op.

„Dat is waar ook, daar komen zij," mompelde hij.

„Wat is er?" vroeg Claudia.

„Dat is een ruiterbende waarmede ik een verkenning tot bij Trajectum zou houden. Wij zullen nu moeten scheiden, Claudia. Het beste zal wezen dat ik hen tegemoet ga, en dat gij hier wacht tot ik met hen deze plaats ben voorbij gereden; gij kunt dan op uw gemak uw paard bestijgen en naar Batavodurum rijden. Ik zie u toch morgen weder, niet waar Claudia. Beloof mij dat."

Claudia aarzelde een oogenblik.

„Ik weet niet, of dit wel goed van mij zou zijn. Als ik eens zulk een ruiterbende tegenkwam, wat zou ik moeten doen. Blijkbaar begint het op dezen weg onveilig te worden; uw landgenooten dringen meer en meer op. Mijn broeder zou zeer boos wezen, als hij vernam, dat ik geweest was op een plaats waar een Romeinsche ruiterbende voorbijtrok."

Petilius stond in gedachten. Het paardengetrappel klonk reeds veel duidelijker, binnen een kwartier kon de ruiterbende bij den Donarsteen zijn.

Plotseling kwam hij op een gelukkig denkbeeld. Hij trok snel een ring van zijn vinger en hield dien Claudia voor.

„Neem dezen ring Claudia, mocht gij heden of morgen een Romeinsch krijger op den weg tegenkomen, gij hebt dan slechts dezen ring te vertoonen en ik verzeker u dat niemand u leed zal doen."

Claudia nam den ring aan. Zij bekeek hem met aandacht. Er stonden twee letters op. Zij las hardop: „P. C."

„Ja P. C." zei Petilius, „laten wij zeggen Petilius en Claudia. Neem hem Claudia, bewaar hem ter gedurige herinnering aan mij. Maar nu moet ik weg, zullen de ruiters niet plotseling voor onze oogen staan. Mag ik er dus op rekenen Claudia, dat ik u morgen wederzie bij dezen steen, morgen als de zon op haar hoogst is; ik zal u hier wachten."

„Zou ik het durven doen?" vroeg Claudia aarzelend.

„Och, doe het, doe het," smeekte Petilius, zijn arm om haar hals slaande en haar kussende. „Komt gij?"

„Ja, ik zal komen," zei Claudia eindelijk.

Petilius slaakte een kreet van blijdschap, toen kuste hij haar nog eens vurig en snelde naar zijn paard. Even daarna sloeg hij den hoek bij den Donarsteen om; juist bijtijds om de ruiterbende te kunnen opwachten, welke in gestrekten draf kwam aanrijden. De ruiters hielden hun paarden in toen zij Petilius zagen. Petilius reed naar den centurio, die de bende aanvoerde,

zeide een paar woorden tegen dezen en daarop wendde hij zijn paard, gaf luid een bevel, en aan het hoofd van den stoet hij in galop de plaats voorbij waar hij wist dat Claudia achter de boomen verscholen was.

Toen hij een eind voorbij was, wendde hij het hoofd om hopende ergens een wit kleed te zien schitteren, maar hij zag niets.

Claudia had gewacht tot de ruiterbende uit het gezicht was verdwenen. Zij maakte de opmerking welk een flink figuur Petilius was toen hij daar aan het hoofd zijner mannen kwam voorbij rennen.

Langzaam was zij daarop naar haar paard gegaan en had het in gepeins bestegen. Zij sloeg rechts af den weg naar Batavodurum in. Toen zij op de hoeve terugkwam, vernam zij dat haar broeder dien geheelen dag afwezig was geweest en eerst tegen den avond werd terug verwacht. Zij slaakte een zucht van verlichting, toen zij zulks vernam, daar zij niet goed wist wat zij had moeten zeggen als Claudius haar had gevraagd waar zij al dien tijd was geweest.

COELIUS GAAT NAAR DEN DONARSTEEN.

Toen Claudia den volgenden morgen in de groote kamer beneden iets van het op de hoeve eigen gebakken brood belegd met elft nuttigde, viel haar oog plotseling op haar hand en zag zij met eenigen schrik dat zij den ring van Petilius nog aan den vinger had. Zij wilde hem afdoen toen Civilis binnentrad.

„Goeden morgen Claudia," zei hij. „Hoe...."

Plotseling bleef hij steken. Zijn blik was op den ring gevallen. Snel kwam hij naar haar toe en greep haar hand.

„Claudia," riep hij in zoo groote ontroering, dat zij er werkelijk van verschrikte.

„Claudia, wat is dat?"

Claudia zou geen vrouw geweest moeten zijn als zij niet dadelijk een uitvlucht had kunnen vinden.

„Oh, dien heb ik gekregen bij de Petroniussen."

Claudius keek haar scherp aan. Zijn gelaat was bleek en zijn trekken waren ontsteld. Claudia die wist hoe goed haar broeder zich beheerschen kon, was er werkelijk verbaasd over. Zij gevoelde als bij ingeving dat hier nog iets meer achter schuilde dan zij vermoedde.

„Kind," begon Claudius met zachte overredende stem, terwijl hij haar vriendelijk ernstig aanzag, „zeg mij de waarheid, gij weet niet hoeveel daarvan afhangt."

„Ik heb u immers gezegd dat ik hem bij de Petroniussen kreeg," hernam Claudia in haar angst zich nog met een onwaarheid willende redden.

„En van wien?" vroeg Claudius dringend.

„Van een der jongelieden die daar aan huis kwamen, van Petilius."

Civilis oog flikkerde een oogenblik. „Ha, ik zag dan wel goed," mompelde hij, „ik vergiste mij niet. Van Petilius," ging hij zacht overredend voort, „van welken Petilius .... er moet toch nog een geslachtsnaam bij?"

„Dien weet ik niet," hernam Claudia snel, blijde dat zij ten minste nu eens de waarheid kon zeggen. „Gij weet dat de patricische jongelieden, die bij Petronius aan huis kwamen, slechts bij hun voornamen genoemd werden."

„O ja," antwoordde Civilus, merkelijk verlicht. „Dus gij weet niet, hoe Petilius nog meer heet? Ik geloof u, maar Claudia zeg mij nu de volle waarheid, hebt gij dien ring te Rome gekregen of hier? Geen onwaarheid Claudia, ik verzoek er je om."

Claudia geraakte in verwarring. Een hoog rood kleurde plotseling haar gelaat. Claudius bleef haar doordringend aanstaren.

„Nu?" vroeg hij.

„Waarom vraagt gij dat? Ik heb u immers reeds gezegd waar ik hem kreeg?"

„Dat was een leugen Claudia," riep haar broeder driftig. „Lieg

mij niet voor. Bataafsche meisjes en vooral de dochters van onzen stam hebben tot heden de waarheid hoog gehouden."

„Hoe weet gij dat het een leugen is?"

„Omdat....," Claudius trad een stap nader en zei met bijna heesche stem „omdat ik den man ken wien deze ring toebehoort, omdat ik toevallig weet dat deze ring nog geen drie dagen geleden in zijn bezit was. Waarom wilt gij mij bedriegen? Ben ik niet uw broeder. Heb ik mij ooit op zoodanige wijze jegens je gedragen dat er reden zou zijn mij je vertrouwen te ontzeggen. Gij weet, dat gij de zuster zijt, die ik boven allen liefheb. Na den dood van vader ben ik, die ruim dertig jaar ouder ben dan gij, een vader voor je geweest. Is het niet zoo?"

„Ja, zoo is het," mompelde Claudia onwillekeurig.

„Nu laat er dan geen geheimzinnigheid tusschen ons bestaan. Vertel mij waar gij dien ring kreegt."

Civilis plaatste zich op een zetel tegenover haar.

„Spreek," zei hij zacht dringend, „ik luister."

En Claudia boog voor dien eisch en vertelde hem van haar toevallige ontmoeting met Petilius op de heide. Civilis luisterde aandachtig. Toen zij over die ontmoeting uitgeweid had, zei hij echter plotseling: „Gij hebt hem dus weergezien, want ik heb niet van je gehoord dat hij je den ring gaf?"

„Ja gisteren," antwoordde Claudia.

„Vertel mij dan alles," zei haar broeder op bevelenden toon.

Ook dezen keer gehoorzaamde Claudia.

Toen haar verhaal uit was, vroeg Civilis:

„Dus gij hebt hem slechts tweemaal hier ontmoet. Is dat nu de waarheid, Claudia, kan ik daarop vertrouwen?"

„Dat is de waarheid Claudius."

„Welk een ramp, welk een ramp," zei Civilis zacht voor zich heen. „Dus gij bemint dien Romein?"

„Ja, ik heb hem lief en hij mij."

„En Brinio," vroeg Claudius zacht. „Wat moet ik Brinio zeggen. Ik heb hem beloofd dat gij zijn vrouw zoudt worden. Gij zelf hebt nimmer verklaard, dat gij niet wildet. Moet ik zoo de trouw van Brinio, de onschatbare diensten welke hij onze zaak en mij bewezen heeft, vergelden. Wat moet ik hem zeggen. Wat zult gij hem antwoorden als hij je als zijn bruid opeischt? Het komt mij voor, dat wij ons tegenover hem thans aan een laagheid schuldig maken. Brinio is niet genoeg te prijzen als vriend, aanstaand verwant en als bondgenoot. Wat zou er van mij en de mijnen geworden zijn als hij de Romeinen niet alle hoop op den Rijnmond ontnomen had. Thans durf ik fier tegenover de Romeinen staan en zeggen: „misschien eenmaal, maar thans nog niet", omdat ik weet dat ik in mijn rug sterk ben doordat Brinio's sterke arm daar is om mij te beschermen. Heeft hij niet de Romeinsche vloot vernield, heeft hij niet de bondgenooten der Romeinen, de Nerviërs, keer op keer verslagen? Nimmer zal het volk der Batavieren de diensten kunnen vergeten welke die Kaninefaat het bewezen heeft. Nimmer zal het daar dankbaar genoeg voor kunnen wezen. En Sorana, de trotsche edele vrouw die zich er reeds op spitst u als schoondochter op haar hoeve te ontvangen, die een vermaagschapping met ons

geslacht als het toppunt harer wenschen beschouwde, die mij steeds met al haar krachten gesteund heeft, wat moet ik haar zeggen. Kan ik haar vertellen dat mijne zuster Claudia een Romein bemint. Gij bemint hem, maar hoe weet gij dat hij ook u liefheeft?"

„Hij zegt het en ik geloof hem," hervatte Claudia.

„Goed," hernam Claudius, „dat is een zaak tusschen je en hem. Ik zie je niet voor zoo onnoozel aan, dat gij niet zult kunnen ontdekken, of hij je ernstig als vrouw begeert dan niet. Maar wat weet gij van hem. Kan hij nog niet tal van andere meisjes hebben?"

„Dat is onmogelijk," barstte Claudia los.

„Ja wel, zoo zeggen de meeste meisjes," hernam Civilis. „Weet gij hoe hij heet. Weet hij wie gij zijt. Kent hij je als de zuster van Claudius Civilis?"

„Oh neen, dat weet hij zeker niet," hernam Claudia snel. „Hij heeft niet het minste vermoeden, dat ik uwe zuster ben."

„Zoo denkt gij, maar daar ben ik nog zoo geheel zeker niet van. Hij begrijpt toch wel dat er niet zoo heel veel meisjes van jou beschaving op ons eiland zijn. Als hij even nadenkt, moet hij begrijpen dat gij aan mijn geslacht verwant zijt. Hoewel, ik moet zulks erkennen, Petilius is zoo gewoon te nemen hetgeen hem voor de hand komt zonder te vragen hoe het daar komt en van waar, dat het best mogelijk is dat hij daarmede zijn hoofd niet heeft gebroken. Dit ligt geheel in zijn aard."

„Gij schijnt hem goed te kennen," merkte Claudia op.

„O ja," antwoordde Civilis. „Ik ken hem zeer goed."

„Gij weet dus hoe hij heet. Het begint met een C niet waar? Op den ring staat P. C."

„Ja, met een C," antwoordde Claudius langzaam.

„Ik heb al gedacht, dat het Carvo moest zijn; ik heb gehoord dat er bij de Romeinen een bevelhebber der ruiterij van dien naam is. En hij behoort tot de ruiterij," zei Claudia.

„Carvo," hernam Civilis gevat. „Gij kunt goed raden Claudia, maar ik betwijfel toch of het die naam is."

Claudius zei dit evenwel op een toon alsof hij zijne zuster in de meening wilde laten, dat zij werkelijk den waren naam had geraden. Zij vatte ten minste dadelijk vuur en riep:

„Ja, Carvo, Carvo zal het zijn, Petilius Carvo; ik zal den naam onthouden en later zeggen dat gij hem mij verraden hebt. Nietwaar, hij heet Carvo?"

Civilis trok de schouders op, maar gaf geen antwoord.

„Gij zult zeker wel begrijpen Claudia, dat gij onder deze omstandigheden niet langer hier kunt blijven. Gij moet onmiddellijk vertrekken. De vraag is maar waar gij heen zult gaan."

„Vertrekken?" vroeg Claudia angstig.

„Stellig, wildet gij soms nog meer samenkomsten met uw Petilius hebben. Gij begrijpt toch dat zulks niet gaat. Maak je maar niet ongerust, als hij werkelijk liefde voor je gevoelt en je als vrouw begeert, zal hij wel van zich laten hooren."

„Ik dien toch eerst afscheid van hem te nemen. Hij wacht mij hedenmiddag. Ik mag hem toch zeker wel zeggen dat hij mij morgen niet mag verwachten?" vroeg Claudia.

„Afscheid nemen," riep Civilis. „Waar denkt ge aan. Gij

vertrekt onmiddellijk. Wat dien Romein betreft, als hij op de afgesproken plaats komt en je niet ziet, zal hij wel begrijpen dat het met de samenkomsten uit is. Waar ontmoettet gij hem?"

„Waarom wilt gij dat weten. Gij zijt toch niet van plan hem een hinderlaag te leggen?"

„Maar Claudia, hoe komt gij tot zulke gedachten? Ik zal den persoon dien gij beweert lief te hebben natuurlijk geen haar krenken. Maar misschien zou het goed zijn als gij hem liet weten, dat hij je daar niet meer zal ontmoeten. Misschien wilt gij hem het een of ander schrijven. In dat geval zouden wij iemand naar die plaats kunnen zenden."

„Wilt ge mij toestaan hem te schrijven?"

„Ja, waarom niet. Bovendien vrees ik dat hij als hij je daar heden niet vindt, zal denken dat gij op de een of andere manier verhinderd zijt en dat hij morgen weder zal terugkomen. Het is evenwel een gevaarlijke onderneming voor hem. Hij zou zeer gemakkelijk in handen van zwervende krijgers van onze Germaansche bondgenooten kunnen vallen. Ik geloof wel, dat hij een dapper man is, maar hij zou toch voor de overmacht moeten zwichten of misschien wel van achter het struikgewas doodgeschoten worden. Zulk een lot wil ik hem echter besparen. Hij is te goed daarvoor zou ik zeggen."

Claudia die bij de gedachte aan het lot dat Petilius zou kunnen treffen, reeds bleek geworden was, greep de hand van haar broeder en drukte die.

„Gij hebt toch altijd gelijk," zei ze. „Ja, hij is zoo vermetel,

zoo roekeloos, hij moet gewaarschuwd worden. Laten wij hem een boodschap zenden. Wie moet dat evenwel doen?"

„Zend een uwer vrouwen."

„Het is zoo ver. Wacht ik weet beter. Laten wij Coelius zenden."

„Coelius, juist," riep Claudius, „dat is onze man. Kent hij Petilius?"

„O ja," riep Claudia, „zeer goed. Hij is hem zelfs dank verschuldigd. Zonder Petilius zou het hem te Rome slecht vergaan zijn."

„Hoe zoo?" vroeg Civilis.

„Dat zal ik u zeggen," hernam Claudia en zij vertelde in het kort de geschiedenis met den slaaf van Mucius, die een vuistslag van Coelius had gekregen.

„Zoo, dat treft goed," hervatte Civilis. „En Coelius weet ook niet hoe Petilius nog meer heet?"

„Oh, neen. Hij weet evenmin diens geslachtsnaam."

„Dan is hij onze man en moet dadelijk vertrekken. Zoek gij hem op en zeg hem waar hij Petilius kan vinden. Hebt gij nog iets te schrijven, geef hem dan uwen brief mede. Ik laat het aan je over. En als Coelius terugkomt, zal hij zich gereed moeten maken om je te begeleiden. Eerst dacht ik dat het beter was, dat gij naar de hoeve aan de Nabalia gingt, maar dat helpt mij ook al niet meer. Ik zal zelf weldra naar de Nabalia moeten. Wij kunnen onze stelling alhier onmogelijk handhaven. Cerealis dringt op, Vada en Grinnes zijn reeds in zijn bezit. Batavodurum zal weldra moeten vallen. Ons blijft dan niets over dan ons eiland.

Zoodra de Romeinsche arenden te Batavodurum verschijnen, ben ik dan ook van plan mij terug te trekken naar de Nabalia. Niet dat ik mij eenigszins ongerust maak. Wij tarten de Romeinen ons op het eiland te volgen. Durft Cerealis dit dan is hij verloren. Dit neemt echter niet weg, dat gij niet naar de hoeve aan de Nabalia kunt gaan. Ik weet slechts een wijkplaats voor je en die is de hoeve van Brinio. Gij moet naar Sorana gaan."

„Naar Sorana," riep Claudia verschrikt. „Naar Sorana. En als ik dan Brinio ontmoet, wat moet ik zeggen?"

„Dat is uw zaak. Gij hebt natuurlijk te zorgen dat Brinio begrijpt, dat het beter is dat gij uw hart volgt, dan dat gij hem liefde huichelt. Maar ik geloof niet, dat gij dikwijls Brinio zult zien. Brinio is te Helium [1]) of te Flenium [2]) en denkt aan niets anders dan onzen en zijn vijand afbreuk te doen. Wellicht zult gij hem gedurende uw verblijf op zijn hoeve niet eenmaal zien. Maar in allen gevalle raad ik je de edele Sorana eenigszins voor te bereiden. Zij is een trotsche vrouw, die een huwelijk tusschen jou en Brinio zeer gaarne zou willen, maar zij is tevens een vrouw, die de neiging des harten boven alles stelt en die als ge haar bekent, dat ge niet haar zoon maar een Romein bemint, stellig smartelijk zal zijn aangedaan, maar niettemin begrijpen kan wat je drijft. Overhaast je evenwel niet. Stel een verklaring uit zoolang gij kunt. Tijd gewonnen, is menigmaal veel gewonnen. Gij moet hier van daan om drie redenen; ten eerste, omdat ge liefde koestert voor een Romein, ten tweede, omdat ge hier in

---

[1]) Hellevoetsluis? [2]) Vlaardingen?

gevaar zoudt raken, ten derde, omdat ik vernomen heb dat Briganticus hier in de nabijheid is."

„Brigantius!" riep Claudia verschrikt.

„Ja, uw neef, hij die je liefheeft, en gezworen heeft dat je zijn vrouw zult werden. Ik heb vernomen, dat hij te Vada is. Is dit waar dan zal er weldra een ontmoeting tusschen hem en mij plaats hebben, want gisterenavond zijn Verax, Classicus en Tutor hier geweest en hebben wij besloten, dat Classicus en Tutor een aanval zouden doen op Grinnes en ik op Vada."

„Zult gij zelf Briganticus moeten bestrijden?" vroeg Claudia angstig.

„Ja, schrikt gij daarvoor?"

„Als twee bloedverwanten elkander met vijandige bedoelingen ontmoeten, heeft dit gewoonlijk doodelijke gevolgen."

„Uw opmerking is juist," hernam Claudius. „Ik voor mij hoop dan ook nimmer tegenover Briganticus te staan. Wel is hij naar den vijand overgeloopen, wel heeft hij ons veel nadeel berokkend, maar hij is en blijft mijn neef, het kind mijner zuster. Bovendien weet ik dat het voornamelijk is uit wanhoop dat hij jou verloren heeft, dat hij tot den vijand overliep. In Britannië heeft hij zich onderscheiden en hij hoopte met roem beladen hier terug te komen. Hij wist wel, dat ge niet meer van hem hieldt en dat ge er niet over dacht de belofte als kind gedaan, dat ge zijn vrouw zoudt worden te houden. Hij hoopte echter, dat ge zijn driftige buien en het bad in den Rijn vergeten zoudt zijn. Hij had zich evenwel vergist, want uw hart was koud als ijs voor hem geworden. Dit heeft hij later nog beter begrepen

toen men hem het bericht bracht, dat Brinio op onze hoeve vertoefd had en het gerucht ging dat gij Brinio's vrouw zoudt worden. Hij kende Brinio en wist wel dat deze een gevaarlijk medeminnaar was. Brinio's blauwe oogen, zijn breed voorhoofd, zijn lange blonde haren, gevoegd bij zijn reusachtige sterkte, welke gepaard gaat met een zachtaardig karakter, maakt hem juist geschikt de lieveling der Germaansche vrouwen te zijn. Briganticus begreep dat nu zijn kansen geheel verkeken waren.

In Britannië hoorde hij van den opstand. Voor mij had hij nimmer eenige vriendschap gevoeld, uw liefde was voor hem verloren; hij toornde tegen mij omdat hij dacht, dat ik jou tegen hem had opgezet, hij was woedend op je omdat ge hem zoo gemakkelijk vergat en zoo snel den Kaninefaat boven hem trok. In zijn gewone opgewondenheid, en zijn plotseling opwellende gramschap deed hij den stap, die hem aan de zijde van den vijand bracht en hem voor eeuwig van ons vervreemdde. Toen hij uit Britannië wederkeerde, nam hij zijn weg niet over het Huis te Britten maar over Gallië. Hij begaf zich naar Augusta Trevirorum waar hij zich bij de Romeinen aansloot en tegen ons optrok. Gij weet de rol, welke hij in ons laatste groote gevecht speelde. Door hem werd de slag, welke eervol gewonnen was, weder verloren. Nu is hij te Vada, naar ik verneem. Al was het alleen om hem, dan zouden toch wandelritjes benoorden den Rijn je verboden zijn. In plaats van Petilius zoudt gij Briganticus op de heide kunnen ontmoeten en zulk een ontmoeting zou zeker verre van aangenaam zijn."

„Oh, spreek er niet van," riep Claudia verschrikt.

„Daarom dienen wij maatregelen te nemen. Geloof mij, wat ik je voorstel is ten eerste eerlijk tegenover Brinio en ten tweede in het belang van uzelve. Ga dus naar Coelius en maak het met hem in orde. Gij zult zelve het best weten in hoeverre gij hem in uw vertrouwen kunt nemen."

Civilis stond op en verliet de kamer. Claudia volgde hem om zich naar het erf te begeven, teneinde Coelius op te zoeken. Deze was gewoonlijk daar te vinden. Hij had namelijk veel liefhebberij in het herstellen van landbouwwerktuigen of wagens. Meestal bracht hij den dag door met kloppen en zagen. Oude stukken werden door hem uit de wagens genomen en door nieuwe vervangen, gedeelten welke losgeraakt waren, werden weder vastgetimmerd. In een hoek van het erf onder een grooten wilg had hij zijn werkplaats opgeslagen. Daar trof Claudia ook nu weder den ouden, maar nog krachtigen man aan.

Zoodra zij naderde, hield hij op met kloppen en maakte een paar opmerkingen over het mooie weder.

„Ik ben toch blijde, dat ik weer thuis ben," zei hij. „Zulke oude menschen als ik moeten eigenlijk niet zoo ver van huis gaan. Ik had ook nimmer gedacht, dat ik op mijn ouden dag nog naar Rome zou gaan."

„Kom, kom neef," zei Claudia. „Wat hebt gij het weer druk over uw ouderdom. Gij zijt vlugger en krachtiger dan menig jonkman. Iemand, die nog zulke flinke vuistslagen kan uitdeelen als gij, is toch waarlijk nog niet oud en versleten."

Coelius' gelaat lichtte op, zijn oogen glinsterden.

„Nietwaar Claudia, hoe was die klap? Ja, een vrije Batavier,

van het geslacht van Civilis nog wel, zou zich door een slaaf laten beleedigen?"

„Toch was het maar goed, dat gij hulp kreegt."

„O ja, tegen al die rekels had ik het niet kunnen uithouden. Uw vriend Petilius wist ze evenwel flink in bedwang te houden. Hij is een Romein, maar toch heb ik achting voor hem. Als allen zoo waren. Hij was verreweg de flinkste van allen, die bij Petronius kwamen en toch was hij de minst trotsche. Ik heb hooren zeggen, dat hij verwant is aan Vespasianus."

„Hij is thans hier," zei Claudia plotseling.

„Hier," riep Coelius, zich snel oprichtende. „Hier? Bij het leger der Romeinen?"

„Ja, hij is te Grinnes."

„Hoe weet gij dat Claudia?"

„Ik heb hem gezien en gesproken, Coelius."

De stoere Batavier gaf geen antwoord, maar liet een zacht gefluit hooren.

„Weet gij den Donarsteen, Coelius?"

„Welk een vraag, kind. Heb ik zelf met deze handen er je niet dikwijls opgetild, toen je nog een kleine dreumes waart."

„Ik ben gisteren bij den Donarsteen geweest."

Het gelaat van Coelius betrok.

„Ik zou in dezen tijd liever niet over den Rijn gaan en in elk geval niet zoover weg als ik u was. En hebt gij daar Petilius ontmoet?"

„Ja, en niet voor het eerst. Eergisteren had ik hem reeds op de heide gezien. Hij was verdwaald. Ik heb hem den weg naar Grinnes gewezen."

Coelius keek haar met groote verbazing aan.

„Zwierf hij daar evenals gij alleen rond. Zonderlinge liefhebberijen. Het is voor hem al niet minder gevaarlijk dan voor u, hij had wel een bende Germanen kunnen ontmoeten. Hij moet evenwel weten wat hij doet. Maar wat u betreft, ik geloof dat uw broeder zeer ontstemd zou zijn, als hij wist, dat gij zulke gevaarlijke tochten maakt. Ik hoop, dat gij zoo verstandig zult wezen het niet meer te doen, want het is waarlijk al te gek Claudia."

„Neen Coelius, ik heb geen plan er weder naar toe te gaan. Integendeel, ik zal, nu ik gehoord heb dat het zoo gevaarlijk is, niet zulke verre tochten meer maken, maar ik zit er geducht mede. Petilius zal stellig hedenmiddag bij den Donarsteen komen. Ik had beloofd hem daar nog eens te ontmoeten."

Coelius floot opnieuw zacht voor zich heen.

„Hij zou nu denken, dat ik hem misleid. Daarom wilde ik hem een schrijven laten bezorgen. Hij weet dan dat hij mij vooreerst daar niet meer zal ontmoeten.

Wien moet ik echter met dien brief zenden. Een der vrouwen gaat niet. En of het wel goed is zulk een belangrijke zending aan een hoorige of lijfeigene op te dragen, weet ik niet. Daarenboven de tocht is eenigszins gevaarlijk, zegt gij."

„Gevaarlijk" bromde Coelius voor zich heen. „Gevaarlijk, nu ja voor iemand, die niet goed uit zijn oogen kijkt. Wat mij betreft, ik zie wel kans die boodschap over te brengen als ik er u een genoegen mede kan doen."

„Wel Coelius," riep Claudia vroolijk, gij zijt toch een bloed-

verwant, die niet genoeg op prijs te stellen is. Ik had al gedacht wat het belangrijke van de zending aangaat, is het juist iets voor Coelius, maar ik schrikte er eenigszins van terug het je te vragen, omdat ik je niet in gevaar wilde brengen."

„Gekheid," riep Coelius gevleid, „als gij hebben wilt, dat ik ga, dan ga ik, gij weet, dat ge over mij beschikken kunt. Weet uw broeder er iets van?"

„Ja, hij weet het," hernam Claudia snel, „en hij zei reeds, Coelius is de eenige die dat in orde kan maken. Als hij je er een genoegen mede kan doen, zal hij het ook zeker weten te regelen. En al is er eenig gevaar aan verbonden, dat zal hem niet terugschrikken. Coelius is voor geen kleintje vervaard."

Coelius gelaat glinsterde, een loftuiting van Civilis wilde heel wat zeggen.

„Ja, Claudius weet het wel," zei hij schielijk, „Claudius kent zijn mannen. Is de brief gereed, Claudia?"

„Nog niet, maar terwijl gij uw paard haalt en uw harnas aandoet, zal ik hem schrijven. Het zijn slechts een paar woorden. Het schrijven zal niet veel tijd kosten. Het beste is dat wij haast maken, want de zon zal weldra op haar hoogst zijn en ik denk dat gij wel een uur noodig zult hebben eer gij aan den Donarsteen zijt, zelfs al rijdt gij flink door."

„Ja, dien tijd zal het wel nemen," zei Coelius opstaande. „Ik zal dus mijn paard gaan halen."

Claudia ging terug naar de hoeve en begaf zich naar haar kamer. De bedoeling was snel een brief aan Petilius te schrijven, maar toen zij zich had neergezet en overdacht wat zij zou

schrijven, bemerkte zij al heel spoedig dat dit zoo gemakkelijk niet ging.

Een paar keer had zij eenige zinnen bij elkaar, maar bij nader inzien kwamen die haar toch geheel ongeschikt voor. Intusschen had Coelius zich voor de reis gereed gemaakt en zij zag hem onder haar venster doorrijden. Zij begreep, dat hij bij de deur op haar wachtte. Zoo nu en dan hoorde zij het getrappel van zijn ongedurig paard. Weer ging een geruime tijd voorbij. Eindelijk had zij zij een paar zinnen bij elkaar. Zij zou dan maar schrijven:

„*Lieve Petilius.*

Mijn bezoeken aan den Donarsteen moeten een einde nemen. Ik mag er zelfs niet langer aan denken den Rijn over te gaan. Geloof niet, dat ik niet gaarne naar u toe zou komen, maar er zijn redenen, welke het verhinderen. Ik wil hopen, dat die redenen niet altijd zullen bestaan. Ik verlang er naar u persoonlijk mede te deelen wat mij verhinderd heeft, maar ik vrees dat dit vooreerst niet plaats kan hebben. Het is niet onmogelijk, dat ik voor eenigen tijd ons eiland verlaat om mij naar het land der Kaninefaten te begeven. Wees er evenwel van overtuigd, dat ik, waar ik ook zijn moge, steeds aan u zal denken.

Uwe CLAUDIA."

Zij nam het perkament in de hand en las het geschrevene nog eens aandachtig over. Zij had haar best gedaan zoo zuiver mogelijk

Latijn te schrijven. Dit viel haar niet zoo heel moeilijk. Zij was altijd nog al knap in het Latijn geweest; wel niet zoo knap als Claudius, maar toch bekwamer dan haar oudere zusters. Haar reis naar Rome en haar omgang met Romeinen en Romeinschen had haar Latijn nog aanmerkelijk verbeterd. Over het algemeen was zij tevreden met het geschrevene en hoopte dat Petilius dit ook zou zijn, hoewel zij er wel eenigszins aan twijfelde.

„Als ik het nog dikwijls overlees, zal het misschien mij minder gaan bevallen," mompelde zij onder het oprollen. „Het moet nu maar weg. Petilius is gevat genoeg om hetgeen ik hem niet schrijf en wat hij soms gaarne zou willen weten van Coelius te vernemen."

Zij ging naar beneden en liep naar Coelius die langzaam het erf rondreed.

De oude man zat op een flink paard en met zijn prachtige helm, glinsterend harnas en groot zwaard, zag hij er krijgshaftig genoeg uit. Hij zag haar aankomen en reed haar een eindje tegemoet.

„Hier is de brief, Coelius," zei zij.

„Ik zal hem aan Petilius overhandigen," antwoordde Coelius eenvoudig. „Hadt gij nog een bijzondere boodschap er bij?"

„Neen . . . neen," antwoordde Claudia aarzelend.

„Nu dan vertrek ik." Hij groette met de hand, drukte de knieën tegen zijn paard en reed weg.

Claudia keek hem nog een poosje na, zooals hij daar in de richting van het veer wegreed.

Zoodra Coelius aan den overkant van den Rijn was gekomen, reed hij in gestrekten draf weg. Hij kende den weg goed en sloeg zoodra hij den kleigrond verlaten had en op zandgrond was gekomen, onmiddellijk links af. Weldra zou hij den Donarsteen in het gezicht krijgen. Vóór dit echter gebeurde, liet hij zijn paard langzaam stappen daar het nog geen middag was en hij geen lust had lang op Petilius te blijven wachten.

Terwijl hij zoo langzaam voortreed, meende hij aan den hoogen kant van den weg iets te zien bewegen. Coelius keek flink uit. Het was evenwel moeilijk iets te bespeuren, want het dikke kreupelhout dat nog vrijwel zijn geheelen bladertooi bezat, liet niet toe er diep in door te zien. Bij een plotselinge gaping tusschen twee struiken zag hij evenwel een met een boog gewapenden krijger zich tegen de blauwe lucht afteekenen.

„Ah, hah," mompelde Coelius, volgens zijn gewoonte zacht voor zich heen fluitende. „Een Germaan. Kijk maar naar dien knaap. Hij ziet er wild genoeg uit. Behalve dat wolfsvel om zijn middel en die schapenvacht over zijn schouders is hij bijna geheel naakt. Ik zou wel eens willen weten wat hij hier zoekt en waarheen hij zich begeeft." Coelius wierp nog een zijdelingschen blik naar den Germaan en iets in diens houding sterkte hem in de overtuiging dat de Germaan (hij zag hem aan voor een Uzipeet) in het geheel geen aandacht aan hem schonk.

„Ik zou toch niet buitengewoon verbaasd zijn," mompelde Coelius, „als ik dien knaap bij den Donarsteen weder ontmoette."

Intusschen was hij doorgereden en kwam nabij den Donarsteen. Hij stapte van zijn paard, nam dit bij den teugel en bracht het

tusschen de struiken. Daarop plaatste hij zich bij den steen met de bedoeling scherp uit te kijken naar den Uzipeet.

Binnen eenige oogenblikken zag hij het hoofd van dezen boven de struiken verschijnen. Hij bemerkte dat de Uzipeet een blik op den Donarsteen wierp alsof hij zeggen wilde, „ha, wij zijn terecht", en daarop weder in het struikgewas verdween.

„Nu is het tijd," bromde Coelius, „die knaap voert wat in het schild en als hij den Romein geen last wil veroorzaken, dien ik hem tijdelijk onschadelijk te maken. Hij keek rond peinzende over een middel om den kerel te overmeesteren. Plotseling bedacht hij dat zijn paard een halster met lang uiteinde onder het hoofdstel had zitten en hij ging naar het dier om den halster af te doen. Toen hij den halster had, liep hij in gebogen houding door het geboomte, liet zich voorover vallen en kroop op handen en voeten verder.

Nauwelijks was hij een weinig van den steen verwijderd, of hij zag den Uzipeet tusschen de struiken zitten. Coelius ging zachtjes vooruit tot hij juist achter hem was en toen plotseling zich oprichtende, spreidde hij zijn armen uit en wierp zich op den Uzipeet. Deze, blijkbaar hevig verschrikt over dezen onverwachten aanval, trachtte te vergeefs zich uit de krachtige armen van Coelius los te maken. Met een snellen ruk wierp Coelius hem achterover en zette hem de knie op de borst. Hij wond het halstertouw, dat hij om zijn middel had, los en sloeg het vlug om de armen van den Uzipeet. Met een snellen ruk trok hij den strik, welken hij gelegd had aan en de Uzipeet slaakte een kreet van pijn.

Coelius trok nu het touw door en sloeg het uiteinde om de beenen van den Uzipeet. Hier werd ook een knoop gelegd en daar lag nu de gevreesde knaap geheel weerloos. Coelius stond op en keek den verbluften Uzipeet opmerkzaam aan. Deze sloeg van den grond angstige, verbaasde oogen naar hem op. Er was iets in den Uzipeet, dat hij niet begreep. Diens gelaat had niet die zware haarbegroeiing, welke bij de woeste Overrijnsche stammen algemeen aangetroffen werd. Hij had een vrij frissche gelaatskleur en de wilde onordelijke manier waarop hij zijn hoofdhaar droeg, deed alleen vermoeden dat hij tot de Overrijnsche volken wilde gerekend worden. Wel was hij slechts met een paar dierenhuiden bedekt, maar zijn vel had toch niet die bruinachtig vale tint, welke steeds bij de wilde stammen werd opgemerkt. Coelius begreep niet recht hoe hij het had, maar hij begon te twijfelen, of de man die daar gebonden lag, wel tot een der Overrijnsche volken behoorde. Hij wilde den knaap juist eens aanspreken, ten einde hem tot een verklaring te dwingen, toen hij in de verte een helm zag glinsteren. Het was de helm van een krijgsman te paard, die juist den top van een heuvel bereikt had en van daar den geheelen omtrek overzag, maar ook zelf op grooten afstand opgemerkt kon worden. „Petilius" mompelde Coelius. „Ik dien bij den Donarsteen te zijn voor dat hij daar aankomt." „Straks zullen wij met elkander spreken," snauwde hij den Uzipeet toe en te gelijk het touw grijpende, trok hij terwijl hij zich een weg door de struiken baande den woesten knaap zonder veel omslag achter zich over den grond voort. Gelukkig voor den gevangene was de grond nogal zacht,

gedeeltelijk met afgevallen bladeren bedekt, voor het overige met zacht mos begroeid, zoodat het schuren langs dien grond niet bepaald pijnlijk was, maar des te meer pijn ondervond de gevangene door het knellen van het touw. Bij den Donarsteen gekomen, trok Coelius den Uzipeet tot onder een hoogen pijnboom en liet hem daar liggen op een bed van dennennaalden en te midden van eenige honderden verschrikte mieren, die weldra over hem heen begonnen te loopen. Coelius liep daarop naar den Donarsteen welke ongeveer acht voet hoog was en vijf voet breed en nam daarachter plaats, zoodat Petilius, als hij aankwam, hem niet terstond kon opmerken. En daar verscheen weder de vergulden helm van Petilius boven het lage struikgewas. Een oogenblik daarna had Petilius den steen bereikt en Coelius hoorde hem van zijn paard springen. Een zachte tred werd vernomen, het mos dempte namelijk het geluid. Petilius' gelaat verscheen plotseling om een hoek. Een lachend, opgewekt gelaat waarop zich evenwel bij het zien van Coelius groote verbazing teekende. De trek van verbazing maakte bijna onmiddellijk daarop plaats voor een van teleurstelling.

„Coelius," riep Petilius, eerst eenigszins teruggetrokken, maar toen plotseling een besluit nemende, kwam hij met uitgestoken hand op Coelius toe. „Hoe gaat het oude knaap? Gij komt zeker met een boodschap van uw bekoorlijke nicht?" Hij drukte hierbij Coelius de hand. Coelius was zeer aangenaam getroffen door die hartelijkheid. Hij was er buitengewoon mede vereerd.

„Zeer goed, edele Petilius," antwoordde hij. „Ik bedoel wat mijne gezondheid betreft en wat aangaat een boodschap, ja ik

heb u een mededeeling te doen van mijne nicht, of liever ik heb u een brief te overhandigen."

„Ik dacht dat reeds toen ik u zag in plaats van . . ."

„Claudia," hervatte Coelius snel en tegelijk haalde hij het perkament te voorschijn en overhandigde het aan Petilius.

Deze ontrolde het snel en las het vlug door.

„Naar de Kaninefaten," mompelde hij ontstemd. „Gaat Claudia naar de Kaninefaten?"

Coelius knikte toestemmend. Hij had er van Claudia wel niets van gehoord, maar hij begreep dat dit in het schrijven stond.

„Zij gaat naar de hoeve van haar aanstaanden echtgenoot," merkte hij ter verklaring op.

Petilius keek hem plotseling scherp aan. Eerst scheen hij boos te willen worden, maar toen kwam een glimlach hem om de lippen en alsof hij het niet wist, vroeg hij:

„Wie beveelt haar. Heeft zij nog ouders, Coelius?"

„Weet gij dat niet," vroeg Coelius. „Haar broeder is immers het hoofd der familie en zijn wil is haar een wet."

Petilius was geneigd te vragen: Wie is haar broeder, maar de belofte welke hij Claudia en zij hem gedaan had, weerhield hem.

„Ik kan u geen brief voor haar mede teruggeven, want ik heb mijn schrijfgereedschap niet bij mij. Gij zult echter wel een mondelinge boodschap voor mij over willen brengen, Coelius. Zeg haar, dat ik zeer teleurgesteld was haar niet te ontmoeten. Dat ik echter begrijp dat zij ernstige redenen moet hebben, welke haar weerhouden. Dat ik die redenen zonder ze te kennen eerbiedig en dat ik geduld zal hebben."

Coelius knikte goedkeurend en zei eenvoudig: „Ik beloof u trouw de boodschap te zullen overbrengen."

Petilius stond een oogenblik als in gepeins verzonken. Toen nam hij blijkbaar een plotseling besluit. Een vriendelijke glimlach vloog hem over het gelaat en zijn oogen glinsterden.

Met die innemendheid van stem en gebaren, welke hem zoo goed afging en hem onweerstaanbaar maakte, zei hij plotseling: „Coelius, ik kan u vertrouwen, gij zijt een man waarop iemand onbepaald kan bouwen, ik wil u een vraag doen. Kunt gij haar beantwoorden, doe het dan, kunt gij het niet, zwijg dan, ik zal uw zwijgen eerbiedigen."

Coelius keek hem een oogenblik scherp aan.

„Spreek," zei hij kortaf.

„Heet die aanstaande echtgenoot soms Brinio?"

„En als hij Brinio heette?" vroeg Coelius ontwijkend.

„Och," hernam Petilius . . . „dan weet ik ook hoe de broeder van Claudia heet. Ik heb beloofd haar niet te zullen vragen hoe haar geslachtsnaam was, evenals zij van mij niet zou trachten te vernemen wie ik eigenlijk ben. Het is echter gemakkelijk te zien, dat zij tot het aanzienlijkste geslacht van uw eiland behoort en dus zou het mij niets verwonderen als zij de zuster was van Rome's dapperen tegenstander, Claudius Civilis."

Petilius zweeg en zag Coelius vragend aan.

„Het is zooals gij zegt," antwoordde Coelius na eenige aarzeling.

„Ik dacht het wel," hernam Petilius. „Laat ik u dan evenwel zeggen, dat Claudia niet naar haar aanstaanden echtgenoot is

gegaan. Zij zal Brinio nimmer huwen. Zij heeft mij verklaard, dat zij den Kaninefaat niet beminde, zonder dat ik wist dat die Kaninefaat Brinio was. Zij heeft mij trouw beloofd en zij zal met mij huwen. Reeds toen ik haar op de heide ontmoette, vermoedde ik, dat zij aan Civilis vermaagschapt was. Ik wist evenwel niet, of zij zijn dochter, zuster of nicht was. Hoewel ik begrijp dat dit vele moeilijkheden met zich zal brengen, geef ik den moed niet op dat alles zich nog ten goede zal schikken. Het geluk is mij altijd gunstig geweest en zal dit ook nu zijn. En gij Coelius? Gij zegt niets. Wat denkt gij er van?"

„Wat zal ik zeggen, edele Petilius. Ik dacht dat een Romein het schande achtte met een uitheemsche te huwen. Ik weet dat tegenwoordig te Rome hevig tegen Berenice, de zuster van Herodes, wordt te keer gegaan, omdat men vreest dat Titus haar wil huwen en de Romeinen het ondraaglijk vinden een Oostersche tot keizerin te krijgen."

„Gij hebt gedeeltelijk gelijk. Maar ik ben Titus niet. Ik ben bij hem vergeleken een onbeduidend man, mijn vader is geen keizer, mijn vrouw zal geen keizerin worden. Het is waar de Romeinen hebben een afkeer van huwelijken met uitheemschen, maar dat gevoelen verandert wel eenigszins als het betreft iemand van den hoogen rang als Claudia. Bovendien wat vraagt de liefde naar het oordeel der wereld. Voor Claudia tart ik alles. Het oordeel van wie ook is mij geheel onverschillig. Om harentwil vrees ik keizer nòch volk."

Petilius sprak die laatste woorden met zulk een overtuiging, zulk een geestdrift uit, dat Coelius hem met iets dat naar bewondering leek in zijn mannelijk schoon gelaat zag.

„Zoo iemand, dan zijt gij waardig een vrouw als Claudia te bezitten," hernam hij. „Waarom zoudt gij ook den moed opgeven. Wie weet wat nog gebeurt. Een ding is zeker, Claudia is geen meisje om den man te huwen, dien zij niet liefheeft; zij zou dit een bedrog achten en daartoe is zij niet in staat. Als zij u bemint, zal zij Brinio's hand weigeren en hem ronduit zeggen, dat zij een ander boven hem begeert."

„Dat geloof ik ook," hervatte Petilius, „gij spreekt naar mijn hart. En Coelius luister eens. Als Claudia naar de hoeve van Brinio gaat, zult gij misschien haar weder vergezellen, niet waar?"

„Ik denk wel dat ik belast zal worden haar naar Brinio's hoeve te geleiden."

„Welnu, mocht dat zoo zijn. Wees dan mijn voorspraak bij haar. Zeg haar dat ik op haar reken. Dat ik vertrouw dat zij haar woord zal houden. Dat ik, hoe moeilijk ook het geval is, niet wanhoop en vertrouw dat alles zal terecht komen. Zij weet dat ik haar bemin. Laat zij dus nimmer aan den goeden afloop van alles wanhopen. Zij vervult mijn gedachten, zonder evenwel mij van mijn taak af te houden. Hoewel ik op het oogenblik niet begrijp hoe alles zich zal moeten schikken, hoe de vijand van haar volk en haar geslacht eenmaal haar echtgenoot zal worden, twijfel ik niet of het zal toch gebeuren. Nogmaals Coelius, wees mijn voorspraak bij Claudia."

Nauwelijks had Petilius weder den naam Claudia geuit, of een helsch geschater van: „Ha, ha, Claudia, ha, ha," klonk in zijn onmiddellijke nabijheid. Het geluid kwam zoo plotseling en was

zoo tartend, dat Petilius ten hoogste verbaasd en gekwetst onwillekeurig de hand aan zijn zwaard sloeg.

„Ha, ha, Claudia, ha, ha," klonk nogmaals de schaterlach, welke uit den grond scheen te komen.

Coelius, die bij het eerste gelach een gedempt: „Bij Wodan," tusschen zijn tanden had gemompeld, keek onderzoekend rond en zei zacht voor zich zelf heen: „Dat is die ellendige Uzipeet, hij schijnt dichterbij te zijn gekropen en ons beluisterd te hebben. Bij Donar waar ligt de kerel?"

Weer klonk een sarrend: „Claudia, ha, ha, Claudia . . . . . Sacrata of Claudia Civilis? Ha, ha, Claudia."

Petilius werd doodsbleek. Met een half verbaasden, half verwijtenden blik zag hij Coelius aan.

„Gij hebt toch niemand hier in de nabijheid verborgen?" vroeg hij stroef.

Het open gelaat van Coelius was reeds antwoord genoeg en Petilius begreep onmiddellijk dat van zoo iets geen sprake kon wezen, nog voordat Coelius kalm antwoordde:

„Wel neen, ik had den kerel zoo ver van hier gesleept, dat ik stellig dacht dat wij buiten zijn gehoor waren."

„Den kerel," riep Petilius, welken . . . . ."

Hij kwam niet verder want weer klonk het sarrend van onder de struiken: „Claudia, wel ja, weer een Claudia, de Claudia's schijnen bij den Romein in den smaak te vallen, Civilis zal evenwel met de eer van zijn zuster niet laten sollen. De gladde Romein met zijn fijn gezicht, mag oppassen."

Een roode gloed steeg Petilius in het gelaat. Zijn oogen

schoten vuur, met bliksemsnelheid vloog zijn zwaard uit de scheede en hij stormde de struiken in. Coelius volgde hem onmiddellijk en plotseling stonden beiden voor den gebonden man, die met een uitdrukking van doodsverachting op het gelaat de moedige oogen naar hen opsloeg.

Petilius bleef plotseling staan; zulk een tooneel had hij niet verwacht. Een gebonden Germaan van wien de roode strepen om de polsen bewezen, dat zijn banden knelden, liggende tusschen mos en afgevallen bladeren, terwijl de mieren hem over het gelaat kropen; zulk een wezen had hij zich niet voorgesteld, toen hij aan den onbekenden vijand dacht, die hem uit het struikgewas die hatelijke woorden had toegeslingerd. Petilius stond te kijken of hij water zag branden. Onbewust stak hij zijn zwaard weder in de scheede. Hij sprak geen woord, maar een uitdrukking van onbegrensde verbazing lag op zijn gelaat, terwijl hij de oogen vragend op Coelius richtte.

„Ja, zeker wist ik dat hier een gebonden man lag. Ik wilde het u reeds vertellen, edele Petilius, toen het gesnater van dien kerel mijn verklaring voorkwam. Ik zag hem kort voordat ik u ontmoette langs den weg door de struiken sluipen en daar ik vermoedde, dat hij niet veel goeds in den zin had, heb ik mij van hem meester gemaakt. Wel was ik nieuwsgierig meer van hem te weten, maar gij kwaamt juist aanrijden en dat deed mij besluiten hem hier op te bergen tot mijn gesprek met u afgeloopen zou zijn. Ik bemerk nu dat hij u kent en het schijnt dat mijn voorgevoel mij niet bedrogen heeft en dat hij iets kwaads in den zin had en wel tegen u. Ik zal hem even in verhoor nemen."

„Spreek nu mannetje," zei Coelius tegen den gebondene hem eenigszins onzacht met den voet aanrakende. „Wie zijt gij en wat doet gij in deze streken?"

„Vraag dien voornamen Romein daar naast u wie Claudia Sacrata is en als hij u geantwoord heeft, zal ik spreken," antwoordde de Germaan een blik vol haat op Petilius werpende.

„Wat hebt gij met Claudia Sacrata te maken?" vroeg Petilius stroef, „en hoe weet gij dat ik haar ken?"

„Zij is mijn verloofde," barstte de Germaan los, „of liever, zij was mijn verloofde, want ik wil niets meer met haar te doen hebben en haat haar sedert gij, wie weet door welke kunsten, gemaakt hebt dat zij u naloopt."

„Zij uw verloofde, een beschaafd Ubisch meisje de verloofde van zulk een woesten, ongewasschen en ongeschoren Germaan, gij zijt gek, kerel," riep Petilius.

„Ik heb dat woeste uiterlijk aangenomen, omdat ik daarmede beter mijn doel hoopte te bereiken. Ik liet haar en baard groeien, wierp mijn linnen kleederen af en kleedde mij met dierenvellen op bevel van Velleda."

„Van Velleda," riep Petilius verbaasd.

„Ja, ik had haar gezegd, dat ik u dooden wilde. Zij verbood mij dit ten strengste. Zij wilde niets weten van een moord, zei zij. Ik antwoordde, dat ik geen moord op het oog had, dat ik u tot een eerlijken strijd zou dwingen. Hoewel ik in Colonia Agrippina woon, ben ik een Bructer en behoor tot haar stam. Zij is echter voorzichtig en wijs, zooals een priesteres betaamt. Zij weet dat Rome sterk is en dat op den een of anderen dag

de geheele stam der Bructeren er voor zou moeten boeten als ik u doodde. Daarom eischte zij dat ik mij zoodanig zou vermommen, dat niet was uit te maken tot welken stam ik behoorde."

„En dat is je gelukt," riep Coelius, „want ik die toch de stammen nog al goed ken, stond in twijfel. Ik wist niet tot welken stam ik je rekenen moest. Het meest leekt gij naar mijn gedachten op een Uzipeet."

„Ook anderen hebben mij daarvoor aangezien," hernam de gevangene.

Petilius wiens gelaat nu niets dan welwillendheid uitdrukte, naderde den man, bukte zich en begon vlug de knoopen van het touw waarmede de Bructer gebonden was los te maken. In een oogwenk was hij daarmede klaar en toen het touw losrukkend, greep hij den Bructer bij de hand en deed hem snel opstaan.

Dit alles was zoo vlug in zijn werk gegaan, dat Coelius en de Bructer tegenover elkaar stonden zonder dat zij nog juist begrepen, hoe dit geschied was.

Petilius keek nu den jongen Germaan vriendelijk aan en zeide: „Gij komt als door de goden gezonden. Ik heb den naam tot de gelukkigen te behooren en op dit oogenblik heb ik waarlijk weer alle redenen om mijn gesternte te prijzen. Weet jonge Bructer, dat Claudia Sacrata tot op heden nog niets voor mij is en nu zeker nimmer iets voor mij zal worden. Zoek haar op, zij is te Grinnes en neem haar mede naar de boorden van de Lippe. Laat Velleda haar onder haar hoede nemen. Zij is schoon en bevallig. Haar zang is verrukkelijk. Te Bona trok zij mijn aandacht door de aardige wijze waarop zij van Arminius, Theus-

nilde, Blichilde en Inguimoor zong. Zij zag dat ik behagen in haar zang schiep en sedert heb ik bemerkt, dat zij was in de plaatsen waar ik vertoefde. Zij zong voor mij te Gelduba, te Arenacum, Vada en gisteren nog te Grinnes.

Ik weet niet wat men u verteld heeft omtrent haar verhouding tot mij. Wel weet ik, dat hetgeen ik u thans zeg, de waarheid is en wat er meer bij gezegd wordt een leugen. Ik wist niet dat zij een verloofde had; tot heden had ik geen reden haar daarnaar te vragen. Gij hebt niets anders te doen dan naar Grinnes te gaan en haar te zeggen dat zij u volgen moet, of dat gij haar anders niet langer tot vrouw begeert. Gij zult zeggen, dat gij u als Germaan niet te Grinnes kunt vertoonen uit vrees voor mijn krijgers. Gij kunt echter een vrijgeleide van mij krijgen, of zoo gij verkiest kunt gij met mij naar Grinnes gaan, als gij eerst maar zorgt dat gij er wat beschaafder uitziet, want thans gelijkt gij meer op een beer dan op een mensch."

Met een vriendelijken knik eindigde Petilius zijn toespraak. Er was iets buitengewoon innemends in de manier waarop hij sprak. Elk zijner woorden droeg onmiskenbaar den stempel der waarheid en twijfel aan zijn oprechtheid was buitengesloten. Zoowel Coelius als de Bructer waren overtuigd, dat de voorname Romein de zuivere waarheid had gesproken.

De Bructer, die Petilius zonder zelfs de geringste beweging te maken, had aangehoord, slaakte toen deze geëindigd had een zucht van verlichting.

„Bij de goden van Germanië ik geloof u," riep hij, „zoo gij mij bij de goden van Rome verzekert dat gij de waarheid spreekt."

„Dat doe ik," zei Petilius rustig. „Neem nu uw maatregelen. Hoe vlugger gij naar haar toegaat en hoe eerder gij haar medeneemt naar uw landstreek, hoe beter gij zult doen. Ik voor mij zal u zooveel mogelijk helpen."

„De edele Petilius geeft u een goeden raad," mengde Coelius zich in het gesprek. „Vraag hem een vrijgeleide en ga dan naar de naastbijzijnde hoeve om je wat op te knappen. Als gij u met uw tegenwoordig voorkomen aan uw verloofde vertoont, zal ze eer van je schrikken en je ontloopen dan zich in je armen werpen."

„Uw raad is goed Coelius en ik zal hem volgen. Ongelukkig ben ik hier in den omtrek niet genoegzaam bekend om te weten waar ergens in de nabijheid een hoeve ligt," hernam de Bructer.

„Wat dat betreft," antwoordde Coelius, „gij treft het, ga dien mullen zandweg slechts op en na een kwartier loopen, komt gij aan een hoeve. Men zal je zeker gaarne ter wille zijn en mocht zulks niet het geval wezen, dan behoeft gij slechts mijn naam te noemen om er van verzekerd te wezen, dat men je in alle opzichten de behulpzame hand zal bieden."

„Ik zal mij er dadelijk heen begeven, maar hoe moet het nu met het vrijgeleide. Zou de edele Petilius dat voor mij willen schrijven?" hernam de Bructer, den voornamen Romein aansprekende met den naam dien hij van Coelius had gehoord.

„Oh, gaarne," hervatte Petilius, „maar ik heb mijn schrijfgereedschap niet bij mij. Ik weet echter beter. Ik rijd toch onmiddellijk naar Grinnes terug. Ik zal daar aan de poort tegen de krijgers zeggen, dat zich binnen een uur een Bructer zal aanmelden en dat zij hem ongemoeid moeten laten doorgaan.

Gij hebt dus niets anders te doen dan aan de poort tegen de wacht te zeggen, dat gij een Bructer zijt en dat u vrijen toegang beloofd is."

De Bructer boog zich en zeide: „dat is goed heer."

„Ga dan nu spoedig naar de hoeve," hernam Coelius.

Met een lichten groet verdween de Bructer. Coelius en Petilius bleven achter.

Een oogenblik draalde Petilius nog. „Wel Coelius," zei hij, „dat was een aardig geval met dien Bructer. Ik ben blij dat het zoo afgeloopen is. Gelukkig dat gij dien man gebonden had, zonder dat zou hij zeker een aanslag op mij hebben gepleegd. Misschien hebt gij mij wel het leven gered."

„Dan zou ik eenigszins de schuld afgelost hebben, welke ik aan u had. Gij herinnert u het geval zeker nog wel in den tuin van Petronius toen die slaven van Mucius mij wilden dooden."

„Nu, dat had niet veel te beteekenen. Ik herinner het mij evenwel zeer goed, omdat het mij opviel hoe bezorgd uw nicht over u was en hoe dankbaar zij zich toonde voor den kleinen dienst welken ik u bewees.

Nu Coelius, mijn tijd tot terugkeeren naar Grinnes is aangebroken. Die Bructer heeft ons leelijk in ons gesprek gestoord, maar toch spijt het mij niet, dat ik hem hier ontmoet heb. Gij weet nog wel wat ik u omtrent Claudia gezegd heb, gij zult mijn boodschap wel overbrengen en ik vertrouw er vast op dat gij mij vriendschappelijk gezind blijft en dat gij, waar gij kunt, of waar het noodig is, zoo een of andere omstandigheid soms

een schaduw mocht werpen op hare genegenheid voor mij, steeds mijn voorspraak zult zijn."

„Gij kunt op mij rekenen, edele Petilius," zei Coelius, „ik begrijp dat Claudia u liefheeft en dat is reeds voldoende, des te meer nu ook gij mij zoo veel vriendschap betoont."

„Kom aan, dat is dan afgesproken," antwoordde Petilius, Coelius de hand reikende, welke dezen warm drukte.

De twee mannen gingen nu naar hun paarden, stegen op en reden naar den grooten weg. Hier moesten zij scheiden. Beiden maakten een wuivende beweging met de hand als groet en Petilius sloeg rechts af naar Grinnes terwijl Coelius linksaf naar Batavodurum reed.

Toen Coelius de groote iepenlaan naar de hoeve opreed, zag hij reeds den grooten mandenwagen bij het hoofdgebouw staan. Deze wagen was van witte teenen gevlochten en had geheel het voorkomen van een ouderwetsche wieg. De wielen er onder waren klein, maar met breede banden. Die breede banden maakten dat de wagen geschikt was zoowel op kleigrond als op mulle zandwegen te rijden. Door de kleine wielen waren de zitplaatsen laag bij den grond en ving dus het voertuig weinig wind, wat een groot voordeel was als langs de oevers der rivieren gereden werd waar de wind dikwijls verbazend spoken kon. Zoodra Coelius den wagen zag, herinnerde hij zich Claudia's schrijven aan Petilius en hij begreep tevens dat Civilis er geen gras over liet groeien, maar zijn zuster onmiddellijk naar Sorana zou zenden.

Coelius twijfelde niet of Petilius' vermoeden dat hij haar begeleiden moest, zou uitkomen.

Coelius gaf zijn paard aan een hoorige en trad de hoeve binnen waar hij in het voorvertrek Civilis aantrof, die voor een venster naar den Rijn stond te kijken. Toen Coelius binnentrad, keerde hij zich snel om en vroeg: „Wel, hebt gij den Romein ontmoet en Claudia's boodschap overgebracht?"

„Ja, alles is in orde."

„Wat zei hij wel?"

„Hij vond het blijkbaar niet prettig, maar hij scheen te begrijpen, dat er niet veel aan te doen was."

„Het is wel een flinke kerel, jammer dat hij een Romein is."

„Kent gij hem ook?" vroeg Coelius verrast.

„Ja een weinig," hernam Civilis, die begreep, dat hij zich versproken had.

„Waar hebt gij hem dan ontmoet?" vroeg Coelius.

„Oh, dat is een lange geschiedenis," hernam Civilis, „welke ik u later wel eens zal vertellen. Voor het oogenblik heb ik u een verzoek te doen. Ik zend Claudia naar Sorana. Zij dient echter onder de hoede van een vertrouwd man te gaan. Gij komt pas uit Rome terug en gij zoudt misschien na die reis wel een beetje rust willen hebben, maar toch zoudt gij mij een groot genoegen doen als gij Claudia naar Brinio's hoeve wildet brengen. Het is waar, het is een vermoeiende reis, maar als gij daar eenmaal zijt, hebt gij een gemakkelijk en rustig leventje. Sorana is nogal op u gesteld en zal wel maken dat gij het goed hebt. Gij blijft natuurlijk daar zoolang tot ik oordeel, dat Claudia weer kan

terugkeeren. Mag ik op je rekenen? Claudia vertrouwt vast, dat gij het doen wilt. Ja, ik twijfel zelfs of ik haar wel weg zou krijgen, als gij niet medegingt. Zij is bijzonder gesteld op haar bloedverwant Coelius. Ik weet het zoo juist niet tusschen u beiden," besloot Civilis met een glimlach.

Coelius, die altijd straalde van genoegen als men liet bemerken dat men op zijn gezelschap of diensten gesteld was, zette een zeer vergenoegd gezicht en antwoordde opgewekt.

„Gij weet het, Claudius, gij hebt slechts te bevelen, ik ben de dienaar van u en uw zuster."

„Hm, van mijn zuster het meest, vrees ik," zei Civilis lachend.

„Maar om tot de zaken terug te keeren; ik wilde gaarne dat gij morgen reeds bij het aanbreken van den dag vertrokt. Ik heb den wagen reeds te voorschijn laten halen, zooals gij misschien reeds gezien hebt. Ik heb hem eens goed af laten boenen. Sedert wij in oorlog zijn, is hij nimmer gebruikt. De vrouwen hebben thans wel aan andere zaken te denken dan rijtoertjes te maken, of bezoeken bij verre bloedverwanten te gaan afleggen. Misschien komt die tijd van vrede en rust nog eens terug; wij willen hopen spoedig, maar ik vrees dat er nog heel wat zal moeten gebeuren eer wij zoo ver zijn. Ik heb ten minste vernomen, dat wij elk oogenblik een aanval van den vijand op Batavodurum kunnen verwachten."

„En zult gij dat verdedigen?"

„Neen, dat zou te veel volk kosten. Wij trekken ons terug op ons eiland. Ik breng binnenkort mijn hoofdkwartier over naar de oevers van de Nabalia. De Romein zal mij daar niet spoedig

volgen en mocht hij het doen dan zou het hem wel eens leelijk kunnen opbreken. Welke berichten gij ook krijgen zult, als gij bij Sorana zijt, Coelius, verontrust je maar niet en vooral doe niets zoo ik u daartoe geen bepaalde boodschap heb gezonden. En waak nauwlettend over Claudia. Sedert zulk een hooggeplaatst Romein verzot op haar is, kan men allerlei vreemde dingen verwachten."

„Oh, wat Petilius betreft, ik geloof niet dat gij van hem een of andere list hebt te vreezen. Hij heeft daartoe te edel karakter..."

„Ik wil gaarne gelooven, dat hij een edel karakter heeft," viel Civilis in, „maar het is toch zaak voorzichtig te wezen. En Coelius, het zal misschien het beste wezen dat gij nu Claudia eens gaat opzoeken ten einde met haar de reis voor morgen te bespreken."

„Zie ik u hedenavond nog?" vroeg Coelius.

„Neen, ik rijd onmiddellijk uit. Ik heb Verax besteld bij de terp van de drie wilgen. Ik zal hem daar ontmoeten tegen het opkomen der maan. Wij zullen een verkenningstocht naar Vada ondernemen. Over eenige dagen hoop ik een aanval op Vada te doen."

„Ik heb vernomen dat Briganticus in Vada is," merkte Coelius op.

„Zoo wist gij dat reeds," hernam Civilis. „Ook ik had dat gehoord. Het spijt mij geweldig, want gij begrijpt, dat ik liefst niet mijn neef, het kind mijner zuster bevecht. Het is misschien bijgeloof, maar ik ben altijd bevreesd dat daar ongelukken uit voortkomen. Zooals het echter tegenwoordig gaat, zou men haast niet weten, wien men bestrijden moet, want wend ik mij naar

Grinnes dan sta ik tegenover Petilius en als hem iets overkwam, kreeg ik het met Claudia te kwaad."

„O ja," hervatte Coelius, „blijf in vredesnaam van haar Petilius af."

„Petilius," hernam Civilus met een stalen gezicht, „Petilius, hoe zou die Romein nog meer heeten dan Petilius? Claudia weet het ook niet, zij raadt alleen dat het Petilius Carvo is, omdat zij gehoord heeft dat er een bevelhebber der ruiterij bij de Romeinen is die Carvo heet, maar zij weet heelemaal niet of die Carvo, als hij bestaat, Petilius heet. Zij is op de gedachte gekomen dat het Petilius Carvo moest zijn doordat zij een ring bezit met de letters P. C. Ik twijfel echter of het wel is, zooals zij denkt. Gij weet zeker niet hoe Petilius nog meer heet?"

Civilis zei dat langs zijn neus weg. Zijn bedoeling was eenvoudig te vernemen, of Coelius wist hoe de geslachtsnaam van Petilius was. Coelius liet evenwel merken, dat hij ook niet wist, ja zelfs er niet over gedacht had, hoe die geslachtsnaam was. Hij antwoordde onmiddellijk: „Zoo P. C. Ja, dan kan het misschien wel Carvo wezen."

„Juist," antwoordde Civilis kort af. Hij wist genoeg.

„Nu Coelius, misschien zie ik je niet vóór je vertrek. Goede reis. Pas op mijn zuster en wees waakzaam, waakzaam en nog eens waakzaam."

„Gij kunt op mij rekenen Claudius, dat weet gij."

„Ja, dat weet ik," hernam Civilis, „den goden zij dank, ik kan onbepaald op je vertrouwen. Nu goede reis." Hij drukte Coelius de hand en verliet het vertrek.

Den volgenden morgen vinden wij Coelius en zijn nicht op een afstand van een paar uren van hun woning maar toch nog aan den oever van den Rijn. Na het gesprek met Civilis was Coelius Claudia gaan opzoeken en had haar aangetroffen in haar eigen vertrek waar zij bezig was eenige kleedingstukken en kleinoodiën in te pakken. Toen Coelius het vertrekje binnenkwam waarvan de deur openstond, keek Claudia hem met een eenigszins hoogroode kleur van het bukken en de haast vragend aan.

„Wel?" vroeg zij.

„Alles is in orde. Petilius heeft uw schrijven ontvangen. Hij heeft mij verschillende boodschappen voor u medegegeven, welke ik niet alle meer weet, maar wel kan ik zeggen dat, hij steeds veel van je zal blijven houden, dat hij wederkeerig hoopt dat gij hem niet vergeten zult en dat overigens alles wat gij doet zijn goedkeuring wegdraagt. Hij weet wel, dat gij niets doen kunt, wat hem zou mishagen."

„Was hij niet erg teleurgesteld, dat hij mij niet ontmoette?"

„Ja, in het begin teekende zijn gelaat groote teleurstelling,

maar nadat ik hem uw schrijven had gegeven, werd hij iets opgewekter en deed mij de mededeelingen welke ik u heb overgebracht."

Claudia trok een gezicht alsof zij zeggen wilde, dat die mededeelingen wel wat uitvoeriger hadden kunnen zijn, maar daar zij heel goed begreep dat de kortheid meer de schuld van den overbrenger dan van Petilius was, antwoordde zij eenvoudig, dat zij zich verheugde dat Petilius zich in de omstandigheden wilde schikken.

Daarop vertelde Coelius haar van zijn gesprek met Civilis en dat hij door dezen belast was haar naar Sorana's hoeve te geleiden.

„O, ik wist dit hedenmorgen reeds," antwoordde Claudia. „Natuurlijk dacht Claudius dadelijk aan u en ik ben blij dat gij medegaat. Ten eerste, omdat gij zulk een zorgvol voorzichtig reisgenoot zijt en ten tweede, omdat ik met u ten minste nog eens over Petilius zal kunnen praten. Deed Petilius u nog vragen over mij?"

„O ja, hij ging zelfs aan het raden, wie gij eigenlijk waart. Gij hadt met hem afgesproken, dat gij niet zoudt vragen wie hij was en hij evenmin zou vragen hoe uw geslachtsnaam was. Toen hij mij echter ontmoette, kon hij niet nalaten eenig onderzoek te doen en ik vrees dat ik hem heb laten merken dat gij de zuster van Civilis zijt."

Claudia trok de schouders op.

„Dat had hij toch den een of anderen dag te weten gekomen, als hij het reeds niet wist. Bovendien weet ik ook reeds vrij zeker

wie hij is. Claudius denkt dat hij Carvo heet en bevelhebber der ruiterij is."

„Claudius scheen daar toch niet geheel zeker van te wezen, want een paar uur geleden vroeg hij mij nog, of ik het met u eens was en ook dacht dat het Petilius Carvo moest zijn. Hij sprak namelijk van een ring waarop de letters P. C. stonden, en welken gij van Petilius moet gekregen hebben. Mag ik ook dien ring eens zien?" zei Coelius.

Claudia ging naar een kistje en haalde daaruit den ring te voorschijn.

„Ik heb hem weggeborgen, want ik doe hem niet aan op mijn bezoek bij Sorana," zei zij. „Hier is hij."

Coelius, die zeer goed begreep waarom Claudia den ring niet wilde dragen in Sorana's huis, nam hem van Claudia aan en bekeek hem aandachtig. Hij zag dat het een kostbare ring was, niet zoo zeer door den steen welke er in zat als door de fraaie bewerking. Hij bekeek met aandacht de letters P. C. Toen trok hij zijn schouders op.

„Het kan Petilius Carvo wezen," hervatte hij wijsgeerig, „maar het kan ook zooveel anders zijn, wie zal het zeggen? Ik, die afwezig geweest ben en hier geen enkelen Romein behalve den bevelhebber bij naam ken, weet het heelemaal niet. En de bevelhebber zal het wel niet zijn."

„Cerealis!" zei Claudia lachend, met een ongeloovig gezicht een bevallige beweging met haar schouders makende. „Neen Petilius is wel een heel baasje, maar zoo voornaam is hij toch zeker niet. Als hij hoorde, dat wij hem voor den bevelhebber

aanzagen, zou hij zeker van louter trots een paar duim groeien."

„Neen," hernam Coelius, „laten wij maar bekennen dat wij er niets van weten. Den een of anderen dag zullen wij er wel achter komen."

Hiermede was hun gesprek geëindigd. Coelius ging de verdere toebereidselen voor de reis maken en Claudia ging afscheid van haar broeder nemen dien zij wist dat dien nacht afwezig zou zijn en dien zij den volgenden morgen vóór haar vertrek wel niet meer zien zou.

Haar gesprek met Claudius was heel kort. Zijn paard stond buiten reeds ongeduldig te trappelen, hij moest onmiddellijk naar de terp der drie wilgen. Hij had gezegd, haar de hand drukkende:

„Nu Claudia, meer raadgevingen dan ik reeds gaf, heb ik niet voor je. Gij hebt een goed verstand en zult dus zelf wel weten wat gij bij Sorana zwijgen of zeggen moet. Denk bij hetgeen gij daar doet, of zegt, niet alleen aan uzelve maar ook aan het belang van uw volk en uw geslacht. Vergeet niet dat Brinio het hoofd der Kaninefaten, de trouwe bondgenooten der Batavieren, is en dat wij den steun van die bondgenooten onmogelijk kunnen missen. Voor het overige goede reis."

„Ik hoop aan alles te denken," zei Claudia met een zucht. „Eigenlijk bleef ik toch liever hier."

„Dat kan nu eenmaal niet," antwoordde haar broeder. „Zoo als het nu is, is het goed. Nogmaals goede reis." Hij trok haar naar zich toe en kuste haar op het voorhoofd. Toen drukte hij haar nogmaals de hand en liep naar zijn paard.

Even daarna zag Claudia hem zijn vurig zwart ros bestijgen en in galop wegrijden.

Zij was daarop naar haar vertrekje gegaan en had zich weldra te bed begeven. Den volgenden morgen vroeg was zij met Coelius op reis gegaan.

De wagen op Romeinsche wijze met drie flinke paarden bespannen, bood een aangenaam middel van vervoer aan. De weg langs den Rijn was lang niet van natuurschoon ontbloot. Het was in het begin van September en allerheerlijkst weder. Droomerig keek Claudia naar de kabbelende golfjes der rivier en dacht aan Petilius dien zij verder en verder achter zich liet en aan Brinio en Sorana die zij te gemoet ging. Wel wist zij dat Brinio niet op de hoeve was, maar zij twijfelde niet, of Sorana zou zoodra zij van haar komst zeker was, een bode naar Brinio zenden om hem de heuglijke tijding mede te deelen.

Vlug reed de wagen voort. Claudia zat op haar gemak en zij vormde een bekoorlijke verschijning. Als Petilius haar zoo gezien had, had zijn hart stellig van verrukking geklopt bij de gedachte dat die bekoorlijke jonkvrouw hem en hem alleen liefhad. Haar ruim fijn wollen roomkleurig kleed hing in sierlijke plooien om haar leden. Een eigenaardig kegelvormig hoofdtooisel van fijn stroo gevlochten, dekte haar blonde krullen welke in weelderigen overvloed schalks op zijde kwamen uitkijken en in lange golven op haar rug neerdaalden. Een fraaie lichtroode sluier om den top van haar hoofddeksel gewonden, daalde over die krullen af en tusschen dat lichte rood en die goudgeele krullen kwam haar mooi blank gelaat met de stoutmoedige, groote blauwe oogen

lieflijk uit. Waarlijk de zuster van Civilis was wel in staat mannenharten te doen kloppen, mannenhoofden op hol te brengen.

Coelius, die op zijn vurig lichtbruin paard naast den wagen reed, had zich op zijn sierlijkst uitgedost. Zijn helm en harnas blonken als zilver en de versierselen aan het hoofdstel van zijn ros wierpen glinsterende stralen af. Coelius had neiging tot uiterlijke praal welke bij Civilis geheel ontbrak en dit kwam zelfs uit in de opsiering van zijn paard. Hij had in dit opzicht het zwak van Vitellius en diens krijgers van wie het bekend is dat zij hun paarden zilveren gebitten, gouden kinkettingen enz. gaven.

Civilis had meer den eenvoudigen aard van Vespasianus, die zelfs toen hij reeds keizer was, in uiterlijken tooi van zijn omgeving nauwelijks was te onderkennen. Men zou hem met een senator verward hebben als de purperen rand om zijn opperkleed niet iets breeder was geweest dan bij dezen het geval was. Zoo zou het schitterend harnas, het rijk versierde paard in Coelius indien deze naast Civilis met doffen helm en donker harnas gezeten op een edelen zwarten hengst met eenvoudig zwart leder tuig uitreed, den meerdere in rang hebben doen vermoeden, als de gebiedende houding, het fiere oog, het hooge voorhoofd met de scherpgeteekende wenkbrauwen niet dadelijk Civilis als den heer en meester hadden aangewezen.

Coelius draafde dus naast den wagen en op eenigen afstand vóór hen uit reden twee gewapende hoorigen, terwijl achter den wagen insgelijks twee gewapende krijgers volgden. Een andere

krijger ging ver vooruit, hij was den stoet reeds lang voor. Hij was namelijk vóór het aanbreken van den dag vertrokken en moest Sorana de komst van Claudia melden.

Het was nog vroeg in den morgen, want er waren nog slechts een paar uren verloopen sedert zij van de hoeve vertrokken waren. Zij zouden evenwel weldra Trajectum bereiken, waar zij den Rijn zouden overtrekken om dan in noordelijke richting verder te reizen. Werkelijk gingen zij kort daarop bij Trajectum den Rijn over. Hiermede was het gemakkelijkste gedeelte van hun reis afgeloopen. Hadden zij tot heden den heirweg gevolgd welke door keizer Augustus was aangelegd van Arenacum naar Lugdunum, thans hadden zij den weg langs de Vecht te gaan, welke op de eene plaats natuurlijk beter berijdbaar was dan op de andere, maar in elk geval het moest afleggen tegen een kunstweg als die door de Romeinen aangelegd. Zij gingen steeds meer noordwaarts.

Het werd middag, namiddag en de avond begon reeds te vallen, toen Coelius een zucht van verlichting slaakte. Hij wist, dat hij het Swanemeer naderde aan welks oever de hoeve van het hoofd der Kaninefaten was gelegen. Het bleek weldra dat hij zich niet vergiste, want een ruiterstoet naderde hen, aan het hoofd waarvan Sorana op een melkwit paard reed. Nauwelijks ontdekte Sorana den wagen van Claudia, of zij zeide haar geleide te blijven staan en reed alleen in gestrekten draf verder; Claudia zag haar onmiddellijk, liet den wagen stilstaan en stond op. Op hetzelfde oogenblik was de voorname Kanifaatsche aan haar zijde en omhelsde haar hartelijk.

„Dank Claudia, voor uw komst," zei zij. „Niemand begroet ik liever dan u. Hoe gaat het met Claudius?"

„Zeer goed, hartelijk dank," antwoordde Claudia. „Hij laat u ten zeerste groeten."

„O, Coelius," hervatte Sorana, den ouden Batavier, die haar genaderd was, hartelijk de hand schuddende. „Ik dacht wel dat gij weder bij Claudia zoudt zijn. Claudius weet wel wien hij tot geleider kiezen moet. Welkom, welkom Coelius. Maar laten wij nu doorrijden. Zooals gij ziet, wachten mijn mannen u daar reeds."

De wagen zette zich in beweging. Sorana reed aan Claudia's rechterzijde. Weldra kwam men bij de ruiterbende welke bij de nadering van den wagen den teugel wendde en langzaam vooruit reed. Zoo kwam Claudia aan de hoeve van Brinio. Zij waren een lange laan van olmen door gereden vóór zij voor het groote gebouw stonden. Sorana liet zich van het paard helpen en reikte daarop Claudia de hand om haar te doen uitstijgen. Daarop geleidde zij haar naar binnen. Het was een ruime fraaie woning, het huis van Sorana en Brinio. De hoeve was fraaier dan die van Civilis. Er was een overvloed van Romeinsch huisraad welken men bij Civilis niet zag.

Wel was Civilis natuurlijk ook rijk genoeg zich al die voorwerpen van weelde aan te schaffen, die lampen, zitbanken, spiegels, maar hij was er uit beginsel tegen de Romeinsche zeden te volgen en duldde die uitheemsche dingen alleen op de kamer zijner zuster.

Sorana echter hield van weelde en daar haar echtgenoot

schatten verdiend had met het leveren van paarden, haver, hooi en levensmiddelen aan de Romeinsche legioenen op 't Huis te Britten, Matilo, Praetorium Agrippina, Albiniana, Lauri en Niger Pullus, was er geen voorwerp zoo fraai of zij was in staat het zich aan te schaffen.

Sorana was er niet weinig trotsch op Claudia de vele fraaie dingen te toonen welke haar woning bevatte. Tegelijkertijd nam zij ook haar plichten als gastvrouw ijverig waar en zorgde dat zoowel voor Claudia en Coelius als voor de hoorigen, die hen op de reis vergezeld hadden, een flink avondmaal bereid werd. Toen de maaltijd afgeloopen was, had Sorana er op aangedrongen, dat Claudia het vertrekje zou bezichtigen waarin zij gedurende haar verblijf op de hoeve zou vertoeven. Ook hier bleek het Claudia dat de Romeinsche marskramers der hoeve veelvuldige bezoeken hadden gebracht en dat zij in Sorana een willige koopster van hunne waren hadden gevonden. Claudia toonde zich met alles zeer ingenomen. Daar haar antwoorden op de menigvuldige vragen welke Sorana haar deed evenwel hoe langer hoe spaarzamer werden, begreep Sorana dat zij vermoeid van de reis was en rust behoefde. Zij ried Claudia dan ook aan zich ter ruste te begeven en Claudia die werkelijk vermoeid en slaperig was, had Sorana goeden nacht gezegd. Toen de waardige matrone vertrokken was, had zij weldra haar legerstede opgezocht en was ingeslapen op het oogenblik dat zij zich de vraag stelde, of Brinio niet morgen reeds op de hoeve zou zijn en wat zij zeggen en doen moest als hij haar zooals vóór haar reis naar Rome zoo duidelijk liet blijken hoe innig hij haar beminde.

„Naar Rome geweest, he, Claudia?"

„Ja, pas terug."

„Heerlijke stad. Als men haar eenmaal gezien heeft, vergeet men haar nimmer. Ik zou haar nog wel eens willen zien. Zij moet in den laatsten tijd veel veranderd zijn, vooral sedert den grooten brand onder dien afschuwelijken Nero."

„Hoe lang is het geleden sedert u er was? Ik weet wel van Claudius dat gij er geweest zijt, maar niet wanneer?"

„Oh," hernam Sorana, „dat is bijna veertig jaar geleden. Het was onder Tiberius. Ik heb den tocht met Germanicus en Agrippina medegemaakt. Het was een zegetocht van Castra Vetera af tot Rome toe. Hij was zoo bemind hier, Germanicus, en zijn gemalin niet minder. Toen het bericht kwam dat hij Neder-Germanië ging verlaten, daar hij naar Rome was opgeroepen, liep alles uit. Voornamen en geringen betuigden hem om het ijverigst hun genegenheid. Zelden is iemand zoo bemind geworden door de bewoners dezer streken als Germanicus. Toen de reis begon, stond de oever van den Rijn bezaaid met toeschouwers, die hem een laatste vaarwel kwamen toewuiven en

in hun afscheidskreten hun dankbare gehechtheid toonden. Overal in Germanië tot aan den voet der Alpen toe liepen van alle plaatsen de menschen uit om hem te zien en zijn weg met bloemen te bestrooien. Wij trokken over de Alpen. Gij zijt niet over de Alpen gegaan, wel Claudia?"

„Neen, wij hebben den weg door Gallië genomen."

„Nu het zijn ijzingwekkend hooge bergen en ik gevoelde er mij niets thuis. Wij daalden in de vlakte van Cisalpina af. Hoe heerlijk was het daar. Marmeren huizen en bruggen. Groote bloemenvelden. Bosschen van moerbezie- en olijfboomen. Overal werd Germanicus toegejuicht. Mijlen van Rome kwamen reeds groote troepen menschen ons te gemoet om hem te begroeten. Eindelijk waren wij er en begonnen de feesten. Wel, wel, wat heb ik toen genoten. Wat stond ik verbaasd over Rome, over al die pracht en rijkdom, die groote gebouwen, die tempels, poorten, waterleidingen enz."

„Hoe kwam het toch Sorana dat gij met Germanicus mede trokt?"

„O, ik was natuurlijk nog een jong meisje. Mijn vader, een dapper krijgsman der Chaucen, volgde den Romeinschen veldheer en ik mocht mede. Ik was steeds in een der wagens welke met krijgsvoorraad en levensmiddelen volgden."

„De Chaucen waren bondgenooten der Romeinen tegen Arminius, niet waar?"

„Ja, evenals de Batavieren en Friezen, streden wij tegen Arminius. Na den eersten tocht van Germanicus tegen Arminius gingen de voornaamsten van mijn stam den Romeinschen veld-

heer opzoeken en boden hem een bondgenootschap aan. Germanicus stemde verheugd toe. Op den oever van den Weser werden twee altaren opgericht, één voor de goden der Romeinen, één voor Wodan. Het bondgenootschap werd toen bezworen. Toen Germanicus vertrokken was naar Colonia Agrippina, viel echter Arminius mijn stam op het lijf. Germanicus vernam dat en kwam ons dadelijk te hulp. Uw volk en de Friezen schaarden zich weder aan zijn zijde en ten tweeden male werd in Germanië doorgedrongen. Nu werd Arminius opnieuw verslagen en wel zoo dat zijn macht gebroken was. De veldteekenen der Romeinen, de gouden adelaren welke in den strijd onder Varus waren verloren, werden teruggevonden. De blijdschap van Germanicus toen hij die dierbare teekenen van Rome's macht en roem weder in zijn bezit had, kende geen grenzen. Hij liet penningen slaan waarop dit heuglijk feit werd vermeld. Ik heb zulk een penning nog, ik zal hem u laten zien.

Sorana klapte in de handen. Een harer vrouwen verscheen in de deur van de hoeve. Sorana riep haar tot zich. Toen zij genaderd was, zei ze:

„Nanthilde, haal den penning eens van den goeden Germanicus."

Nanthilde lachte en keerde zich om ten einde den penning te gaan halen. Hoe dikwijls was zij reeds niet met zulk een boodschap belast. Altijd als er vreemden op de hoeve kwamen, liet Sorana den penning zien. Even daarna kwam Nanthilde terug en gaf een klein muntstukje aan Sorana.

Deze reikte het Claudia over: „Gij kent Latijn Claudia, lees eens wat er op staat."

Claudia bekeek het muntstukje aandachtig.

Aan de eene zijde stond Germanicus met een arendstandaard in de linkerhand; aan de andere zijde stond Germanicus in zijn zegenwagen. Claudia las: „Signis recept. Devict. Germ."

„Juist," zei Sorana, „en wat beteekent dat in onze taal?"

„De standaarden zijn herkregen en de Germanen onderworpen."

„Knap gedaan, Claudia, gij kent goed Latijn naar ik hoor. Dit stukje heb ik nu reeds meer dan dertig jaar en ik zou het niet gaarne missen, het herinnert mij steeds aan dien genoeglijken tijd. Wat was er toen een drukte en beweging in deze streken. Tal van voorname Romeinsche mannen en vrouwen waren er. Germanicus had zijn schoone vrouw Agrippina bij zich maar ook de onderbevelhebbers Cecina, Piso en zoo vele anderen hadden vrouwen bij zich. Wat een weelde. Wat een reeks van feestelijkheden tusschen de oorlogsbedrijven door. Dagelijks kwamen de schepen met prachtige kleederen, reukwerken, lekkernijen, fijne wijnen, den Rijn afzakken en voorzagen al de voorname Romeinsche mannen en vrouwen van weeldeartikelen en middelen tot genot ten einde hen schadeloos te stellen voor hun verblijf zoo ver van het geliefde Rome.

Zang en snarenspel werd overal gehoord. De dappere en toch zoo zachtzinnige Germanicus, de schoone en beminnelijke Agrippina deden een juichtoon opgaan, waar zij verschenen. Mijn vader was in de lijfwacht van Germanicus opgenomen en ik was haast bij elk feest tegenwoordig, natuurlijk slechts als toeschouwster, maar ik genoot toch mede.

„Toen gij uit Rome terugkwaamt, zijt gij met Brinio's vader gehuwd, niet waar?" vroeg Claudia.

„Ja, niet lang na mijn terugkomst. Ik ontmoette hem te Lugdunum. Hij was rijk, maar hield niet van de Romeinen. Hij heeft dit later meermalen getoond, ook dien keer toen hij keizer Caligula zoo beleedigde. Gij weet daar immers van?"

„Wie zou dat niet weten. De stoute daad van uw man is bekend door geheel Germanië, door geheel Gallië en wordt ten zeerste bewonderd. Toen men in Rome vroeg, wie is die Brinio? was het antwoord: Weet je het niet, dat is de zoon van dien Kaninefaat, die Caligula . . . en dan volgde een onderdrukt gelach. De Romeinen die voor den monsterachtig wreeden, half krankzinnigen Caligula hadden moeten kruipen, verheugden zich dat die tiran door den moedigen Kaninefaat ten aanhoore van zijn geheele leger zoo diep was beleedigd."

„Ja, het was een moedige daad van mijn man. En ik was de oorzaak dat het voorval plaats had. Jaren achtereen had ik den lof gezongen van Germanicus en Agrippina en van den kleinen Cajus, die met zijn soldatenlaarsjes te Colonia Agrippina door het kamp scharrelde en de lieveling was van het geheele leger. Wist ik, dat die Cajus tot zulk een monster was opgegroeid? Wel had ik er van gehoord, maar ik kon het niet gelooven. Evenmin wist ik, dat de kleine Agrippina, de dochter van Germanicus zulk een slecht schepsel was geworden. Wie had ooit kunnen denken dat de kinderen van zulke edele ouders, zoo door en door bedorven konden wezen? Wat had ik mijn man niet dikwijls gesproken over Germanicus en zijn gezin. En

toen kwam Cajus, groot geworden en als keizer van het wereldrijk. Mijn hart ging open toen ik hoorde, dat hij Neder-Germanië zou bezoeken. Ik zou en moest hem zien. Ik zag hem dan ook, maar van verre. Mijn man echter stond bij hem, toen hij naar het strand gekomen was om den overtocht naar Brittanje te ondernemen. Dat hij een wreedaard was geworden, zooals de wereld misschien nog nimmer had gekend, wist mijn man reeds, maar toen het flauwe spel met de schelpen begon, welke de dappere krijgers op bevel van den keizer in hun helmen moesten scheppen als een teeken, dat hij, de keizer, een overwinning op de zee had behaald en toen de keizer blijkbaar vol vrees voor de zee terngdeinsde en van den hoog opgevijzelden tocht naar Brittanje werd afgezien, toen ontdekte mijn man onder al die keizerlijke praal, al die schijnvertooning, datgene wat een Germaan boven alles haat, namelijk lafheid. Hij voelde dat die Caligula, de beheerscher der wereld, die monsterachtige wreedaard, een lafaard was. Een schampere lach ontsnapte hem en hij bespotte den dwingeland in het gezicht van zijn geheele leger. Een Romein zou zulk een daad onmiddellijk het leven hebben gekost, maar de laffe Caligula zag op de gezichten van zijn Bataafsche lijfwachten teekenen van goedkeuring. Hij zag dat zij mijn man gelijk gaven en hem bewonderden en de laffe wreedaard kroop in zijn schnlp en deed alsof hij niets bemerkt had. Mijn man ging naar hnis en verliet de hoeve niet weder vóór hij wist dat de keizer niet meer in deze landen toefde. Nooit heeft iemand hem lastig gevallen over hetgeen hij gedaan had. Wel ging het verhaal van het gebeurde van mond tot

mond en vloog door Germanië en Gallië; van de Elbe tot den Tiber sprak men over den stoutmoedigen Kaninefaat."

„Zooals ik reeds zeide," hervatte Claudia. „Ook in Rome is de daad van uw man algemeen bekend. Uw man heeft nimmer bij de Romeinen gediend. Is het wel?"

„Neen, Brinio's vader was te zeer aan deze streken gehecht om het land te verlaten. Hij heeft op een of andere manier zich steeds aan den krijgsdienst weten te onttrekken. Zijn geslacht heeft evenwel Rome diensten genoeg bewezen. Zijn vader diende bij de Romeinsche legioenen in het Joodsche land toen Pontius Pilatus daar landvoogd was en zijn overgrootvader Brinio, den oude, noemen wij hem, trok met Caesar naar Egypte toen Pompejus bij Pharsalus verslagen was.

Oh, wat was hij een vurig bewonderaar van Caesar en wat wist hij veel te vertellen van zijn tochten in Egypte en Syrië. Die verhalen leven nog bij ons voort. Aan het hoekje van den haard worden zij elken winter weder opgehaald. Hij was er bij geweest toen Caesar in den strijd op vaartuigen in de haven van Alexandrië te water geraakte en slechts voor verdrinken behoed werd, doordat hij nog spoedig aan een slip van zijn mantel werd gegrepen. Hij had met Caesar te Karcasora gevochten, toen de Egyptenaren zich sterk achter de Nijl verschanst hadden en meenden dat het water reeds een vrij goede beschutting voor hen was. Hoe weinig hadden zich Caesar's Batavieren en Kaninefaten aan water en krokodillen gestoord. Zij waren in de rivier gesprongen en stonden in minder dan geen tijd tot verbazing der Egyptenaren boven op de verschansingen.

De lijken der Egyptenaren lagen weldra in de Nijl en daaronder was ook dat van den armen jongen koning Ptolomeus, die herkend werd aan het gouden harnas dat hij droeg. En Claudia. Hij wist zoo heerlijk te vertellen van Cleopatra, je weet wel."

„O ja," antwoordde Claudia, „wie heeft niet van haar gehoord. Zij moet zoo bekoorlijk geweest zijn en Caesar was immers verliefd op haar?"

„Wel Claudia, Brinio de oude was er bij toen zij voor het eerst kennis maakte met Caesar, toen zij bij hem binnengedragen werd."

„Binnengedragen?" riep Claudia.

„Ja, als een pakje, netjes opgerold in een tapijt."

Claudia zette een verbaasd, ongeloovig gezicht.

„O, vertel dat eens," zei zij levendig.

„Wel, Brinio's overgrootvader stond dan op wacht voor den ingang van Caesar's kamer toen . . ."

Hier werd Sorana gestoord daar Nanthilde snel kwam aanloopen en iets tot haar zeide. Sorana stond vlug op en zeide tegen Claudia: „Ik moet even naar binnen, ik kom dadelijk terug."

Claudia bleef alleen achter. Zij liet de handen in den schoot vallen en keek peinzend rond. Hoe heerlijk zat zij daar onder dien grooten olm. Zij had een paar op perkament geschreven verzen op haar knieën liggen. Zij had ze mede uit Rome gebracht. Men had haar sterk aangeraden ze te lezen, zij waren van Horatius.

Sorana had evenwel zoo gebabbeld terwijl zij lustig haar spinnewiel bewoog, dat Claudia nog niet veel gelegenheid had gehad te lezen. Ook nu dacht zij daar niet aan. Haar blik dwaalde naar het water voor haar, waar de eenden lustig rondzwommen en gedurig haar glanzende kopjes in het vocht dompelden dat dan als zij den kop weer verhieven in flonkerende druppels er afdroop. Bijen gonsden om haar heen en vlinders wipten vlug van sprietje tot sprietje op het heerlijke grasveld dat als een tapijt, bedekt met veelkleurige bloempjes, van haar zitplaats tot het meer zacht glooiend afdaalde. Aan de overzijde van het meer in de sappige weiden liepen tal van prachtige runderen. Links van haar was een met lange palen afgeschoten grasveld waar binnen een twintigtal paarden lustig ronddraafde. Het waren merries met haar veulens. En terwijl Claudia droomerig rondkeek, begon zij een gevoel van angst te krijgen. Zij begon aan haar eigen goed inzicht te twijfelen. Was zij niet dwaas, vroeg zij zich af, alles wat haar hier met liefde aangeboden werd van zich te stooten en alleen haar liefde voor Petilius te volgen? Kon iemand zich heerlijker plaats denken om er als meesteres te gebieden dan deze hoeve? Was het huis niet ruim en wel ingericht, was de omgeving niet schoon? Kon iemand zich liever schoonmoeder begeeren dan Sorana? En wat kon Petilius haar aanbieden? Hij zou haar mede naar Rome nemen. Zeker hij was rijk en zij zou een prachtig huis bewonen. Het zou haar niet aan slaven ontbreken, die op haar wenken vlogen. Petilius zou haar liefhebben en zij was er zeker van, zijn genegenheid zou eer wassen dan afnemen. Maar hoe zouden de voorname Romein-

schen haar behandelen. Zou zij voor haar niet altijd een wezen van minder rang blijven? Wist zij niet hoe in Rome een niet-Romeinsche veracht werd?

En terwijl zij zich die vragen stelde, werd zij meer en meer droevig gestemd. En die weemoedige stemming werd verhoogd door den angst, welke haar kwelde bij de gedachte, dat Brinio elk oogenblik kon verschijnen en dat zij hem voor het hoofd zou moeten stooten door groote koelheid, óf zijn liefdeblijken aannemen en hem zoodoende bedriegen.

Zou zij hem iets kunnen zeggen wat hem opmerkzaam zou maken op hare veranderde houding. Zeker, zij zou hem nimmer durven bekennen, dat zij een Romein beminde. Hoogstens zou zij het durven wagen hem ontkennend te antwoorden als hij haar vroeg, of zij hem liefhad. Maar zou hij dat vragen? Zou hij niet in de overtuiging dat zij bestemd was zijn vrouw te worden en wel met haar eigen goedvinden, de gedachte aan zulk een vraag verre van zich houden. Terwijl al deze gedachten haar hoofd doorkruisten, trof plotseling een lichtschittering tusschen de boomen van den rijweg haar oog. Claudia wendde het hoofd een weinig om en kon nu de boomenrij, welke aan de zijde waar zij zat den weg begrensde, goed zien. Zij zag evenwel niets bijzonders. Terwijl zij verder door zat te droomen en slechts half haar aandacht schonk aan het liefelijk landelijk tooneel voor haar, vloog de tijd ongemerkt om en Sorana verscheen maar niet. Daar kwam zij echter eindelijk de zijdeur der hoeve uit. Zij wierp een snellen blik op Claudia en een geheimzinnige glimlach speelde om haar lippen terwijl haar oogen van geluk straal-

den. Claudia zag hiervan niets. Zij was te zeer met haar eigen gedachten bezig om veel op Sorana te letten. De statige vrouw nam weder plaats.

„Lang weggebleven, hé Claudia?" zei ze.

„Ja," antwoordde Claudia, meer echter om iets te zeggen dan dat zij werkelijk had opgemerkt, dat Sorana's afwezigheid zoo lang had geduurd. Toen zich evenwel plotseling herinnerende, dat Sorana was blijven steken in haar verhaal van de ontmoeting tusschen Caesar en koningin Cleopatra, zei zij levendig:

„Vertel nu verder van dat binnendragen."

„Nu dan, Brinio de oude stond op wacht voor het vertrek van den veldheer, toen twee mannen met een groot, lang pak kwamen aandragen. Ze werden gevolgd door den hoofdman van de wacht. Het was nacht maar Caesar was nog op. De twee mannen wilden dat pak binnen het vertrek brengen, maar Brinio's overgrootvader versperde hun den toegang. De hoofdman gebood hem evenwel hen door te laten. Brinio de oude gaf toe, maar trad mede in het vertrek, ten einde tegenwoordig te zijn als Caesar hem noodig had. Het pak werd binnengebracht en voor den verbaasden veldheer nedergelegd. Deze gaf bevel het tapijt te ontrollen en tot zijne groote verrassing kwam daar uit te voorschijn de bevallige jonge Egyptische koningin Cleopatra. Nauwelijks was zij overeind gekomen, of zij verzocht Caesar alle mannen te verwijderen. Caesar voldeed aan dit verzoek; hij gaf een wenk aan den hoofdman en de twee dragers het vertrek te verlaten. Brinio den oude gebood hij echter voor den ingang weder zijn post te betrekken. En deze hoorde en zag alles wat

volgde. Hij zag Cleopatra Caesar's knieën omvatten en hoorde haar smeeken haar te beschermen tegen de partij van haar broeder. Hij hoorde haar vertellen, hoe zij zich achter uit haar paleis in een bootje had laten dragen door getrouwe slaven, die haar naar de woning van den veldheer hadden geroeid waar zij de waterpoort was binnengebracht, en hoe de hoofdman van de wacht er in had toegestemd haar bij zijn meester toe te laten. Zij lachte en weende beurtelings, zij smeekte en vleide en spreidde die weergalooze bekoorlijkheid ten toon, welke haar alle mannen deed betooveren en hen verzot op haar maakte. En Caesar, die toch zulk een bewonderaar van schoone vrouwen was, Caesar bleef niet ongevoelig. Hij eindigde met haar in zijn armen te sluiten en te zeggen, dat haar zaak voortaan de zijne was, dat hij voor haar belangen zou waken. Zij verliet hem dien nacht niet meer . . . Hoe vindt gij die geschiedenis Claudia?"

„Aardig, maar die Cleopatra keek niet erg nauw. Hoe kreeg zij het in haar hoofd, en dat zij zich niet schaamde. Trouwens welk een rol heeft zij later niet gespeeld met Antonius. Veel begrip van deugdzaamheid had zij niet. Een uit onze landen, een Kaninefaatsche, een Bataafsche of een Friezin zou zulk een daad niet gemakkelijk doen."

„Neen," hernam Sorana lachend, „ik geloof niet dat gij u in een tapijt gerold des nachts in de kamer van een Romeinsch veldheer zoudt laten brengen."

Claudia maakte een grappige afwerende beweging: „Bewaar me," riep zij.

„Och kom," klonk een stem plotseling achter de beide

vrouwen, „een vrouw die haar doel wil bereiken, staat anders niet gauw ergens voor."

Verschrikt keek Claudia om en zag in het lachende gelaat van Brinio, die haar zonder dat zij iets gemerkt had, genaderd was.

„Brinio!" riep zij. Zij werd plotseling bleek en even daarna kleurde een hoogrood haar geheele gelaat.

„Claudia," zei Brinio levendig, haar de hand drukkende. „Ja, het is een verrassing. Mijn moeder wist wel dat ik daar juist aangekomen was; zij heeft zich echter niet verraden. Ik stond al eenige oogenblikken achter u en heb de geschiedenis van Cleopatra's nachtelijken inval voor de zooveelste maal gehoord. Hoe gaat het Claudia? Wat ziet ge er lief uit. De reis naar Rome heeft je geen kwaad gedaan, zie ik."

Claudia kon in haar verwarring geen woorden vinden. Tal van aandoeningen bestormden haar. Eindelijk bracht zij met moeite uit:

„Hoe kondt gij mij zoo doen schrikken, Brinio?"

„Heb ik u doen schrikken?" hernam Brinio een houten bank naar zich toetrekkende en zich tegenover de beide vrouwen plaatsende, „dat was toch waarlijk mijn plan niet, ik wilde u alleen verrassen. Ik ben daar juist aangekomen. Toen Nanthilde mijn moeder bij u vandaan riep, was dat om haar te vertellen, dat een hoorige mij de zuidzijde van het meer had zien omrijden. Even daarna kwam ik hier de laan door."

„Dan heb ik uw helm zien glinsteren," zei Claudia. „Toen ik hier stil zat, meende ik plotseling een flikkering tusschen de

boomen van den weg op te merken. Toen ik evenwel goed omkeek, zag ik niets meer."

„Goed dat het gebladerte mij beschutte," hernam Brinio, „anders was de heele verrassing in het water gevallen."

„Was het dan bepaald noodig dat gij Claudia verrastet?" vroeg Sorana, die wel zag dat er op Claudia's gelaat meer verslagenheid dan vreugde te lezen was.

Ook Brinio's gelaat drukte niet die blijdschap uit, welke Sorana er op verwacht had. Wel hing zijn oog met bewondering aan Claudia's gestalte en verslond hij haar schoon gelaat met zijn blikken, maar een zekere samentrekking van zijn wenkbrauwen bewees Sorana, die dit verschijnsel sedert zijn prilste jeugd kende, dat er iets was dat hem hinderde. Claudia zat als een marmerbeeld verslagen voor zich uit te zien en deze ongewone houding van het vroolijke meisje verwonderde Sorana ten zeerste. Zij schreef haar evenwel toe aan de plotselinge ontroering, welke het verschijnen van Brinio bij haar had opgewekt.

Geen van drieën sprak. Die stilte bracht Claudia tot zich zelve. Zij begreep dat zij zich aan haar gedachten moest ontrukken en iets behoorde te zeggen of te doen, wilde haar gedrag Brinio en zijn moeder niet al te vreemd voorkomen. Zij deed een krachtige poging zich zelve meester te worden en zag Brinio aan. Gelukkig lette hij juist niet op haar, maar keek naar de merries en veulens. Dit bracht haar eenigszins tot kalmte. Zij liet haar blikken over zijn gelaat gaan en met de nieuwsgierigheid der vrouw eigen nam zij hem nauwkeurig op. Hij was veranderd, zeer veranderd sedert zij hem op de hoeve bij Batavodurum zoo

lang in haar gezelschap had gehad. Hij was breeder en dikker geworden, zijn gelaat was gebronsd, door den invloed van weer en wind. Er was een bevelende trek op gekomen, niet te verwonderen bij iemand, die de laatste maanden aan het hoofd van groote benden den vijand had bekampt.

Zij bekeek dat gelaat met meer opmerkzaamheid dan zij dit vroeger had gedaan. Mannelijke stoutheid sprak er uit, maar Claudia miste bij Brinio de beschaafde, de patricische uitdrukking welke op het gelaat van zijn moeder Sorana haar stempel had gedrukt. En juist dat deftige, patricische, dat ook haar broeder Claudius en haar neven Verax en Briganticus zoo eigen was en onmiddellijk hun hooge afkomst verried, dat patricische had haar ook bij Petilius in al zijn kalme voornaamheid zoo sterk getroffen en niet weinig er toe bijgedragen diens gelaat haar dierbaar te maken.

Een paar dolle sprongen door een veulen gemaakt, deden plotseling Brinio in een lach uitbarsten. Die lach was ruw, geheel anders dan die van haar broeder of van de patricische Romeinen, waarmede zij in de laatste maanden verkeerd had. Hij deed haar onaangenaam aan. Hoe geheel anders had Petilius gelachen toen de haas, die hen op de heide vooruitliep over zijn kop was getuimeld en eenige allerzotste sprongen had gemaakt. Zijn lach had haar toen als muziek in de ooren geklonken. De ontstemming door Brinio's lach opgewekt, was nog op haar gelaat te lezen toen Brinio zich naar haar wendde om te zien of zij een weinig tot zichzelve was gekomen.

De uitdrukking van haar gelaat was voor hem niet erg opbeurend.

„Zijt gij lang terug uit Rome, Claudia?" vroeg hij om het gesprek aan den gang te brengen.

„Nog geen week," antwoordde zij.

„Waarom liet ge mij niet dadelijk weten, dat ge terug waart, ik was dan naar Batavodurum gekomen?"

„Claudius zeide dat gij te Helium waart, maar dat gij elken dag bij ons verwacht werd. Zoo zijn er een paar dagen verloopen tot Claudius oordeelde dat het beter was dat ik hierheen ging."

„Claudius begon voor de veiligheid van zijn dierhaar zusje te vreezen," merkte Sorana lachend op.

„Wel," hernam Brinio, „daar was werkelijk wel eenige reden voor. Zeker is het, dat de Romeinen bedenkelijk opdringen en Civilis het eene stuk grond na het andere verliest. Maar Cerealis was toch zeker nog niet te Batavodurum toen gij vertrokt?"

„Oh, neen," hervatte Claudia, „er waren wel Romeinen te Grinnes."

„Dat zal toch Cerealis geweest zijn," hernam Brinio. „Hij is later naar Vada teruggekeerd en heeft van daar een strooptocht op uw eiland ondernomen. Hij heeft eenige hoeven verbrand en datgene wat nog van den oogst op het veld stond vernield. Uw broeder staat op het punt om de hoeve tegenover Batavodurum te verlaten en zich op de hoeve aan de Nabalia terug te trekken. Te Lugdunum hoorde ik dat de Romeinen reeds te Batavodurum waren. Is dat zoo, dan zal uw hoeve wel ledig staan. Misschien heeft in uw vertrekje reeds een of ander Romeinsch centurio zijn intocht gedaan, Claudia."

Brinio zei dit op schertsenden toon, maar het was verkeerd, dat hij niet begreep, hoe zijn woorden Claudia wondden. Zij hield veel van de hoeve en haar vertrekje was haar boven alles dierbaar. Te denken dat Claudius dat alles had moeten opgeven, deed haar zeer. Het schreien stond haar nader dan het lachen. Sorana, die een vriendelijk hart had en een fijn gevoel, sloeg haar bedrukt gelaat met eenige onrust gade en wierp haar zoon een afkeurenden blik toe.

Brinio scheen haar echter niet te willen begrijpen.

„Het is verbazend welk een slimme vos die Cerealis is. Hij tracht te overwinnen met het zwaard, maar hij versmaadt ook andere middelen niet. Hij wil verdeeldheid zaaien tusschen uw broeder en Velleda, en hij tracht ook de voorname Batavieren tegen uw broeder op te zetten. Aan Velleda heeft hij gemeld, dat hij op het eiland der Batavieren is doorgedrongen, dat de zaak van uw broeder verloren is en dat zij wel had toe te zien, want dat het geduld van Rome uitgeput was. Hij raadde haar aan voorzichtig te wezen; door op haar aanstichting den Rijn over te trekken, hadden de Overrijnsche volken reeds genoeg zich aan Rome vergrepen en als zij er mede voortgingen zou het ongelijk aan hun zijde zijn en de tuchtiging door Rome toegediend niets zijn dan een welverdiende straf der goden.

Aan de voorname Batavieren liet hij weten, dat hij wel wist dat zij opgezet waren door Civilis. Dat deze echter niet de zaak van het vaderland diende, maar het leed dat zijn geslacht aangedaan was op de Romeinen wilde wreken, zelfs ten koste van de uitroeiing van zijn volk. Zij moesten evenwel goed begrijpen,

dat het tot het uiterste was gekomen en dat zij schuld hadden te bekennen.

En Claudia," vervolgde Brinio, „ik heb gehoord dat zijn taal reeds invloed op uw volk begint te oefenen en dat er vele Batavieren tegen uw broeder morren. Daarbij komt dat Cerealis een slim middel bedacht heeft om den naijver der Bataafsche grooten te prikkelen. Bij zijn strooptocht gaf hij namelijk bevel alle hoeven te verbranden en de landerijen te verwoesten uitgezonderd de hoeven en landerijen welke aan uw broeder behooren, niemand mocht daaraan raken."

Claudia en Sorano slaakten beiden te gelijk een uitroep van verwondering.

„Hoe slim bedacht," zei Sorana. „Daardoor berokkent hij Claudius meer nadeel dan door alles wat deze bezit te verwoesten."

„Hoe zonderling," merkte Claudia op, „maar hoe kan hij dat weten?"

„Oh, er zijn verraders genoeg," hervatte Brinio. „Denk maar eens aan Briganticus."

Een fel rood vloog over Claudia's gelaat. Het was het rood der verontwaardiging. Brinio zag wel hoe hevig Claudia kleurde, maar hij vergiste zich omtrent de oorzaak. Bij hem stond het vast dat Claudia altijd nog aan haar wilden neef dacht en hem in stilte beminde. Brinio voelde zeer goed dat Claudia's hart niet voor hem klopte en met verbeten woede wierp hij de schuld op Briganticus. Hij meende dat de oude genegenheid voor Briganticus bij Claudia nog niet was uitgestorven en dat zij

zijn beeld nog in haar hart droeg. Toen hij dan ook Claudia zoo hevig zag blozen, meende hij daarin de bevestiging van zijn vermoeden te zien en zijn stem klonk bepaald onaangenaam scherp toen hij vervolgde:

„Het is voor uw broeder wel een ramp zulk een verraderlijken neef te hebben."

Claudia gaf geen antwoord. Met saamgeknepen lippen en bleek gelaat zat zij voor zich te staren.

„Welnu, Claudia," vervolgde Brinio, „vindt gij het niet verschrikkelijk, dat hij uw geslacht zoo veel leed berokkent, misschien zelfs tot ondergang zal brengen?"

„Ik wil nimmer meer over hem spreken," bracht Claudia met moeite uit.

De pijnigende gedachte, dat de wraakzucht van Briganticus haar oorsprong hield in zijn versmade liefde voor haar, matte haar zoodanig af dat zij zich onwel gevoelde en naar adem hijgde.

Sorana kwam niet tusschenbeiden. Wel scheen dit vreemd, want zij zag hoe onaangenaam Claudia dit gesprek was, maar Sorana was, wanneer het haar zoon betrof, niet de verstandige vrouw, die zij anders was. Brinio was bij haar altijd nummer één. Als iets haar Brinio onaangenaam was, had het ook voor goed haar gunst verbeurd. Zij zelve was ook niet geheel vrij van de gedachte dat de herinnering aan Briganticus bij Claudia nog levendig was en zij nam dit Claudia kwalijk. Hoe kon deze nog denken aan den verrader terwijl Brinio, die toch zulk een flink en knap jonkman was, die haar geslacht en haar volk

zulke groote diensten had bewezen, haar zijn hulde bood.

Claudia was juist van plan op te staan en aan de onaangename spanning een einde te maken, toen de vroolijke, opgewekte stem van Coelius op korten afstand gehoord werd. Hij gaf eenige bevelen betreffende het wegbrengen van zijn jachtbuit.

Brinio keerde zich om teneinde te luisteren. Sorana maakte van die gelegenheid gebruik om op te merken:

„Ah, die goede Coelius. Weet je Brinio, dat hij een heerlijken zomerzalm voor mij medegebracht had heel van Batavodurum. Het dier heeft op de reis onder aan den wagen in een mand met gras gebungeld. Uit dankbaarheid heb ik Coelius een heerlijk duinkonijntje voorgezet en hij heeft aan dit gebraad zoozeer gesmuld, dat hij er van morgen zelf op uit is gegaan om te zien of hij dit wild meester kon worden. Te oordeelen naar de bevelen, welke ik hem daar hoor geven, is het hem gelukt een aantal konijnen te vangen.

Juist kwam Coelius aanstappen. Hij had de laatste woorden van Sorana gehoord en glimlachte, terwijl hij op Brinio toetrad en hem de hand toestak.

„Goeden dag, Brinio, zijt gij eens overgekomen?"

„Ja, Coelius," antwoordde Brinio. „Ik hoorde dat gij met uw nicht hier waart en ik kon niet nalaten eens een kijkje te komen nemen."

De woorden waren nog zoo kwaad niet maar de toon waarop het gezegd werd, was niet bijzonder hartelijk en Brinio's gelaat stond bepaald somber.

Coelius keek, terwijl hij Brinio's woorden aanhoorde met een enkelen vluggen blik naar Claudia en de uitdrukking van haar gezicht bewees hem dat de zonderlinge verhouding waarin Claudia geraakt was door haar liefde voor Petilius reeds haar invloed deed gevoelen. Zoo de jongelieden al niet getwist hadden, was in allen gevalle hun onderhoud van niet zeer prettigen aard geweest, dacht hij. Claudia's gelaat stond bedroefd; zij vermeed blijkbaar zijn blik en kampte tegen opkomende tranen. Coelius werd boos. Er waren twee menschen op aarde, die hij boven alle anderen stelde. Claudius was voor hem de grootste man ter wereld, Claudia het liefste meisje dat er leefde. Die aan een van beiden kwam, had het bij Coelius verkorven. En hoewel zijn scherpzinnigheid op het gebied van vrouwenkarakters al zeer weinig te beduiden had, vergoedde zijn trouwe gehechtheid, zijn warme genegenheid hier, wat hem aan inzicht ontbrak en hij begreep zeer goed dat Claudia op dat oogenblik leed.

„Gij hebt zeker nogal geluk gehad op de jacht, Coelius?" vroeg Sorana om het gesprek aan den gang te houden.

„Ik heb geen reden tot klagen," antwoordde Coelius verstrooid.

„Ik vertelde Brinio van den heerlijken zalm, welken gij voor mij medegebracht hebt. Nietwaar Brinio, gij vondt het ook heel aardig van Coelius?"

„O, het heeft niets te beduiden. Het spijt mij alleen dat ik er slechts één had," hernam Coelius.

Brinio stond op; hij had op zijn moeders vraag niet geantwoord.

„Ik moet eens naar mijn paard gaan kijken," zeide hij. „Het dier heeft een grooten rit gemaakt en in mijn haast om Claudia te begroeten, vrees ik dat ik het niet genoegzaam verzorgd heb."

„Och kom," merkte Sorano op. „Uw paard is goed verzorgd, Radgar heeft het eerst met een stroowisch zorgvuldig afgeveegd en nu staat het voor een bak vol haver. Blijf dus gerust nog wat hier zitten."

Maar Brinio had geen lust langer te blijven. Hij trok de schouders op als wilde hij zeggen: waarom? en stapte weg.

„Hij is een beetje ontevreden Claudia," zei Sorana troostend, „gij moet het u maar niet aantrekken; als hij den naam van Briganticus hoort, is hij altijd in de war."

„Ik heb dien naam niet uitgesproken," zei Claudia zacht.

„Brinio zelf begint er altijd over. Vroeger was dat ook al zijn gewoonte en hij eindigt altijd met boos te worden en onaangename woorden te zeggen."

„Dat komt omdat hij zooveel van u houdt, Claudia," hernam Sorana. „Gij weet niet, hoe hij steeds van je vervuld is. Dag en nacht denkt hij aan je. En hij is bang, dat gij niet zooveel om hem geeft als hij om u."

Claudia zuchtte. Coelius keek haar eens aan, alsof hij zeggen wilde: Gij zoudt u heel wat prettiger gevoelen, als gij hoordet dat Brinio zijn hart op een ander gesteld had.

„En Claudia," vervolgde Sorana, die dat zuchten had opgemerkt. „Gij zijt ook wel een beetje stroef tegen hem. Hij houdt zoo veel van u en ik, zijn moeder, mag het wel zeggen, hij

heeft zooveel voor uw geslacht gedaan. Zonder hem zou Claudius reeds lang den strijd hebben moeten opgeven."

„Claudius heeft hem nog kort geleden zeer geprezen," zei Claudia.

„Ziet gij wel," hernam Sorana blijde, „uw broeder is altijd de eerste om bewezen diensten te erkennen. Brinio zal hem dan ook nimmer afvallen. Wat er ook gebeure, hij blijft hem trouw."

Claudia en Coelius keken elkander even aan.

Claudia zag in Coelius oogen dat deze dacht: „Hm, daar ben ik nog zoo zeker niet van als Brinio verneemt van een zekeren Petilius."

Claudia keek angstig; zij werd gekweld door de gedachte dat het welzijn van haar geslacht en haar volk van haar gedrag afhing. Verstiet zij dezen minnaar, dan verstiet zij ook den bondgenoot van haar volk.

Gelukkig klonk op dit oogenblik de voetstap van Nanthilde op de kiezelsteentjes. Zij kwam Sorana vertellen dat de maaltijd gereed was.

Sorano stond op en noodigde Claudia en Coelius uit haar te volgen. „Brinio zal wel reeds binnen zijn," zeide zij.

Verheugd dat aan het pijnlijk gesprek een einde was gekomen, lieten Claudia en Coelius zich niet lang nooden; zij stonden vlug op en volgden Sorana naar de hoeve.

Omstreeks denzelfden tijd dat Claudia en Coelius Sorana's hoeve binnengingen om den maaltijd te gebruiken, reden op

een twintigtal uren afstands, langs den hoogen Rijnoever tusschen Grinnes en Vada twee op Romeinsche wijze uitgedoschte krijgslieden van hoogen rang. Zeker, terwijl Claudia in gedrukte stemming naast Coelius voortliep, had zij geen flauw vermoeden, dat zij juist op dat oogenblik het onderwerp van 't gesprek uitmaakte tusschen die beide voorname krijgsoversten daar aan den hoogen Rijnoever.

„Wel Briganticus," zei de rijkst uitgedoschte, die niemand anders was dan Petilius, terwijl hij zijn paard een weinig inhield en daardoor beter op zijn gemak kon praten, „wel Briganticus, hoewel ik natuurlijk uw machtige hulp ten zeerste waardeer, en hoewel Rome u veel dank is verschuldigd, ten eerste voor de dappere hulpbende welke gij ons toevoert, ten tweede voor de uitstekende inlichtingen welke gij door uw bekendheid met deze geheele streek ons verschaft, moet ik toch als mensch, als man opmerken, dat ik niet begrijp hoe gij, de Batavier, de spruit van koninklijken stam, ons, de Romeinen, kunt helpen tegen uw eigen volk, uw eigen geslacht. Sedert ik u ken, koester ik groote achting zoowel voor uw moed, als voor uw beleid, uwe beschaving en fier karakter en juist daarom begrijp ik uw gedrag niet."

Een donker rood steeg Briganticus in het knappe gelaat.

„Welke beweegredenen kan iemand hebben, die een vijand van zijn volk en geslacht wordt?" vroeg hij met doffe stem, terwijl zijn wenkbrauwen zich fronsten en zijn oogen strak voor zich staarden.

„Welke beweegredenen," hervatte Petilius, „wel laten wij

zeggen: dorst naar goud, buitensporige eerzucht, haat, liefde. Dat zullen wel de voornaamste zijn. Zouden de uwe daarbij behooren?"

„Zij zijn er bij," hernam Briganticus somber. „Welke denkt gij dat het zijn?"

„O," hervatte Petilius, „voor een man van karakter, en dat zijt gij, is de eerste, dorst naar goud, zeker geen reden. De tweede zou mogelijk zijn, hoewel ik niet begrijp hoe uw eerzucht grooter loon zou wachten bij Rome dan bij de uwen. Eerzucht zal dus ook wel niet de reden zijn. Er blijven dus liefde en haat."

„Juist, liefde en haat. Liefde voor haar, haat tegen hem," hernam Briganticus met een dreigenden blik in de oogen en een van drift bijna klanklooze stem.

Petilius keek hem een oogenblik ernstig aan.

„Ik dacht wel, dat er een vrouw in het spel was. Uw liefde werd zeker niet beantwoord, uw haat geldt den minnaar, die gelukkiger was dan gij waart."

„Neen, gij raadt slechts ten deele goed. Ik wil u echter zeggen, hoe de verhouding is. Als knaap had ik als speelkameraadje een meisje van mijn leeftijd en van buitengewone schoonheid. Zij was eigenlijk mijn moei, want haar oudere zuster was mijn moeder. Als kinderen hielden wij veel van elkander en het was uitgemaakt tusschen ons beiden, dat wij, als wij groot waren, samen zouden huwen. Haar oudere broeder, het hoofd van het geslacht, had evenwel een afkeer van mij en zag zeer ongaarne, dat bij het vermeerderen onzer jaren ook onze genegenheid

sterker werd. Ik was als knaap opvliegend en heerschzuchtig en het meisje, dat een fier, onbuigzaam karakter had, begon mij mijn driftige buien kwalijk te nemen en mijn genegenheid voor haar wies, maar de hare verflauwde. Haar broeder zag dit en vol blijdschap wakkerde hij den tegenzin, welken zij begon te koesteren, aan. Het einde was, dat zij geheel van mij vervreemdde en dat haar broeder haar met een Kaninefaat van aanzienlijk geslacht in aanraking bracht en haar wist te bewegen dien jongen man als toekomstig echtgenoot te aanvaarden."

Gedurende dit verhaal had Petilius met steeds grooter belangstelling geluisterd. Plotseling was een gedachte bij hem opgekomen, welke hem kwelde en in hevige spanning bracht.

„Kunt gij mij den naam van het meisje of haar broeder niet zeggen?" vroeg hij zacht, als vertrouwde hij zijn stem niet.

Briganticus aarzelde een oogenblik. Eindelijk zei hij: „Omdat ik behoefte gevoel mijn houding tegenover mijn volk en mijn geslacht in uwe oogen te rechtvaardigen, wil ik het u zeggen. Het meisje dat ik liefhad, is de jongste zuster van Civilis, zij heet Claudia."

Hij zweeg en keek somber voor zich.

Petilius boog het hoofd over den zadelknop en zweeg ook. Tal van gedachten vlogen echter bliksemsnel door zijn hoofd.

Eindelijk na eenige oogenblikken zei hij eenvoudig: „Ik kan mij in uw toestand verplaatsen. Gij zijt diep te beklagen. De wonde welke u geslagen is, heelt nimmer als zij na zoo langen tijd nog bloedt, zooals bij u het geval is. Voor die wonde is geen geneesmiddel."

„Als de dood," hernam Briganticus somber, „en ik heb een voorgevoel, dat die zich niet lang zal laten wachten."

„Niet zoo somber," hervatte Petilius, „vooral niet als gij aan den vooravond staat van een geweldigen strijd. Gij weet het, binnen eenige uren kunnen wij Civilis hier verwachten."

Briganticus keek somber voor zich.

„Kent gij grooter noodlot dan te weten, dat men vergeten is en toch nimmer te kunnen vergeten?" vroeg hij.

Petilius weifelde een oogenblik.

„Maar als gij vergeten zijt. Als Claudia niet meer aan u denkt, niets meer van u wil weten. Wat kunt gij dan nog verwachten?"

„Dat is het juist," viel Briganticus in. „Dat is het juist. Ik ben er zeker van, dat Claudia mij vergeten heeft. Ik weet dat haar broeder, die mij eerst haatte, mij thans veracht, omdat ik Rome boven de zaak der Batavieren heb verkozen en nu vraag ik u, wat kan ik nog verwachten?"

Petilius keek hem aan en de gedachte kwam bij hem op of Briganticus wel zoo vertrouwelijk zou zijn geweest, als hij geweten had dat de man, die naast hem reed en dien hij zijn vertrouwen schonk, de begunstigde minnaar van Claudia was. Hij antwoordde evenwel kalm:

„Naar hetgeen gij mij zegt, geloof ik dat Claudia voor eeuwig voor u verloren is. Ik zou trachten haar te vergeten, zooals zij u vergeten heeft."

„Gij kent haar niet," barstte Briganticus los, „anders zoudt gij zoo gemakkelijk niet praten."

Petilius dwong zich tot zwijgen.

Gelukkig reden zij juist de poort van Vada binnen en de toesnellende krijgsknechten, die hun paarden in ontvangst namen, verschoonden Petilius van een antwoord. Gelukkig voor Briganticus dat hij niet hoorde dat Petilius bij zich zelven zeide: „Gij kent haar niet?"

De maaltijd was somber geweest. Er was weinig gesproken. Gelukkig dat er niet veel gelegenheid was geweest voor vertrouwelijke mededeelingen. Daar Sorana allen, die tot de hoeve behoorden, zoowel hoorigen als lijfeigenen een plaats aan den disch verschafte, was er voor een vertrouwelijk gesprek natuurlijk nimmer gelegenheid. Zoo ooit dan was Claudia thans dankbaar voor deze gewoonte. Toen de maaltijd afgeloopen was en de aanzittenden zich verwijderden, liep Brinio achter Claudia en juist achter hem volgde Coelius. Claudia wilde naar haar vertrekje gaan, toen Brinio haar even terughield en Coelius hoorde hem zeggen: „Claudia, ik zou je gaarne eens alleen spreken. Zoudt gij hedenavond tegen het opkomen van de maan niet bij den olm willen komen." Claudia schrikte, maar zij maakte een beweging alsof zij zeggen wilde, nu ja, het moet toch eenmaal tot een verklaring komen, en na een oogenblik antwoordde zij: „Ik zal er zijn Brinio."

De maan kwam dien avond zeer laat op, dat wist Coelius. Hij twijfelde niet of alles zou op de hoeve reeds in rust wezen als de samenkomst plaats moest hebben. Blijkbaar had hij zich

niet vergist, want na den avondmaaltijd gingen allen naar hun verschillende vertrekken om zich ter rust te begeven en Brinio en Claudia namen evenals Coelius met een gewoon „goeden nacht" afscheid van Sorana, alsof zij geen afspraak gemaakt hadden. De kamer van Claudia lag aan het einde van een lange gang, halverwege waarvan het kleine vertrek was waar Coelius den nacht zou doorbrengen. Claudia wenschte haar bloedverwant voor dit vertrekje gekomen „goeden nacht" en liep door naar haar eigen kamer. Daar gekomen, plaatste zij zich voor het venster met het plan te wachten tot de zilveren stralen van de maan het erf, waarop zij juist het gezicht had, zouden verlichten. Zij wist niet of zij lang zou moeten wachten, maar daarover bekommerde zij zich minder. Zij vond het wel prettig eens rustig alleen te kunnen zitten en eens te kunnen overdenken, wat in de laatste dagen gebeurd was. Zoo zat zij daar geruimen tijd. Haar laatste ontmoeting met Petilius, haar gekeuvel met Sorana, haar gesprek met Brinio en zijn blijkbare ontstemming, gingen haar door het hoofd en steeds werd haar stemming ernstiger, droeviger. Eindelijk, daar zag zij dat een zilveren glans den top van den olm verlichtte. De maan was opgekomen. Claudia rees op, streek hare kleederen glad en verliet de kamer. Het was doodstil op de hoeve. Alles sliep. Zij liep naar de groote buitendeur en schoof den zwaren grendel weg. Het ding maakte gelukkig niet veel geluid. Had zij achter zich gezien, dan zou zij Coelius opgemerkt hebben, die juist den hoek van de gang omsloeg. Coelius had haar hooren vertrekken en hij had zich stellig voorgenomen haar te volgen.

Hij wilde niet voor spion spelen, maar hij wilde over haar waken. Hij begreep zeer goed dat dit onderhoud er niet een zou wezen van twee gelieven, die in hun samenkomst bij maneschijn liever niet bespied worden. Hij vermoedde, dat Claudia misschien moeilijke oogenblikken zou beleven en hij had zich voorgenomen tegenwoordig te zijn om haar te steunen en op een moeilijk oogenblik te helpen. Zacht schreed hij achter haar voort en toen zij bij den olm gekomen was, verdween hij tusschen het geboomte.

Met het hoofd voorover gebogen stond Brinio bij de bank te wachten. Zijn gelaat klaarde op toen hij Claudia zag komen. Hij kwam snel naar haar toe en haar beide handen grijpende, zei hij: „Dank je Claudia, voor je komst, je begrijpt dat ik behoefte had je te spreken en als moeder er bij is, gaat dit moeilijk. Had ik nu maar den tijd, dan had ik mijn gelegenheid afgewacht, maar eigenlijk is het beter dat ik hedennacht dan dat ik morgen vertrek."

„Dank mij niet te zeer," antwoordde Claudia eenvoudig, „ik kom hier op je dringend verzoek, niet uit eigen verlangen."

„Claudia," hervatte Brinio, „ik heb behoefte ernstig met je te spreken. Het is zoo vreemd alles. Ik begrijp er niets meer van. Zijt gij nog dezelfde Claudia van Batavodurum. Zijt gij niet in uw gevoelens veranderd. Is Brinio nog altijd de man, dien gij u tot echtgenoot wenscht? Gij weet toch wel dat uw broeder mij beloofd heeft, dat ik uw man zou worden en gij hebt niet „neen" gezegd, Claudia. Spreek Claudia. Spreek dan toch Claudia, denkt gij nog over mij zooals toen?"

Wat moest zij antwoorden. Hij had haar handen gegrepen, die handen, welke Petilius zoo bewonderde en welke hij nimmer ophield te streelen en te drukken. Ook Brinio scheen die handen een begeerlijk bezit te vinden, want Claudia voelde den warmen druk, welken hij gaf. Zij waagde het een blik op zijn gelaat te werpen en haar hart kromp ineen toen zij een glans van blij geluk daarop zag. Zoo opwekkend had reeds haar enkele tegenwoordigheid op hem gewerkt.

„Lieveling," fluisterde hij, terwijl hij zijn krachtigen arm, welke de schrik van Nerviers en Romeinen was en haar broeder zulke groote diensten had bewezen, om haar hals sloeg.

Een rilling ging Claudia door de leden. Niet omdat het Brinio was, want welk meisje zou zich niet gelukkig rekenen door zulk een aanzienlijk, dapper jonkman omarmd te worden, maar de gedachte dat niemand dan Petilius het recht had haar op deze wijze te omvatten, deed haar van ontroering trillen.

Zij draaide zich snel om en ontwond zich daardoor aan Brinio's omhelzing.

„Dat niet," ontsnapte aan haar lippen.

„Dat niet?" vroeg Brinio ontstemd. „Is dat zooveel, mag ik u niet omhelzen, gij die binnenkort, naar ik hoop, mijn vrouw zult wezen."

„Och, spreek daar toch niet van," hernam zij in verwarring, terwijl een paar angstige oogen hem uit haar bleek gezichtje aanstaarden.

„Het is nu heelemaal geen tijd voor zoo iets," vervolgde zij in verwarring: „denk aan den hachelijken toestand waarin mijn volk en mijn geslacht verkeert. Wie . . ."

„Oh, is het dat," hernam Brinio, merkbaar verlicht. „Oh, dat is waar, ik dacht meer aan mijzelven dan aan de uwen. Claudius was zeker in sombere stemming toen gij Batavodurum verliet?"

„Hij was vol moed," hervatte zij, blijde dat zij Brinio's gedachtengang naar Claudius' doen en laten had afgeleid. „Maar toch was hij bezorgd voor de toekomst."

„Alles zal terecht komen," hernam Brinio, „let op wat ik u zeg. Cerealis zal eindigen met zulke eervolle aanbiedingen te doen, dat uw broeder ze gerust zal kunnen aannemen. Dan zal er vrede zijn en dan Claudia, kom ik de vervulling vragen van uw broeders belofte en van de uwe. Kom, kijk niet langer zoo strak, de toekomst is lang zoo donker niet als gij schijnt te vreezen. En als gij mijn lief vrouwtje zijt, als gij hier meesteres zult zijn, als moeder, die zooveel van u houdt, volgaarne het beheer van huis en hof aan u heeft overgedragen, dan . . ."

„Spreek daar niet van," zei Claudia, een afwerende beweging makende, toen zij zag dat Brinio haar opnieuw naderde met het doel haar te omhelzen.

„Spreek daar niet van!" riep Brinio terwijl hij de wenkbrauwen fronste. „Claudia, ik begrijp niets van je. Gij zijt een raadsel voor mij op dit oogenblik. Spreek, wat is er? Hebt ge beloofd mijn vrouw te worden?"

„Mijn broeder heeft mij aan u toegezegd," antwoordde Claudia met klanklooze stem.

„Goed, maar gij wist het en gij vondt het goed. Nietwaar?"

„Ja."

„Welnu. Heb ik iets gedaan, dat u zou kunnen doen zeggen:

Brinio meent dat ik met hem huwen zal, maar zijn gedrag is zoodanig geweest, dat ik er niet meer aan denk. Zeg Claudia, heb ik iets tegen u of de uwen misdreven? Spreek!"

„Neen, niets, integendeel . . ."

„Nu . . ."

„Maar toch . . . Brinio, toch kan ik uw vrouw niet worden."

Zij had de woorden gesproken. Zij trilde over haar geheele lichaam en sloeg angstig het gelaat van Brinio gade.

Eerst wierp Brinio haar een langen, verwonderden blik toe, alsof hij in twijfel was of hij haar wel goed verstaan had. Toen werd zijn gelaat doodsbleek en de sterke jonkman was zoodanig ontroerd, dat hij slechts met doffe, haperende stem kon vragen:

„Niet, niet, versta ik goed? Och, Claudia het is niet waar. Ik heb je niet begrepen!"

Claudia's hart kromp ineen bij het zien van zijn smart. Zij voelde dat zij hier iets van zich wegstiet, dat zulk een hooge waarde had. Het was zuivere, belangelooze liefde, welke de trouwhartige, wakkere, jonge man haar bood. Zij had een gevoel alsof zij valsch tegen hem geweest was, alsof hij hoog boven haar stond en zij hem niet waardig was. Zij voelde zich klein en zij barstte in tranen uit.

Hij sprong naar haar toe, als wilde hij haar troosten, haar steunen, helpen.

„Claudia, arm kind . . ." begon hij met zachte, vriendelijke, overredende stem.

Maar zij week achteruit en met een angstige uitdrukking op haar gelaat riep zij:

„Blijf van mij af. Ik bemin een ander . . ."

Brinio bleef plotseling staan. Een woedende kreet ontsnapte zijn lippen.

„Bij Donar!" riep hij den rechterarm opheffende en met zijn krachtige vuist een slag op de bank gevende: „een ander, pas op, maak mij niet gek!" en toen na een oogenblik:

„Ha, ik begrijp het. Een ander. Oh, ik vermoedde het, ik vreesde het. Zeg niets. Spreek zijn naam niet uit. Ik weet het. Noem hem niet. Ha, ik weet waar hij is. Op dit oogenblik droomt hij misschien van je. Zeg niet dat ik het niet weet. Hij is te Grinnes of te Vada. Zeg niet neen. Die vijand van ons volk, dien bemint gij. Groote goden is dat mijn loon. Bij Donar, hij zal er voor boeten."

Met fonkelende oogen zag hij haar aan en scheen in weerwil van zijn verbod van haar te verwachten, dat zij een naam zou uitspreken.

Verschrikt week Claudia, die sprakeloos van angst zijn toorn had gadegeslagen, achteruit.

Er klonk gelukkig voor haar op eens een krachtig geroep van: „Claudia, Claudia," en een man kwam naar den olm stappen.

Brinio keek naar den man die naderde. Het was natuurlijk Coelius. Hij had het paar in het oog gehouden en aan Brinio's houding had hij gezien dat deze zich driftig maakte. Toen Brinio met de vuist op de bank sloeg, oordeelde Coelius het oogenblik gekomen om tusschenbeiden te treden. Hij stapte uit het geboomte en begon: „Claudia, Claudia," te roepen.

En zoo naderde hij de beide jongelieden. Zoo ooit iemand op

het juiste oogenblik uit een moeilijken toestand gered werd, dan was het thans Claudia.

Haar hart zwol van dankbaarheid voor dezen dienst van den ouden man. Zij wist niet dat Coelius niets anders deed dan zijn belofte aan Petilius houden.

„Ik was niet geheel op mijn gemak vannacht," ving Coelius aan, „ik liep de gang nog eens door en Claudia toen zag ik uw kamerdeur openstaan en de kamer was leeg. Daar uw broeder mij zoo ernstig op het hart gedrukt heeft zorg voor u te dragen, was ik niet gerust. Ik kon het in huis niet langer uithouden, ik liep het erf op en . . . gelukkig, hier zijt gij gezond en wel."

„Blij dat ik u zie, goede Coelius," zei Claudia, die met haar moed, haar stem had teruggekregen. „Ik zou anders veel te lang hier vertoefd hebben. De heerlijke maneschijn deed mij mijn kamer verlaten en ik trof hier Brinio aan, maar ik geloof dat het meer dan tijd wordt te bed te gaan."

„Ja, dat wordt het," zei Brinio, die zich beheerschende, de kracht vond zich in het gesprek te mengen. „Maar Coelius, ik ben blij dat ik je nog zie, want anders had ik vóór mijn vertrek niet eens afscheid van je kunnen nemen. Ik verlaat vóór het krieken van den dag de hoeve."

Coelius had den moed niet verwonderd te vragen: „Gaat gij reeds vertrekken?" Hij vergenoegde zich met te zeggen: „Gij gaat zeker weder naar Helium?"

„Ja naar Helium of . . . naar Vada of Grinnes," antwoordde Brinio met een zijdelingschen blik op Claudia. „Nu gegroet, ik ga naar mijn paard kijken," en hij verwijderde zich in de richting

van den stal. Claudia en Coelius gingen zonder een woord te spreken, naar de hoeve. Claudia ging dadelijk naar bed. Zij kon den slaap eerst niet vatten, maar sluimerde toch eindelijk in. Midden in den nacht werd zij plotseling wakker door het toeslaan van een deur. Even daarna hoorde zij paardegetrappel onder haar venster. Zij drukte het hoofd in haar kussen; daar zij begreep dat Brinio daar wegreed, Brinio, die haar beminde en die in droefheid en toorn vertrok, omdat hij thaus wist dat haar hart aan een ander behoorde.

VADA.

Woest was Brinio gereden van de hoeve naar Lugdunum. Het stormde hevig bij hem. Tal van gedachten doorkruisten zijn hoofd. Hij toornde over de ontrouw van Claudia aan de eens gegeven belofte. Hij was woedend op Civilis, die hem gepaaid had met de belofte dat hij zijne zuster tot vrouw zou krijgen en die blijkbaar niets over Claudia's gevoelens te gebieden had. Wat gaf het hem of Civilis hem al beloofde, dat Claudia zijn vrouw zou worden, als Claudia een ander beminde! Wie zou zoo dwaas zijn een vrouw te nemen wier hart een ander behoorde? Neen, hij zeker niet. Gek, driedubbele gek, had hij zich herhaaldelijk genoemd.

En toen kwam de gedachte aan Briganticus boven. Hij twijfelde geen oogenblik, of het was de oude genegenheid voor Briganticus welke Claudia afkeerig van hem maakte. Zou die verrader dan altijd zijn pad kruissen? Hij diende hem onder de oogen te treden. Waar was hij? Immers te Grinnes of te Vada. Wat belette hem naar die plaatsen te gaan en hem op te zoeken?

En langzamerhand begon hij kalmer te denken. Was niet te Flenium een gedeelte van zijn volk? Kon hij niet met twee- of driehonderd Kaninefaten van Flenium den weg inslaan naar

Tablae [1]) en over Caspingium [2]) naar de Nabalia vertrekken. Kon hij Civilis niet aanbieden hem te vergezellen op zijn tocht tegen Vada, welke dezer dagen plaats moest hebben?

Het plan lachte hem toe en onwillekeurig zette hij zijn paard aan. Hij zou Briganticus onder de oogen treden en hem tot een gevecht uitdagen. Het moest tusschen hen beslist worden. Of hij, òf Briganticus had het veld te ruimen. En zoo reed hij door en kwam te Flenium. Hier verzamelde hij snel een tweehonderd zijner mannen en sloeg den weg naar Tablae in. Den volgenden dag naderde hij de Nabalia. Het was tegen den avond. Juist reed hij den weg naar de hoeve van Claudia's moei op, waar Civilis het middelpunt van den krijg had gevestigd, toen hij drommen van krijgers in oostelijke richting zag aftrekken. Hij merkte vele Batavieren op maar ook honderden Friezen. Met een blij gejuich werden hij en zijn mannen begroet door de krijgers, die nog op het erf geschaard stonden. Zijn Kaninefaten antwoordden met luide vreugdekreten. Voor de groote deur der hoeve gekomen, zag Brinio daar het welbekende groote zwarte strijdros van Civilis staan. Dit bewees hem dat Claudius op het punt stond weg te rijden.

Brinio sprong vlug van zijn paard en stapte naar binnen. Hij vond Civilis alleen in een klein vertrekje naast de gang. Hij was bezig zich het harnas aan te doen.

„Brinio," riep Civilis zoodra hij hem zag. „Gij hier?"

„Ja, ik," antwoordde Brinio met somber gelaat.

---

[1]) Oud Alblas? [2]) Asperen?

Civilis begreep dadelijk dat er iets aan haperde en wetende met welke gevoelens Claudia naar Brinio's hoeve was vertrokken, twijfelde hij geen oogenblik of er had een verklaring plaats gehad en Brinio wist reeds, dat hij zich niet langer als den aanstaanden echtgenoot van Claudia had te beschouwen.

„Ik sta op het punt te vertrekken," hernam Civilis.

„Wil ik met je medegaan?" vroeg Brinio.

„Niet noodig," antwoordde Civilis, „er zijn mannen in overvloed. Bovendien uw krijgers zullen wel vermoeid zijn van de lange reis en rust behoeven. Ook is het waarschijnlijk niet kwaad als hier wat krijgsvolk achterblijft. Misschien ontbloot ik de hoeve wel wat al te veel en zouden de Nerviers ons een poets kunnen bakken. Laat uw krijgers dus liever hier. Als gij wilt, zoudt gij echter alleen mede kunnen gaan."

Brinio dacht een oogenblik na. Het voorstel van Claudius lachte hem niet bijster toe. Hij wilde een ontmoeting met Briganticus hebben. Dus was hij liever aan het hoofd van zijn eigen mannen, dan dat hij in de onmiddellijke nabijheid van Civilis, zonder met eenig bevel te zijn bekleed, den strijd zou mede maken.

„Ik blijf toch maar liever hier. Misschien kom ik als mijn mannen uitgerust zijn met een gedeelte eens kijken of ik je van eenig nut kan wezen."

„Goed," antwoordde Civilis, die dit aanbod niet geheel wilde afslaan, daar het toch misschien niet onmogelijk was, dat hij op een zeker oogenblik van zulk een wakkere bende krijgers een goed gebruik zou kunnen maken. Het was immers moeilijk vooruit te zeggen hoe de strijd loopen zou.

Civilis liep nu naar de deur en vertoonde zich aan de nog wachtende krijgers. Een geweldig gejuich steeg op toen hij verscheen. Woest zwaaiden de mannen met hun zwaarden en sloegen op hun schilden, terwijl zij hun krijgsgeschreeuw aanhieven. Claudius zei een paar woorden tot de hem omringende hoofden; deze reden weg; eenige bevelen weerklonken en de benden zetten zich in beweging. Weldra kronkelde zich de lange rij krijgers als een reusachtige slang door de vlakte. De zon ging juist onder en de snel intredende duisternis zou deze menigte krijgers weldra aan het beglurend oog van den een of anderen verspieder onttrekken.

Civilis sloot met zijn neven Verax en Julius Victor den trein. Hij had met eenige woorden afscheid genomen van Brinio, die hem veel geluk op zijn onderneming had toegewenscht.

Brinio was de hoeve weder binnengetreden zonder het met zichzelven eens te zijn of hij al dan niet naar Vada zou gaan. Veel tijd zich te bedenken had hij niet, want wilde hij niet te laat komen om aan het gevecht deel te nemen, dan kon hij hoogstens een uur blijven toeven.

Na eenig aarzelen, besloot hij met een honderdtal van zijn manschappen, die de beste paarden bereden, den tocht te ondernemen. Hij wilde echter Civilis niet achterop rijden, maar zou tusschen Trajectum en Batavodurum over den Rijn gaan en dan in een bocht ten noorden van Batavodurum waar thans het tweede legioen lag en van Grinnes, dat ook bezet was, rijden, om aan de noordzijde van Vada uit te komen. Wel was deze

weg langer dan die welken Civilis volgde, maar daar Brinio niets dan ruiters had en nog wel ruiters op uitstekende paarden gezeten, zou hij niet zoo heel lang na Civilis te Vada aankomen. Toen hij zijn besluit genomen had, zocht hij zijn mannen uit, zeide hun dat zij snel wat moesten eten, want dat de reis binnen een uur verder zou gaan daar hij Civilis in zijn aanval op Vada wilde ondersteunen. Zijn Kaninefaten, hoewel reeds een flinken rit achter den rug hebbende, juichten bij de gedachte een ontmoeting met den vijand te zullen hebben en een uur later was Brinio met een uitgezochte bende op weg naar Vada.

Intusschen had Civilis met de zijnen, begunstigd door de duisternis, reeds een goed eind afgelegd. Bij Batavodurum, tegen den Rijnoever, waren een aantal schuiten en booten neergelegd om het voetvolk verder naar Vada te vervoeren.

Terwijl Civilis evenwel bezig was dit volk op de schuiten te brengen, ging de maan op en weldra bemerkten de Romeinen te Batavodurum dat er onraad was. Eerst vreesden zij dat Civilis het op hen gemunt had, maar toen zij de schuiten in oostelijke richting zagen wegvaren, begrepen zij dat Grinnes of Vada een aanval zouden hebben te verduren en er werden onmiddellijk renboden naar deze plaatsen gezonden om op het dreigende gevaar opmerkzaam te maken.

Toen Civilis dan ook tegen middernacht op de hoogte van Vada was, stond de geheele Romeinsche krijgsmacht tusschen de sterkte en den oever van de rivier geschaard en was gereed de Batavieren en Friezen te ontvangen. Dat ontmoedigde evenwel Civilis niet; hij had zelfs geen oogenblik aan de mogelijk-

heid van een verrassing geloofd. Zijn doel was den Romeinen de kracht zijner wapenen te doen gevoelen en zoo het mogelijk was zich van Vada meester te maken.

Hij wilde den Romeinen laten zien over welk een geduchte macht hij nog beschikte en daardoor maken, dat zij zich nog wel tweemaal bedenken zouden eer zij er toe besloten de rivier over te trekken om den oorlog op zijn eiland over te brengen. Wel hoopte hij dat de Romeinen hem zouden komen opzoeken, maar dat mocht nu nog niet geschieden. Op zijn minst moesten er nog een paar weken verloopen vóór dit plaats had, want om hen met goeden uitslag te bestrijden, moesten de rivieren hoog zijn en dit was niet vóór October het geval. Tot dien tijd diende hij hen dus, door hier en daar aanvallend op te treden, bezig te houden. De aanval van Classicus en Tutor kort geleden op Grinnes, die den Romeinen belangrijke verliezen had gekost, was het begin van dit plan, zijn aanval heden op Vada was de voortzetting. Zoo lag hij dus nu met zijn krijgsmakkers tegenover Vada, maar aan de overzijde der rivier. De schuiten en booten werden op een rij gelegd met den kop naar Vada en op een gegeven teekenen zou de rivier worden overgestoken. De ruiterij zou achter de vaartuigen aanzwemmen.

Civilis reed met zijn beide neven Verax en Julius Victor onophoudelijk langs den oever en gaf overal zijn bevelen. Een paar Friesche hoofden zorgden dat de bevelen van Civilis bij de hulpbenden werden opgevolgd. Plotseling klonk hoorngeschal en alle schuiten en booten zetten zich gelijktijdig in beweging.

De roeiers roeiden als razenden en in bijna geen tijd waren

schuiten en booten in het midden der rivier. Op dat oogenblik verschenen de Romeinen op den hoogen rivieroever en zwaaiden met hun wapenen, terwijl zij een geweldig krijgsgeschreeuw aanhieven. Zij schenen te zeggen: „komt maar op, wij zullen je warm ontvangen." Snel naderden de vaartuigen den oever. Plotseling klonk een geheimzinnig gesnor door de lucht en in minder dan geen tijd was de hooge Rijnoever schoon geveegd van Romeinen. De boogschutters door Civilis vóór op de vaartuigen geplaatst, hadden allen tegelijk hun pijlen afgeschoten en met die zekerheid welke later keizer Hadrianus in bewondering deed geraken, toen hij de proeven van bekwaamheid van den Bataafschen boogschutter Soranus bijwoonde, hadden zij van de Romeinen, die zich op den hoogen oever gewaagd hadden, ruim de helft in het zand doen bijten, terwijl de overigen hun heil in een haastige vlucht zochten. Even daarna stieten de schuiten en booten tegen den oever en met het schild boven het hoofd stormden de mannen van Civilis den kant op. Niemand trachtte hen tegen te houden, maar toen zij boven kwamen, zagen zij dat de Romeinen aan den voet der sterkte in slagorde geschaard stonden en bereid waren den strijd te aanvaarden.

De Romeinen waren versterkt door een gedeelte van Briganticus' hulpbende. De Galliërs, die namelijk deel van die afdeeling uitmaakten, hadden zich bij de Romeinen gevoegd. De Batavieren van Briganticus, die lief en leed met hem hadden gedeeld in Britannië en die uit genegenheid voor hem er in berust hadden voor de Romeinen te strijden, toonden weinig lust tegen Civilis het zwaard te trekken zoo zij niet aangevallen werden en

Briganticus was met den Romeinschen bevelhebber overeen gekomen deze mannen te belasten met de bewaking der sterkte. De Romeinsche bevelhebber kreeg hierdoor de beschikking over al zijn krijgers in het open veld.

Briganticus had zich niet bij zijn krijgers in de sterkte opgesloten, maar voerde zijn Galliërs aan. Nauwelijks waren de krijgers van Civilis op den hoogen Rijnoever of het gevecht ving aan. Civilis plaatste zich op eenigen afstand in de onmiddellijke nabijheid van den Rijn en zond zijn krijgsvolk in dichte drommen den vijand te gemoet. Verax en Julius Victor benevens de Friesche hoofden voerden gedurig dichte troepen tegen den vijand aan. Er werd met groote verwoedheid gestreden.

De Romeinen waren ver in de minderheid en als er geen hulp kwam, zouden zij stellig het onderspit moeten delven. Steeds drongen de benden van Civilis op, meer en meer Romeinen vielen en de overgeblevenen werden steeds sterker naar den burcht opgedrongen. De Romeinsche bevelhebber gaf echter den moed niet op, want hij had boden naar Arenacum gezonden en twijfelde niet of van daar, waar het tiende legioen lag, zou weldra hulp komen. Ook vertrouwde hij dat van Grinnes, misschien zelfs wel van Batavodurum hulptroepen zouden worden gezonden. Werkelijk klonk plotseling van links en rechts trompetgeschal een bewijs dat van Grinnes en Arenacum hulp opdaagde.

Civilis had dit trompetgeschal ook gehoord en begreep dat hij weldra tusschen twee vuren zou geraken. Hij plaatste eenige Batavieren aan de zijde naar Grinnes en zond de Friezen den weg

op naar Arenacum om de Romeinen, die van daar mochten komen, het hoofd te bieden.

Nauwelijks had hij deze beschikkingen genomen en maakte hij zich gereed der Romeinsche macht vóór hem den genadeslag toe te brengen, toen hij achter de Romeinen een geweldig geschreeuw hoorde opgaan. Het geschreeuw werd aangeheven door Brinio en zijn ruiters, die met lossen teugel op de Romeinen instormden. Nauwelijks hadden echter de Batavieren in de sterkte de Kaninefaten ontdekt, of het grootste gedeelte van hen stormde naar buiten en Brigranticus, die zich op het hooren van het krijgsgeschreeuw der Kaninefaten van zijn Galliërs had afgescheiden, plaatste zich onmiddellijk aan hun hoofd en vloog met zijn Batavieren den Kaninefaten te gemoet. Weldra stonden Brinio en Briganticus tegenover elkander.

Als blikken hadden kunnen dooden, waren zoowel Brinio als Briganticus geen oogenblik meer onder de levenden geweest. Hun oogen straalden van haat. „Tusschen ons!" schreeuwde Brinio, zich hoog oprichtende en zijn groot zwaard zwaaiende.

Een hoonend gelach van Briganticus was het eenige antwoord. Even daarna stormden de beide mededingers op elkander aan. Woest steigerden hun paarden. Vóór de ruiters echter elkander konden bereiken, werden zij door een grooten drom worstelende en strijdende Batavieren en Kaninefaten gescheiden en op vrij verren afstand van elkander weggevoerd. Nauwelijks kreeg een van hun beiden echter aanwijzing van de plaats waar zich de tegenstander bevond, of hij wendde den teugel en trachtte hem in weerwil van alle hindernissen te bereiken.

Het was een zeldzame schoone nacht. Er was hoegenaamd geen wind en de maan scheen zoo helder dat het bijna zoo licht als op den dag was. Civilis wiens blik over het gansche gevechtsveld vloog, had gezien dat Brinio en Briganticus op elkander inreden.

Hij had de wenkbrauwen gefronst en gemompeld:

„Ha, Brinio, wildet gij daarom naar Vada. Dwaas hier is niets voor je te winnen, alles te verliezen. Of Briganticus verslaat je, òf gij verslaat Briganticus. Zelfs in het laatste geval, dat voor jou het gelukkigst zou zijn, is er van een huwelijk met Claudia geen sprake meer. Het geheele geslacht, Verax, Julius Victor, Coelius, al de vrouwen, zouden nimmer dulden dat Claudia haar hand schonk aan den man, die hun neef Briganticus, al is hij ook een verrader, gedood had. Zonderling die beide mannen elkander te zien opzoeken met den lust tot dooden, uit minnenijd, uit liefde voor een meisje dat hen geen van beiden begeert . . ."

En toen wendde Civilis den blik naar rechts waar de Friezen wanhopig vochten tegen de schitterende ruiterbende, welke uit Arenacum was komen aanrijden. Een prachtig uitgedost krijger bracht de Romeinen met groote bekwaamheid herhaaldelijk tegen de Friezen in het gevecht. Met kalme doodsverachting reed hij te midden van hagelbuien pijlen en schichten. Een glimlach kwam Civilis om de lippen. „Als die twee verliefden eens wisten," mompelde hij, „dat de gelukkige minnaar daar in hun onmiddellijke nabijheid is, dat hij misschien op dit oogenblik aan Claudia denkt, zouden zij dan elkander de hand drukken en te zamen op den Romein instormen?"

Op dit oogenblik werd zijn oog weder getrokken naar den strijd tusschen Brigantcus en Brinio. Den beiden tegenstanders was het gelukt weder in elkanders nabijheid te komen. „Nu of nooit," had Brinio geroepen een paar van zijn eigen krijgers woest op zijde werpende en recht op Briganticus inrijdende. Hij zwaaide zijn geducht zwaard en Briganticus die een framee van een zijner krijgers gegrepen had, wachtte Brinio af. Brinio's zwaard bliksemde driemaal om de punt van de framee, maar met een behendige beweging trok Briganticus zijn wapen op zijde en op het volgende oogenblik trof de framee met volle kracht Brinio voor op de borst. Een ijzeren plaat van zijn borstharnas werd los gestooten, maar tegelijk gleed ook de punt van het wapen uit en Brinio op zijde buigende, greep met de linkerhand naar de framee, terwijl het zwaard in zijn rechterhand met geweldige kracht tusschen schouder en hoofd op het harnas van Briganticus neerdaalde. Een oogenblik scheen het dat de slag Briganticus weinig letsel had toegebracht, kaarsrecht bleef hij in den zadel zitten, maar even daarna barstte plotseling een groote stroom bloed tusschen zijn harnas uit. Briganticus wankelde in den zadel, sloeg de handen in de hoogte en zonder een kreet te uiten, gleed hij van zijn paard en viel met een hevigen smak op den grond. Brinio, die na het toebrengen van den slag zijn paard gewend had, draaide weer om teneinde opnieuw een houw toe te brengen. Hij zag zijn tegenstander vallen. Met moeite hield hij zijn paard in dat hevig steigerende op de achterpooten ging staan.

Een woest gebrul steeg op bij Briganticus' volgelingen, toen

zij hun bevelhebber zagen vallen. Allen stormden naar de plaats waar hij lag, links en rechts neerslaande wat hun in den weg kwam. De Kaninefaten drongen op om Brinio te hulp te komen en in een oogenblik was het een onbeschrijfelijke verwarring. Een warklomp van steigerende paarden, strijdende en schreeuwende mannen, flikkerende en kletterende zwaarden.

Uit dien klomp ontwikkelde zich eindelijk Brinio, die te midden van een twaalftal getrouwen van de kampplaats trachtte te komen. De Batavieren van Briganticus poogden hem tegen te houden en tevens te overmeesteren. Brinio en zijn Kaninefaten raakten zoodanig in de knel, dat slechts een spoedige vlucht redding kon brengen. Links en rechts om zich heenslaande, gelukte het Brinio den weg te bereiken welke naar Grinnes liep. Slechts een zestal der zijnen was onmiddellijk achter hem. Een veertigtal Batavieren van Briganticus deed vergeefs moeite hem in te halen.

Op dat oogenblik werd Briganticus binnen de sterkte gedragen. Arme jongeling. Hij was dood, van een bezwijming kon geen sprake zijn. De slag van Brinio's zwaard had hem het hoofd bijna geheel van den romp gehouwen. Zijn bleek gelaat sprak nog van groote mannelijke schoonheid. Daar lag hij en nevens hem stonden zijn mannen, die met hem in Britannië duizenden gevaren getart hadden en hem hadden leeren vereeren en liefhebben. Sertonix, zijn onderbevelhebber, weende als een kind; hij verweet zich dat hij Briganticus alleen buiten de sterkte had laten gaan en niet aan zijn zijde was gebleven.

Maar den doode was geen nieuw leven in te blazen, het geslacht Civilis telde een lid minder.

En Civilis stond nog steeds buiten op den rivieroever. De kansen op de overwinning waren echter geheel verdwenen. Van Grinnes en Batavodurum snelden steeds nieuwe troepen aan. De Friezen waren blijkbaar niet opgewassen tegen de ruiterbende welke uit Arenacum was komen aanrennen. Het tijdstip voor den aftocht was gekomen. Civilis had alleen te zorgen, dat die aftocht niet in een wilde vlucht ontaardde.

Hij gaf Verax en Julius Victor een paar bevelen en even daarna kwamen de schuiten en booten dicht tegen den oever liggen. Op een teeken van de bevelhebbers begaven zich de krijgers naar die vaartuigen; zij lieten zich van den hoogen Rijnoever afglijden. Civilis en zijn beide neven met nog eenige hoofden, dekten hen.

Tallooze pijlen snorden Civilis om het hoofd. Hij scheen echter onkwetsbaar. Kalm en ernstig zat hij daar op zijn zwart strijdros. Zijn zwaard rustte in de scheede; zijn wapen was zijn mond welke zich bewoog om kort en duidelijk de bevelen uit te roepen. Plotseling droeg Civilis aan Verax een bevel op dat deze aan de Friezen moest overbrengen, die tegen de Romeinsche ruiterbende streden.

Het volgende oogenblik gaf Julius Victor bevel dat de schuiten onder tegen den oever in de nabijheid van de Friezen moesten gebracht worden. De Romeinsche bevelhebber der ruiterij zag het en vermoedde dat Civilis den Friezen de gelegenheid wilde

Maar den doode was geen nieuw leven in te blazen, het geslacht Civilis telde een lid minder.

En Civilis stond nog steeds buiten op den rivieroever. De kansen op de overwinning waren echter geheel verdwenen. Van Grinnes en Batavodurum snelden steeds nieuwe troepen aan. De Friezen waren blijkbaar niet opgewassen tegen de ruiterbende welke uit Arenacum was komen aanrennen. Het tijdstip voor den aftocht was gekomen. Civilis had alleen te zorgen, dat die aftocht niet in een wilde vlucht ontaardde.

Hij gaf Verax en Julius Victor een paar bevelen en even daarna kwamen de schuiten en booten dicht tegen den oever liggen. Op een teeken van de bevelhebbers begaven zich de krijgers naar die vaartuigen; zij lieten zich van den hoogen Rijnoever afglijden. Civilis en zijn beide neven met nog eenige hoofden, dekten hen.

Tallooze pijlen snorden Civilis om het hoofd. Hij scheen echter onkwetsbaar. Kalm en ernstig zat hij daar op zijn zwart strijdros. Zijn zwaard rustte in de scheede; zijn wapen was zijn mond welke zich bewoog om kort en duidelijk de bevelen uit te roepen. Plotseling droeg Civilis aan Verax een bevel op dat deze aan de Friezen moest overbrengen, die tegen de Romeinsche ruiterbende streden.

Het volgende oogenblik gaf Julius Victor bevel dat de schuiten onder tegen den oever in de nabijheid van de Friezen moesten gebracht worden. De Romeinsche bevelhebber der ruiterij zag het en vermoedde dat Civilis den Friezen de gelegenheid wilde

openen over de rivier te vluchten. Hij gaf onmiddellijk zijn ruiters bevel den rivierkant te houden en te zorgen dat niemand den oever afgleed.

Plotseling zwenkten echter de Friezen naar links en stormden dwars den weg over, waar zij tusschen het hooge geboomte en kreupelhout verdwenen. Die boschrijke noordrand van den weg was het begin der groote wouden en heiden welken zich daar benoorden den Rijn uitstrekten.

Van een vervolging kon geen sprake zijn.

De Romeinsche bevelhebber begreep dadelijk dat Civilis, door die vaartuigen zoo in het oogloopend langs den oever te doen aanbrengen hem een poets had gebakken.

„Civilis is toch eenig," mompelde hij, maar te gelijkertijd gaf hij zijn ruiters bevel de Friezen niet te achtervolgen, maar op Civilis en zijn strijders aan te vallen. In dien tusschentijd waren reeds tal van vaartuigen met Batavieren en Chaucen bezet naar den anderen oever vertrokken.

Civilis en zijn bevelhebbers reden af en aan en hielden de vijanden zooveel mogelijk tegen ten einde de inscheping van hun mannen te bevorderen. Juist toen de Romeinsche ruiters naderden, was er, met inbegrip van Civilis en zijn neven nog slechts een twintigtal strijders op den rechteroever. Plotseling verdwenen alle krijgers, ook Julius Victor en Verax. Een man op een groot, zwart strijdpaard bleef slechts over. Het was Civilis.

Toen hij daar zoo eenzaam stond, als een rots, welke de kracht der golven tartte, somber en kalm, stormde alles op

hem los. Een oogenblik bleef Civilis staan als uit graniet gehouwen. Toen klonk plotseling het geschreeuw: „Civilis, Civilis." De Romeinen hadden den eenoogigen held herkend en stormden op hem aan. Een trotsche glimlach kwam voor een oogenblik om zijn lippen; zijn groote hengst verhief zich op de achterpooten; een krachtige druk van Claudius knieën deed het dier weer neerkomen; een ruk aan den teugel deed het eenige stappen achteruit gaan en toen snel naar den Rijn vooruit schieten.

Nog een druk van de knieën en de hengst richtte zich hoog op en deed den geweldigen sprong. Een kreet van verbazing klonk als uit één mond. Alle Romeinen snelden naar den oever.

Een oogenblik zweefden man en paard hoog boven het water, dat in de diepte snel voorstroomde. Toen kwam de vreeselijke plons. Man en paard verdwenen in den stroom, maar een oogenblik daarna kwamen beiden weder boven. En kalm zwom het moedige dier naar den overkant als was het trotsch op den ernstigen, kloeken man dien het op zijn rug torste. Nauwelijks was Civilis echter zichtbaar, of van den oever daalde een regen van pijlen en werpschichten in het water neder.

Het water spatte rondom Civilis door de neervallende pijlen en schichten woest in de hoogte, maar hij bleef ongedeerd. Dit was de tweede keer dat hij in dezen oorlog in doodsgevaar verkeerde, namelijk in het begin van den opstand bij Castra Vetera, toen hij met zijn paard stortte en bijna in het gedrang vertrapt werd en thans nu tallooze pijlen en werpschichten om zijn ooren vlogen. Eindelijk bereikte hij onder oorverdoovend gejuich van

de zijnen den overkant. Hier bleef hij een oogenblik staan, het oog richtende op den anderen Rijnoever.

De Romeinsche bevelhebber der ruiterij, die hem daar zag staan, mompelde: „Wat zou Claudia trotsch zijn als zij haar broeder dien overtocht had zien doen en hem nu kon gadeslaan, terwijl hij daar onwrikbaar staat als een donker ruiterstandbeeld dat zich afteekent tegen de grauwe lucht."

SLECHT NIEUWS VOOR CLAUDIA.

Zij zaten zoo gezellig onder den grooten olm. Sorana, Claudia en Coelius. Sorana was vol opgeruimdheid. Zij trok zich het vertrek van haar zoon niet erg aan. Hij moest naar den oorlog en daarmede uit. Wel had zij gezien, dat de verhouding tusschen Brinio en Claudia nu niet zoo uitstekend was geweest, maar de twee verliefden hadden naar zij dacht slechts een weinig gekibbeld. Dat kwam meer voor en zou wel weer overgaan.

Claudia wist niet goed wat zij doen moest. Zij wachtte op een gelegenheid om Sorana de waarheid te vertellen. Zij diende daarvoor echter met haar alleen te zijn. Coelius zat bij de twee vrouwen en vergastte zich aan een heerlijke moot gerookten paling. Hij had paling al in alle vormen genoten: gerookt, gekookt en gebakken. De palingen zwommen in de nabijheid van Brinio's hoeve in zulk een overvloed, dat men om zoo te zeggen slechts de hand behoefde uit te steken om er een te grijpen.

Terwijl zij daar rustig zaten en over alles en nog wat praatten, zag Claudia eensklaps iets schitteren tusschen de boomen van de oprijlaan, zooals zij gezien had toen Brinio was komen aanrijden. Plotseling schrikte zij op. Zou zij zich vergist hebben,

of naderde er werkelijk een geharnast ruiter? Zij had zich niet vergist, want even daarna kwam een hoorige naar Coelius toe en vroeg hem, of hij even op de plaats wilde komen, want dat er een boodschapper van Civilis was aangekomen. Coelius sprong vlug op en verwijderde zich. De twee vrouwen bleven alleen achter. Claudia was alles behalve gerust. Na ongeveer een half uur zag zij Coelius. Hij stond aan het Swanemeer en keek over de watervlakte. Hij scheen geen haast te maken naar den olm terug te keeren. Zoo nu en dan zag Claudia, dat de oude man met de hand over het voorhoofd streek, een voor haar onfeilbaar teeken, dat hij ernstig over iets stond te peinzen. Het duurde zoo lang, dat Claudia hem eindelijk luid bij zijn naam riep. Coelius hoorde haar en wendde het hoofd om. Claudia wenkte hem en hij kwam langzaam aanwandelen.

„Waarom blijft gij zoolang weg?" vroeg Claudia. „Begrijpt ge niet dat wij verlangend zijn te hooren welke boodschap gij ontvangen hebt?"

Coelius antwoordde langzaam:

„O ja, ik dacht zoo ernstig over het ontvangen nieuws, dat ik waarlijk vergat, dat er meer menschen waren, die het gaarne zouden vernemen."

Claudia merkte op hoe betrokken het gelaat van den ouden man stond.

„Er is toch geen slecht nieuws?" vroeg zij.

„Slecht en niet slecht," antwoordde Coelius. „Uw broeder meldt mij dat ik zoo spoedig mogelijk naar de Nabalia moet komen, maar hij had gaarne dat gij nog wat hier bleeft."

„Hoe vreemd," hernam Claudia, „heeft de aanval op Vada al plaats gehad?"

„Ja, en Claudius is nog al trevreden over den uitslag. Wel is Vada niet vermeesterd, maar den Romeinen zijn ernstige verliezen toegebracht."

„Was Claudius zelf bij den strijd tegenwoordig?" vroeg Claudia.

„Ja, en naar hetgeen de boodschapper vertelde, moet zijn leven ernstig gevaar hebben geloopen. Hij is te paard in den Rijn gesprongen en onder een hagelbui van pijlen naar den overkant gezwommen. Hij bleef echter gelukkig ongedeerd."

Claudia werd bleek. „Ik vrees altijd dat het nog eens slecht afloopt," zei zij. „Claudius is gelukkig, maar zal hij altijd aan het gevaar ontkomen? En had die boodschapper geen ander nieuws?"

„Ja," hernam Coelius somber, „hij bracht ook een doodstijding."

Claudia schrikte op. Angstig vragend keek zij Coelius aan. Zij sprak niet.

„Briganticus is gesneuveld," zei Coelius zacht.

Er volgde een pijnlijke stilte. Coelius staarde somber naar den grond. Sorana keek ernstig. Het zou slecht zijn te denken, dat zij zich over den dood van Briganticus verheugde. Zij zou liever gehoord hebben, dat hij welvarend was, maar voor altijd het land had verlaten. Niettemin had zij een gevoel, alsof er een hinderpaal, welke het geluk van haar zoon in den weg stond, was opgeruimd. Claudia was doodsbleek geworden. Zij had met een snelle beweging de hand naar haar boezem ge-

bracht als in schrik bij het hooren van een vreeselijke tijding. Honderden gedachten vlogen haar door het hoofd, maar steeds kwam die eene weer boven: zou zijn einde zoo geweest zijn, als hij u niet op zijn weg had ontmoet? Zijt gij niet schuldig aan zijn dood? Zij had geen rust meer. Zij stond op, ook om Sorana niet te laten bemerken, dat de tranen haar in de oogen sprongen. Zonder een woord te spreken, ging zij in huis en zocht haar vertrekje op. Hier wierp zij zich op haar legerstede en barstte in tranen uit. Haar jeugd, haar samenzijn met Briganticus, met den wilden knaap, die zooveel van haar hield, rees voor haar op. Zeker, reeds lang voelde zij geen genegenheid meer voor hem, maar het was haar bekend, dat hij haar niet vergeten kon en dat zijn schandelijke houding tegenover zijn eigen volk het gevolg was van zijn door haar versmade liefde.

Zij kwam dien dag niet beneden. Zij at noch dronk. Toen de avond gevallen was, hoorde zij echter den stap van Coelius buiten het vertrek. Zij begreep, dat de oude man haar iets te zeggen had en ging naar de gang.

„Wildet ge mij spreken, Coelius?" vroeg zij met haperende stem.

„Ja, Claudia, ik rijd straks weg. Hebt gij nog een boodschap voor uw broeder. Gij hebt toch goed begrepen, dat Claudius wenscht dat gij hier blijft. Hij zal, als gij naar de Nabalia kunt komen, iemand zenden om u te halen.

Claudia begon te schreien. „Wat moet ik beginnen, wat moet ik beginnen?" riep zij. „Ik zou zoo gaarne mede gaan. Coelius,

ik heb geen rust hier alleen. Die arme Briganticus, het is alsof ik schuldig ben aan zijn dood. Hoe is hij gesneuveld, midden in den strijd, of in een tweegevecht met Claudius of Verax?"

Coelius keek haar een oogenblik ernstig aan. Hij overlegde bij zich zelven of hij haar al dan niet de volle waarheid zou zeggen. Hij had den moed niet den naam van Brinio te noemen. „Bijzonderheden heb ik niet gehoord," zei hij eindelijk, met een kalm gelaat.

Claudia had zoo gaarne iets meer van den strijd gehoord. Zij had een sterk vermoeden dat Brinio er bij betrokken was en dat maakte haar angstig.

„Nu, ik moet vertrekken," hervatte Coelius, die er naar haakte aan het gesprek een einde te maken. Hij begreep, dat als er nog veel gesproken werd over Briganticus' dood, toch ten slotte de geheele waarheid Claudia bekend zou worden. „Denk er aan Claudia, wij zullen u laten halen," zei hij nogmaals.

„Nu, Coelius, als het dan moet, ga, maar vraag vooral aan Claudius, of hij mij niet langer hier laat dan bepaald noodig is."

„Gegroet dan Claudia," hernam Coelius, zijn nicht de hand gevende, „maar zoudt gij nu niet naar Sorana willen gaan. Zij begrijpt niet hoe ge u den dood van Briganticus zoo kunt aantrekken en zij zou werkelijk gaan denken, dat gij nog van uw neef hieldt."

„Gij hebt gelijk, Coelius," antwoordde Claudia, „ik zal haar gaan opzoeken, zoodra ik je heb hooren wegrijden."

Coelius ging en even daarna hoorde Claudia den hoefslag van een paard, dat zich in flinken draf verwijderde. Zij veegde

haar oogen af met een in koel water gedoopten doek en ging naar beneden.

Zij stond voor het vertrek van Sorana en wilde juist binnentreden, toen het geluid van een krachtige stem tot haar doordrong. Blijkbaar deed een Kaninefaatsch krijgsman aan Sorana verslag van het gevecht bij Vada. Onwillekeurig luisterde zij en weldra moest zij tegen den muur leunen, zoo hevig schokten haar de woorden, welke zij opving. Zij wist niet, of zij waakte of droomde. Met een akelige duidelijkheid rees het tweegevecht tusschen Briganticus en Brinio voor haar verbeelding op. Eindelijk daar hoorde zij van dien doodelijken slag door Brinio toegebracht, van den stroom bloeds welke tusschen Briganticus' harnas was uitgebarsten en op dat oogenblik overmeesterde haar gevoel haar; met een gil gleed zij langs den muur en viel op den grond. Zij verloor het bewustzijn.

Toen zij weder tot zich zelve kwam, lag zij in haar bed. Sorana zat met een angstig gelaat naar haar te staren. Toen zij de oogen opsloeg, uitte Sorana echter een kreet van vreugde en streelde haar als een kind over het gelaat en de schoone rosachtig blonde haren.

„Arm kind, wat moet gij geschrikt zijn? Dat gij ook juist op zulk een ongelukkig oogenblik naar mijn kamer moest komen. Och, dat het juist Brinio moest zijn, die hem in het gevecht moest ontmoeten. Het was natuurlijk toeval, maar een zeer noodlottig toeval. Als Briganticus toch sterven moest, had het door een andere hand behooren te geschieden dan door die van mijn zoon."

Claudia wendde het hoofd naar den muur en begon te schreien.

„Lieveling," zei Sorana, „trek het je toch zoo erg niet aan. Gij kunt het immers niet helpen."

„Ik weet het niet," fluisterde Claudia, zich naar haar toewendende en haar met groote, angstige oogen aanstarende: „Ik ben bang dat Brinio, na ons laatste gesprek vertrokken is met de gedachte Briganticus op te zoeken."

Sorana keek ernstig. Dat was iets waaraan zij niet gedacht had.

„Gij hadt mijn zoon toch niet gezegd, dat gij nog aan Briganticus dacht?" vroeg zij bezorgd.

„Neen, want dit zou een onwaarheid geweest zijn."

„Welnu," hernam Sorana merkbaar verlicht, „dan is de ontmoeting ook bloot toeval geweest. Denk er nu maar niet meer aan en tracht wat te slapen. Straks kom ik nog wel eens naar je kijken."

Sorana vertrok en Claudia begon stil voor zich heen te schreien. Zij dacht aan Petilius. Had ik hem maar nooit ontmoet, tobde zij, dan was Brinio niet in woede ontstoken doordat ik hem mededeelde, dat ik een ander bemin. Misschien had ik dan toch nog van Brinio gaan houden. Was ik maar niet zoo wispelturig geweest, zoo snel gereed Briganticus op te geven. Hij kon mij niet zoo gemakkelijk vergeten, steeds bleef ik in zijn gedachten. Was ik hem wel waardig? En nu Brinio weder, handel ik wel goed tegenover hem. Maar wat baat dat? Kan ik het helpen? Ik heb Petilius lief, ik denk slechts aan hem, kan ik

mijn hart voor een ander doen kloppen als het trilt van blijdschap en verrukking bij de gedachte aan hem? Zoo pijnigde Claudia zich met allerlei gedachten. Gelukkig, dat een weldoende slaap eindelijk aan haar strijd een einde maakte. Zij was echter ziek. Dagen achtereen was zij genoodzaakt het bed te houden.

Ernstig bezorgd kwam Sorana haar dagelijks een paar uur bezoeken. Alles deed de waardige vrouw om Claudia te troosten en op te beuren. Daar zij echter de oorzaak van Claudia's neerslachtigheid slechts ten deele kende, konden haar troostgronden niet veel uitwerken.

Op zekeren morgen, juist toen Claudia zich aanmerkelijk beter gevoelde en er over dacht eens op te staan, kwam Sorana met een verheugd gelaat binnen.

„Goede tijding, Claudia," riep zij. „Uw broeder heeft een prachtigen slag geslagen. Het scheelde maar een haartje, of hij had Cerealis in zijn macht gehad."

„Wat is het?" vroeg Claudia, ditmaal zelfs met eenige opgewektheid.

„Wel, Cerealis ging de winterkwartieren bezichtigen, welke pas te Novesium waren opgericht. Claudius wist ervan en liet hem stil trekken. Cerealis ging met eenige schepen en vooral zijn eigen galei, welke prachtig ingericht was, trok de opmerkzaamheid. Toen hij van Novesium terugkeerde, werd hij op een zeker punt door de krijgers van Claudius opgewacht. Het was nacht. Cerealis had zijn vloot tegen den oever gemeerd en een gedeelte van zijn krijgsvolk had op dien oever tenten opgeslagen. Plotseling klonk een verschrikkelijk geschreeuw; aan den oever

tusschen de biezen rezen Bataafsche krijgers uit het water op, stormden naar de tenten, hieuwen de touwen door welke deze spanden en doodden de ongelukkige Romeinen, die onder het vallende zeildoek en leder bedolven waren. Op datzelfde oogenblik klonk geplas en gesputter rond de Romeinsche galeien; zij werden door sterke armen, welke even boven het water van den Rijn uitstaken, aangegrepen en voortgeduwd. De kabels waarmede zij aan den oever waren verbonden, waren doorgesneden. Weldra ging de prachtige galei van Cerealis geheel tegen den stroom op in de richting van Castra Vetera, terug. Die Batavieren, welke de galei niet voortbewogen, klommen naar boven en sloegen alle Romeinen dood. Cerealis werd niet gevonden. Later bleek, dat hij op een der kleine volgschepen den nacht had doorgebracht en op het hachelijkste oogenblik met dat scheepje had weten te ontsnappen. Hij is toch altijd gelukkig die Cerealis.

Claudia luisterde, maar slechts met een half oor. Zij had nimmer veel belang in den oorlog gesteld. De eenige reden, welke haar dreef aan den loop van de gevechten aandacht te schenken, was de zekerheid te verkrijgen, dat zij, die haar dierbaar waren, het er goed afgebracht hadden en noch gewond, noch gedood waren. Wel geloofde zij dat haar broeder gelijk had, toen hij den opstand tegen de Romeinen uitlokte, maar zij voor zich koesterde geen afkeer van hen. En hoe kon dat ook? Zij had te Rome niets dan gastvrijheid ontvangen, allen hadden haar met de meeste vriendelijkheid behandeld, en boven alles, was haar Petilius niet een Romein?

„Maar Claudia," begon Sorana weder met een ondeugend

lachje, „nu zal ik je iets heel belangrijks vertellen... weet je waarom uw broeder Cerealis niet snapte, waarom Cerealis niet op zijn galei was?"

„Neen," antwoordde Claudia verstrooid.

„Wel," hervatte Sorana met een geheimzinnig lachje, „Petilius was bij zijn Claudia."

Plotseling richtte Claudia zich half overeind en keek Sorana aan met zulk een verwonderden, angstigen bijna spookachtigen blik, dat deze verschrikt een pas achteruit deed.

„Claudia," stamelde zij, „wat is er. Hebt gij plotseling pijn?"

„Petilius was bij zijn Claudia," mompelde Claudia, als moest zij die woorden herhalen, om ze te kunnen begrijpen. „Welke Petilius, welke Claudia?"

„Hebt gij daar nooit van gehoord?" hernam Sorana, blijde dat Claudia ten minste niet langer zoo akelig keek, maar een bepaalde vraag deed. „Het is waar ook, gij zijt in Rome geweest tot voor kort, anders zoudt gij weten dat Petilius Cerealis verzot is op het schoone Ubische meisje Claudia Sacrata, of liever, men zegt dat zij verzot is op hem en dat zij hem, in den laatsten tijd zelfs tegen zijn zin, overal volgt."

Claudia, ging weder liggen. Een peinzende trek lag op haar gelaat. „Petilius Cerealis," mompelde zij zacht; het was voor het eerst dat zij hoorde dat Cerealis den voornaam had van Petilius.

„Ja," vervolgde Sorana. „In dien nacht was Claudia Sacrata op een klein schip, dat de galei van Cerealis volgde. Zij zingt zoo mooi en de veldheer, die zich waarschijnlijk verveelde, liet

zich van zijn galei naar dat schip roeien. Hier kon hij genieten van Claudia's zang en gezelschap, (Sorana lachte ondeugend) en wat meer is, toen de krijgers van uw broeder de galei medesleepten, meenende ook den Romeinschen veldheer daardoor in hun macht te hebben, had Cerealis, die altijd geluk heeft, gelegenheid met het kleine schip te ontsnappen. Wel werd de prachtige galei den Rijn en Lippe op naar Velleda gebracht en haar als een geschenk aangeboden, maar de vogel was het kooitje ontsnapt, dank zij zijn belangstelling in Claudia's zang."

Claudia lag te luisteren en trachtte in de gedachten welke haar door het hoofd vlogen eenig verband te brengen.

Gedurig kwamen de letters P. C. op den ring haar voor den geest. Zulk een ring kon Cerealis ook bezitten. Petilius Cerealis was, de opperbevelhebber. Maar Cerealis kon haar Petilius niet zijn want hij had een andere Claudia. Hoe was dan toch de geslachtsnaam van haar Petilius?

Eindelijk vroeg zij: „Hebt u Cerealis wel eens gezien?"

„Neen, nooit," antwoordde Sorana.

„Weet u ook, of er een bevelhebber der ruiterij bij de Romeinen is die Carvo heet?"

„Nooit van gehoord," hervatte Sorana, „ik denk het niet, want dan had ik dien naam wel eens vernomen."

Claudia zuchtte.

„Maar Claudia," vervolgde Sorana, „heeft Coelius je dan nooit verteld van Cerealis en Claudia Sacrata?"

„Coelius, die zal er wel evenmin van weten, die is immers met mij naar Rome geweest."

„En toch zegt men dat hij Cerealis nog niet lang geleden heeft ontmoet bij Grinnes."

Claudia werd geheel oor.

„Je moet namelijk weten, dat Claudia Sacrata een minnaar heeft, een Bructer. Die Bructer had zich in de nabijheid van Grinnes in het bosch verscholen met het doel Cerealis te bespieden als hij uitreed, en hem te dooden. Er wordt nu verteld dat zijn toeleg zou gelukt zijn als Coelius niet tusschenbeiden gekomen was door den Bructer gevangen te nemen. Sommigen hebben zelfs Coelius dit kwalijk genomen. Het zou zoo erg niet geweest zijn als de opperbevelhebber der Romeinen was gedood door een jaloersch minnaar. Coelius had niet tusschenbeiden moeten komen. Er wordt echter ook verteld, dat Cerealis niet lang geleden Coelius te Rome uit een dreigend gevaar heeft gered, en dat Coelius dus een schuld van dankbaarheid afloste.

„Wat?" riep Claudia, zich plotseling oprichtende. „Cerealis zou Coelius te Rome uit gevaar hebben gered? Oh, nu begin ik het te begrijpen."

In diepe verslagenheid viel zij op het bed neder en barstte in tranen uit.

„Claudia, Claudia," riep Sorana.

Zij kreeg echter geen antwoord. De waardige vrouw wist niet wat zij er van denken moest. Zij wierp een meewarigen blik op Claudia, trok de schouders op en verliet met een zucht het vertrek.

Toen Coelius de hoeve bij de Nabalia opreed, was de eerste dien hij zag Sertonix.

Coelius van zijn paard stappende, mompelde: „Hm, de verrader."

Toen hij bij Civilis was, vroeg hij dan ook dadelijk: „Is Sertonix hier?"

Civilis trok de schouders op.

„Hij heeft onmiddellijk na den dood van Briganticus mij zijn diensten aangeboden. Ik maakte aanmerking omdat hij den vijand had gediend. Hij antwoordde echter: „Gij weet zeer goed, dat als wij met u in Brittanje waren geweest en gij hadt ons gevraagd, of wij u trouw bleven in leven en dood, dat wij u even goed gevolgd zouden hebben als thans Briganticus."

In mijn hart moet ik hem gelijk geven. Ik maakte dan ook geen tegenwerpingen meer. Ik was te zeer verheugd dat de Romeinen zich niet langer konden beroemen, dat Batavieren aan hun zijde streden en ik nam hem en de zijnen in dienst. Tot heden heb ik daar geen berouw van gehad; zij hebben mij reeds groote diensten bewezen."

„Hoort gij niets van Brinio?" vroeg Coelius.

„Hij is te Helium. Verder weet ik niets van hem dan dat hij zijn verhouding tot mij niet wenscht te wijzigen. Het is jammer geweest dat hij in dolle drift naar Vada ging. Ik had het hem afgeraden. Ik begreep, dat Claudia hem gezegd had, dat zij zijne vrouw niet wenschte te worden. Natuurlijk kan thans hiervan ook heelemaal geen sprake meer zijn. Haar neven Julius Victor en Verax en de andere leden van het geslacht zouden nimmer dulden dat Claudia met den man huwde, die Briganticus versloeg. Trouwens Brinio is te verstandig om aan te dringen op een huwelijk met een vrouw die hem niet bemint. Hij moet gezegd hebben, dat hij mij volkomen vrijliet met de Romeinen te onderhandelen, als ik dit noodzakelijk achtte. Hij zou tevreden zijn indien de Kaninefaten weder tot Rome in dezelfde verhouding kwamen als zij vroeger geweest zijn. Bovendien moet hij verklaard hebben, dat hij, mocht de vrede gesloten worden, er niet tegen op zou zien Cerealis aan te bieden met een flinke macht naar Brittanje over te steken, ten einde voor de Romeinen te strijden. Dit laatste vooral doet mij denken, dat hij van een huwelijk met Claudia geheel heeft afgezien.

Maar Coelius, om nu op uw komst terug te komen. Ik heb behoefte aan uw diensten. Ik moet een vertrouwd man hier hebben, want ik ben genoodzaakt mij gedurig naar Batavodurum te begeven en Verax en Julius Victor gaan naar de oostzijde van ons eiland. Zij weten namelijk dat Cerealis nogal eens reist tusschen Arenacum en Novesium en zij willen trachten hem in handen te krijgen."

„En wat gaat gij bij Batavodurum doen?" vroeg Coelius, „dat is toch immers in handen der Romeinen."

„Wel Coelius, mijn heele oorlogsplan is gebouwd op de zekerheid, welke ik heb, dat de Romeinen eenmaal den Rijn zullen oversteken en den oorlog op ons eiland overbrengen. Wel deed Cerealis reeds een paar strooptochten maar zijn strijdmacht bracht hij nog niet aan deze zijde van den Rijn. Dat zal hij echter ongetwijfeld binnen een paar weken doen. Daar wacht ik op. Onze grootste kracht is het water. Onze overwinningen zijn begonnen met de vernietiging der Romeinsche vloot op den Rijn en als er geen verraad in het spel was geweest, zou ik bij de bouwvallen van Castra Vetera Cerealis reeds hebben verslagen doordat ik het land onder water had gezet. Komt Cerealis binnenkort op ons eiland en zijn de rivieren gaan stijgen, wat zij weldra zullen doen, dan jaag ik hem het water op het lijf. Gij weet, dat hier even benoorden de Nabalia verschillende kleine stroompjes zijn welke in de richting van oost naar west loopen; zij naderen bij Batavodurum den Rijn zonder dien te bereiken. Nu is mijn plan even beoosten Batavodurum een flinke opening in den zuidelijken oever van den Rijn te maken en dit water dien kleinen stroompjes toe te voeren. Deze zullen dan weldra tot één groote rivier samenvloeien en wij hebben onmiddellijk benoorden de Nabalia een flinke stroom, welke zich uitstrekt tot Batavodurum. Wat denkt gij van dit plan?"

„Ik vind het uitstekend. Ik geloof dat de uitvoering zeer gemakkelijk is en dat wij bij de verdediging van ons eiland er veel nut van zullen kunnen trekken."

„Dat dacht ik ook," hernam Civilis. „Daar ik echter liefst zelf toezicht op dit werk houdt en wij zorg moeten dragen dat onze landerijen zoo weinig mogelijk schade lijden, ben ik genoodzaakt naar de nabijheid van Batavodurum te vertrekken en daarom heb ik u uitgenoodigd hier te willen komen om toezicht te houden."

Civilis was kort daarna vertrokken. Coelius bleef op de hoeve achter en ontving zoo nu en dan berichten van Civilis, of van Julius Victor en Verax, waarbij hem het een of ander werd opgedragen, of verzocht.

Kort na Claudius' vertrek deed Coelius een ritje te paard benoorden de Nabalia en ontdekte plotseling lange strepen water, welke in de zon glinsterden en tot ver in het oosten doorliepen; hij begreep dat Civilis reeds in zijn plan geslaagd was. Wel waren het nog smalle strepen, maar Coelius begreep dat de herfstregens en het zwellen van den Rijn deze verschillende strepen weldra in een grooten Rijnarm zouden herscheppen.

Met een goedkeurend gemompel reed Coelius weer naar de hoeve terug. Hier werd hij opgewacht door een renbode, die bericht bracht van den aanval op de vloot van Cerealis. Coelius vernam hierdoor dat bijna de geheele vloot van Cerealis was vermeesterd en dat zelfs zijn prachtige galei in handen der Batavieren was gevallen. Hij vernam dat Cerealis slechts door een toeval was ontsnapt doordat hij zich op het schip van Claudia Sacrata bevond.

„Claudia Sacrata," had Coelius gemompeld. „Wel nu nog

mooier, loopt zij nu den veldheer achterna, nadat zij eerst getracht heeft Petilius voor zich te winnen."

Nog kwam de gedachte niet bij hem op dat Cerealis en Petilius een en dezelfde persoon kon wezen.

Toen kort daarna Civilis weer aan de Nabalia kwam, werd natuurlijk de aanslag op de vloot druk besproken.

„Die Cerealis is toch een geluksvogel," merkte Coelius bij die gelegenheid op. „Als die Ubische vrouw hem niet door haar zang naar haar schip had gelokt, was hij misschien op het oogenblik tegen wil en dank de gast van Velleda."

„De vrouwen brengen hem geluk aan," merkte Civilis op, „dat doen zij lang niet iedereen."

„Weet gij?" hervatte Coelius, „dat diezelfde Claudia Sacrata ook Petilius nageloopen heeft?"

Een zonderlinge blik van Claudius trof hem. „Gij bedoelt," zei Civilis langzaam, „den Petilius, dien mijn zuster te Rome ontmoet heeft en dien gij later op haar verzoek bij den Donarsteen een boodschap hebt gebracht. Gelooft gij dat die Petilius iets om die Claudia Sacrata gaf?"

„Oh, neen," hervatte Coelius levendig. „Hij vond het niet onaardig naar haar zang te luisteren, maar ik ben er van overtuigd dat zijn geheele hart uw zuster toebehoort. Heb ik u al eens verteld, welke ontmoeting ik had met een Bructer op mijn tocht naar den Donarsteen?"

„Neen," hernam Civilis, „wat was dat?"

En Coelius deed het verhaal van den naijverigen minnaar, die een aanslag op het leven van Petilius had willen doen.

Civilis, die vroeger van het geval gehoord had, maar de juiste toedracht niet wist, luisterde aandachtig en een geheimzinnig lachje speelde hem om den mond.

„Gij zijt er dus van overtuigd dat Petilius alleen aan onze Claudia denkt en niet aan de Ubische?" vroeg hij.

„Zeer zeker," antwoordde Coelius.

„Dat doet mij genoegen," hernam Claudius, „het zou mij ernstig spijten als het anders was. Ik hoop dat zij van die genegenheid nog eenmaal pleizier mag hebben. Gij hebt Cerealis nooit gezien, wel?"

„Neen," antwoordde Coelius.

„Dat begrijp ik," zei Claudius eenvoudig, met een glimlach om de lippen.

Coelius zag dien glimlach en begreep maar niet wat Claudius op een bijzonder vroolijke gedachte bracht.

Weer waren eenige dagen verloopen. Civilis was nog aan de Nabalia. Hevige herfstregens hadden de rivieren doen zwellen. De verschillende stroompjes benoorden de Nabalia waren tot een groote rivier samengegroeid, welke boven Batavodurum uit den Rijn vloeide, en Cerealis, die een einde aan den oorlog begeerde te maken, had zich laten verlokken en was met zijn geheele krijgsmacht aan de overzijde van den Rijn gekomen. Hij was op voor hem zeer gevaarlijk terrein, op een smalle strook gronds ingesloten tusschen de Waal en den door Civilis geschapen stroom, terwijl dat terrein nog doorsneden werd door de Linge.

Civilis had zich in de onmiddellijke nabijheid van de Nabalia

sterk genesteld. De Overrijnsche volken, die nog gemakkelijker dan tot heden den Rijn tusschen Batavodurum en Trajectum konden overkomen, omdat deze rivier aldaar door het water, dat bij Batavodurum wegvloeide, aanmerkelijk smaller en minder diep was geworden en die bovendien verlokt waren door de hoop op buit, welke opgewekt was door de jongste overwinning welke Cerealis' galei in Velleda's bezit had gebracht, waren weer in grooten getale Civilis toegestroomd. Deze was met die nieuwe hulp niet bijster ingenomen. Ten eerste was een groote troepenmacht hem thans van geenerlei nut en ten tweede waren zijn Batavieren van die Overrijnsche volken niet meer gediend. De Batavieren, die nu eerst recht de lasten van den oorlog begonnen te gevoelen, door het plunderen en verwoesten der hoeven, zeiden dat het beter was door Romeinsche keizers dan door Germaansche vrouwen geregeerd te worden. Met dit laatste bedoelden zij den invloed dien Velleda op den gang der zaken oefende. Ook meenden zij dat men het niet verder moest laten komen. Tegen slavernij te strijden, was wel goed maar een enkel volk kon niet de slavernij van de geheele wereld verdrijven. Welk een gering gedeelte van het heele menschdom waren de Batavieren? Konden zij met grond verwachten het tegen Rome te kunnen opnemen? Als van hen geen schattingen werden geëischt, maar alleen jonge lieden en mannen om als krijgers te dienen, was dat het naast aan de vrijheid.

Civilis toonde zich dan ook volstrekt niet ingenomen met de Germaansche hulpbenden en weigerde beslist den Germaanschen bevelhebbers eenigen invloed op den gang der zaken toe te staan.

Intusschen begonnen de rivieren buiten hare oevers te treden en op sommige plaatsen het eiland onder water te zetten. Cerealis begon in een hachelijken toestand te geraken. Rondom zijn legerplaats stond alles blank en Julius Victor en Verax zorgden er voor dat geen schepen met levensmiddelen en krijgsvoorraad den Rijn af konden komen. Cerealis had aan alles gebrek en het liet zich aanzien dat weldra de honger in zijn kamp zou rondwaren. Civilis wist zulks en de Germaansche bevelhebbers eveneens. Deze drongen er bij Claudius op aan dat hij thans zijn slag zou slaan en het leger van Cerealis vernietigen. Civilis wilde echter niet. Hij had met zich zelven uitgemaakt, dat thans de tijd van onderhandelen was aangebroken. Dit zeide hij echter niet tegen de Germaansche bevelhebbers. Hij beweerde tegen hen, dat zij zich vergisten als zij dachten, dat Cerealis weerloos was. Als men een aanval op diens kamp zou durven wagen, zou men leelijk het hoofd stooten. De Germaansche bevelhebbers, die verlangend waren op Cerealis los te stormen, waren over den tegenstand van Civilis hevig verbitterd. Het kwam tot hooge woorden. Civilis wilde niet toegeven en het einde was dat de Germaansche hoofden dreigden te zullen wegtrekken en Civilis alleen met zijn Batavieren, Kaninefaten en Friezen voor alles te laten zitten, als hij niet toegaf. Dat was juist wat Claudius wilde. Hij hield hen aan hun woord en het einde was dat de Overrijnsche benden woedend aftrokken.

Coelius, die op zekeren dag van een rit in den omtrek terugkwam, zag tot zijn verbazing groote benden Germanen wegtrekken. Bij Civilis gekomen, vernam hij wat vooraf was gegaan. Hij was

verbaasd. „Zij hebben gelijk met te beweren dat Cerealis machteloos is, waarom verplettert gij hem niet?" vroeg hij.

„Wel Coelius, ik kan misschien Cerealis verpletteren, maar Cerealis is Rome niet. De Romeinen geven deze landstreek nimmer op. Dat kunnen zij niet. Als de Rijn niet langer bewaakt wordt, is Gallië voor Rome verloren, en als Gallië veroverd is, wordt Rome zelf bedreigd. Wij Batavieren hebben nu gedurende dezen oorlog gezien, dat de Overrijnsche volken ons vreemd zijn geworden. Wij, die reeds heel wat beschaving hebben verkregen, passen niet langer bij de mannen, die zich voor het meerendeel nog in dierenvellen kleeden, en in bosschen en moerassen wonen. Als wij vrij waren en niets meer met Rome te maken hadden, zouden zij in ontelbare scharen over den Rijn komen zwermen en onze overheerschers worden. Ik vrees hun woestheid meer dan Rome's macht. Cerealis is een welwillend man, die herhaalde malen heeft laten weten, dat hij, op voor ons eervolle voorwaarden, vrede zou willen sluiten. Ik heb over die voorwaarden nagedacht en er zijn er drie, die ik zou willen stellen. Ten eerste, moet het gebeurde vergeten en vergeven zijn. Ten tweede, moeten wij niet alleen als bondgenooten, maar als vrienden en broeders van het Romeinsche volk erkend worden, en ten derde, moet ons geslacht door Rome erkend worden als het voornaamste geslacht van dit eiland en de hulpbenden, welke wij Rome zullen leveren, moeten altijd onder het bevel van een van ons geslacht staan.

Onder deze voorwaarden zou ik een einde willen maken aan den oorlog, welke zooals gij weet onzen landgenooten reeds geducht begint tegen te staan."

Coelius, die met aandacht geluisterd had, stak Claudius de hand toe en zeide: „Gij hebt gelijk Claudius, als Cerealis die voorwaarden wil aannemen, zouden wij dwaas zijn als wij geen vrede sloten. Wij moeten niet vergeten dat als Vespasianus te Rome is en de oorlog in het Oosten voorbij, als de Joden onderworpen of verdelgd zijn, dat wij dan kans loopen het geheele uit Syrië komende leger op het lijf te krijgen. Ik geloof ook, naar hetgeen ik te Rome gehoord heb, dat Vespasianus liever het geheele Bataafsche volk zou uitroeien dan deze landstreek en daardoor den Rijn prijs te geven."

„Dat vrees ik ook," hernam Claudius, „en daarom Coelius wil ik in onderhandeling treden met Cerealis en ik had gedacht dat het beste zou wezen, dat gij de onderhandelaar waart. Gij kent Cerealis."

„Ken ik Cerealis?" riep Coelius, „en ik heb u kort geleden nog gezegd, dat ik hem nooit had gezien."

„Kom, kom," zei Civilis glimlachend. „Begrijpt gij het nog niet? Weet gij hoe de voornaam van Cerealis is?"

„Neen," antwoordde Coelius.

„De Romeinsche veldheer heet Petilius."

Coelius deed een sprong van verbazing, en begon ouder gewoonte plotseling zacht te fluiten.

„Wat?" riep hij, „Petilius, toch niet...?"

Civilis knikte toestemmend.

„Hoe is het mogelijk, dat ik het niet begrepen heb?" barstte Coelius los, „die vriendelijke, innemende Petilius is dat Cerealis, wel, wel!"

„Zoo is het," hernam Claudius, „ik heb mij steeds verwonderd dat gij het niet begreept. En ook Claudia, die anders zoo scherpzinnig is, vatte het niet. Gij droomdet beiden door op uw herinneringen aan Rome. Gij wist dat uw Petilius verwant was aan Vespasianus, gij wist dat Cerealis dit ook was, maar toch dacht gij niet verder door. Maar nu ter zake, wilt gij naar hem toe gaan, Coelius?"

„Als gij het nuttig oordeelt, natuurlijk."

„Zeg hem dan vooral dat de Overrijnschen een aanval op zijn kamp wilden doen, maar dat ik er tegen was. Zeg hem, dat de Overrijnschen vertrokken zijn, na groote oneenigheid, maar dat het niet zoo onmogelijk is dat zij terugkomen."

„Ik zal het hem zeggen."

„En noem hem mijn drie voorwaarden; kent gij ze nog?"

„O, zeker, zij zijn zoo eenvoudig, dat ik ze ook zou kunnen bedenken."

„Juist," hernam Civilis. „Gij vertrekt dus."

„Ik ga onmiddellijk."

„Goed," hervatte Civilis.

COELIUS ALS VREDESONDERHANDELAAR.

En Coelius kwam bij Petilius. Tal van wederwaardigheden had hij ondervonden vóór hij in het Romeinsche kamp was, maar hij was er gekomen. En hij vond Petilius in zijn tent omringd door weelderige pracht. Er ontbraken geen marmeren en bronzen beelden, geen met kostbare zijde bekleede rustbanken, noch prachtige met bloemen en vogels geborduurde gordijnen of fraaie tapijten, maar tot in de lederen tent van den veldheer drong de mistige damp door van de akelige, sombere watervlakte welke zich uren ver rondom het Romeinsche kamp uitstrekte. Toen Coelius dan ook binnentrad, zag hij een trek van somberen ernst op het gelaat van Petilius, welken hij er nimmer op had gezien.

Nauwelijks zag echter Petilius, wie de bezoeker was, of een straal van vreugde gleed over zijn gelaat en met uitgestoken handen kwam hij op hem toe.

„Coelius," riep hij verheugd. „Wel, dat is een verrassing. Komt gij van Claudia?"

„Neen, ik kom van Claudius," antwoordde Coelius, terwijl hij Petilius hartelijk de beide handen drukte.

„Ha," hernam Petilius, gij komt dus niet met den minnaar spreken, maar met den veldheer."

„Juist, met den Romeinschen veldheer," zei Coelius.

„En welke boodschap heeft uw dappere bloedverwant voor mij?"

„Hij wil onderhandelen."

Petilius keek Coelius eenigen tijd met een trek van voldoening op het gelaat ernstig aan.

„Hij heeft twist gehad met de Overrijnsche hoofden. Zij wilden een aanval op uw kamp doen, denkende dat gij in zulk een moeilijken toestand verkeert, dat uw nederlaag zoo goed als zeker zou zijn."

„En oordeelde Civilis er anders over?"

„Ons volk wordt den oorlog moede. Het begint afkeerig te worden van de Overrijnsche stammen en Claudius meent u een dienst te hebben bewezen door dien aanval op uw kamp te beletten. Wel gelooft hij, dat gij het onderspit zoudt hebben gedolven, maar hij begrijpt dat Rome het toch niet op zal geven en dat er in uw plaats nieuwe veldheeren met andere en grootere legers uit Rome zouden komen opdagen."

„Zoo," merkte Cerealis eenvoudig op.

„Hij heeft ernstig over de voorwaarden nagedacht en gelooft dat zij voor Rome aannemelijk en voor hem eervol zijn."

„Welke zijn die voorwaarden?"

Coelius noemde ze.

Petilius dacht even na en zei toen: „Wel, ook mij schijnen de voorwaarden billijk. Dat er volledige vergiffenis zal worden geschonken, is natuurlijk. Wel Coelius, om je de waarheid te

zeggen, Rome heeft zich tegenover uw geslacht en uw volk aan de grofste ondankbaarheid schuldig gemaakt. Dat is niet alleen mijn oordeel, maar velen in Rome denken zoo en dat is dan ook de reden, dat ik getracht heb den oorlog zoo min mogelijk een wreedaardig karakter te geven. Civilis had gelijk toen hij beweerde, dat het geen bondgenootschap was als vroeger, dat men met de Batavieren schandelijk handelde, en het talent waarmede hij zoo uiteenloopende volksstammen tegen het machtige Rome in het veld heeft weten te brengen, heeft hem een plaats onder de groote mannen verzekerd. Civilis, die de geschiedenis van Rome kent, vergelijkt zich gaarne met Sertorius en Hannibal, die evenals hij eenoogig waren, en het moet erkend worden, dat hij als de verwarring te Rome was blijven aanhouden, voor Rome even gevaarlijk had kunnen worden als die beiden. Hij wil voor de Batavieren den titel van vrienden en broeders van het Romeinsche rijk; nu ik geloof, dat het verstandig van Rome zal wezen als het hen voortaan als zoodanig beschouwt. Hij wil dat uit zijn geslacht in het vervolg steeds de bevelhebbers zullen worden gekozen van de hulpbenden welke uw eiland aan Rome levert; ook dit komt mij billijk voor. Zeg hem, dat ik zijn voorwaarden aanneem en ik twijfel niet of Vespasianus zal ze bekrachtigen. Vespasianus is uw neef grooten dank verschuldigd, niet zoozeer omdat hij *voor* hem geweest is, want dit was slechts een list, als wel omdat hij *tegen* Vitellius is opgetreden. De opstand der Batavieren beroofde Vitellius van een trouwe lijfwacht en maakte dat bovendien een deel van Neder-Germanië en Gallië bedwongen diende te worden. Honderd jaar geleden

toen het ging tusschen Augustus en Antonius, tusschen het Westen en het Oosten, Rome en Alexandrië, heeft het Westen overwonnen; nu ging het weder tusschen het Westen en het Oosten, maar nu zegevierde het Oosten. De opstand van uw neef die Vitellius lam heeft geslagen, kwam Vespasianus en Titus ten goede. Kortom, Coelius, gij kunt Civilis boodschappen, dat ik zijn voorwaarden aanneem," besloot Cerealis.

„Den goden zij dank," zei Coelius. „Hoe eerder de vrede gesloten wordt hoe beter dan. De Overrijnsche stammen konden weder terugkomen en een spaak in het wiel steken. Wilt gij u morgen reeds met Civilis in het openbaar ten overstaan van de beide krijgsmachten over den vrede onderhouden?"

„Ik heb er niets tegen," antwoordde Petilius. „Heeft Civilis gezegd, hoe hij de zaken geregeld wilde hebben?"

„Zijn plan was de brug voor zijn kamp in het midden af te breken. Gij zoudt dan met uw krijgsmacht tot die brug naderen en over het afgebroken gedeelte heen zoudt gij het woord tot elkander voeren."

Petilius glimlachte. „Ik dacht wel," zei hij, „dat Civilis de gelegenheid zou aangrijpen om een rede te houden. Toen ik uit Rome naar Magontiacum werd gezonden en voor de troepen verscheen, werd mij gezegd dat men een rede van mij verwachtte, want dat zoowel Galliërs als Trevieren daar op verzot waren. Ik zeide, dat ik gekomen was om te vechten niet om te praten. Toen men evenwel aanhield, gaf ik toe en sprak, zooals gij wel zult vernomen hebben, want die rede is van mond tot mond gegaan, over de voortreffelijke keizers van wie men

evenveel gerief had als men ver af woonde als dichtbij, terwijl de slechte vorsten het meest noodlottig waren voor hen, die in hun onmiddellijke nabijheid woonden; over lieden, die mooi voordeden met fraaie woorden, als vrijheid, onafhankelijkheid, maar dat ieder, die naar eens anders slavernij en eigen heerschappij had gestreefd, zich steeds van die woorden had bediend enz. Ik bemerkte toen hoe verzot de bewoners dezer landen op die toespraken waren en daar mijn woorden nogal in den smaak vielen, heb ik de gewoonte van redevoeringen te houden maar gaan volgen. Wat mij aangaat, als Civilis nog eens voor het laatst zijn hart wil luchten, hij mag zijn gang gaan. En nu, Coelius, hebben wij alles besproken, zou ik zeggen, wat Claudius betreft, kunnen wij nu eens tot Claudia terugkeeren, de veldheer heeft het woord gehad, nu komt de beurt aan den minnaar, nietwaar? Hoe is het met Claudia, vertel mij eens iets van haar. Denkt zij nog aan mij?"

„Veel weet ik niet," antwoordde Coelius, „edele Petilius, want ik heb haar sedert een paar weken niet gezien. Claudius heeft mij plotseling naar de Nabalia geroepen."

„Weet zij dat Briganticus dood is?"

„O ja, ik zelf heb het haar medegedeeld."

„En dat hij door Brinio werd verslagen?"

„Ik weet het niet, maar ik twijfel niet, of dit zal haar wel ter oore zijn gekomen. Trouwens, zij had Brinio reeds gezegd, dat zij een ander beminde."

„En hoe vatte Brinio dat op?"

„Hij ging geweldig te keer, maar toen zijn toorn tot het toppunt

was geklommen, kwam ik tusschenbeiden. Dienzelfden nacht is Brinio evenwel vertrokken en ik denk dat hij toen reeds het plan koesterde Briganticus op te zoeken. Civilis heeft hem nog afgeraden naar Vada te gaan, maar hij wilde niet luisteren."

„Waar is hij nu?"

„Te Helium. Hij heeft Civilis doen weten, dat hij tevreden zou zijn als Claudius met u mocht onderhandelen, zoo de Kaninefaten tot Rome weder in dezelfde verhouding kwamen als zij vroeger waren geweest. Hij voor zich zou aanbieden naar Brittanje te vertrekken om daar aan de zijde der Romeinen te strijden. Dit beteekent natuurlijk, dat hij van Claudia afziet. Hij begrijpt dat Verax, Julius Victor en andere leden van het geslacht er nimmer in zullen toestemmen dat hij Claudia huwt, nadat hij haar neef heeft verslagen."

„Ik begrijp dat ook," hervatte Petilius, „en wat mij aangaat ik zal zijn plan om voor ons in Brittanje te strijden zooveel mogelijk bevorderen. En nu Coelius, kunt gij mij nog niet iets meer van Claudia vertellen?"

„Neen, zooals ik u zeide, ik heb haar de laatste weken niet gezien."

„Weet gij niet, of zij iets gehoord heeft . . . van dien nachtelijken overval, toen ik gevangenschap ontkwam doordat ik mij op het schip van Claudia Sacrata bevond, of zou zij nog niet weten dat de Petilius, dien zij kent, eigenlijk Petilius Cerealis heet?"

„Ik weet het niet, edele Petilius," antwoordde Coelius, „wel zal zij gehoord hebben van dien overval en van Claudia Sacrata, maar of zij verder iets weet, vermoedt of raadt, kan ik niet

zeggen. Toen ik haar verliet, was zij nog evenals ik, van meening dat uw naam Carvo of iets van dien aard was. Geen van beiden dachten wij dat gij de veldheer waart. Het is slechts sedert een paar dagen, dat ik het weet. Civilis heeft mij de oogen geopend en ik begrijp nu niet dat ik het niet reeds lang ontdekt heb."

Petilius glimlachte. „Carvo, of Cercalis," zei hij, „wij blijven toch goede vrienden hoop ik, de naam zal er minder aan toe doen, wel?"

„Even goede vrienden," antwoordde Coelius, „alsof ik er niet mede vereerd zou zijn den veldheer der Romeinen tot vriend te hebben; dat is nog heel iets anders dan een eenvoudig bevelhebber der ruiterij, waarvoor wij u aanzagen."

Petilius lachte.

„Maar nu moet ik vertrekken," zei Coelius.

„Wacht eens even," hernam Petilius. „Zou ik Claudia niet eens kunnen zien en spreken; gij weet niet, oude knaap, hoe ik naar haar verlang?"

Coelius zette een ernstig gezicht. „Ik zou niet weten hoe," antwoordde hij. „Gij kunt toch moeilijk naar de hoeve van Brinio gaan?"

Petilius dacht even na. „Wel," zeide hij, „de zaak is dat ik, zoodra het gesprek met Civilis is afgeloopen, naar Rome moet vertrekken. Wel heb ik het recht vrede te sluiten, maar natuurlijk moet dezen door den keizer bekrachtigd worden. Ik ken Rome en weet welke kuiperijen daar gewoonlijk aan het werk zijn. Daarom wil ik zelf naar Rome gaan om Vespasianus duidelijk

te maken, dat deze vrede werkelijk in het belang van het Romeinsche rijk is. Mijn plan is om na het gesprek met uw bloedverwant in westelijke richting af te trekken naar Caspingium en daar of te Tablae mijn leger in tweeën te verdeelen. Het eene gedeelte gaat naar Lugdunum en zal in opdracht hebben de burchten langs den Rijn, welke gedeeltelijk verwoest zijn, zoodra mogelijk te herstellen en te bezetten; met het andere gedeelte trek ik door het land der Nerviërs en Lingonen naar Augusta Trevirorum. Als ik mijn krijgsmacht daar in de winterkwartieren gebracht heb, ga ik alleen naar Rome ten einde Vespasianus verslag van den loop der zaken te geven. De vraag is dus, weet gij geen middel dat ik Claudia nog eens zou kunnen zien vóór ik vertrek?"

Coelius streek een paar malen met de hand over het voorhoofd, zooals wij weten, het bewijs dat hij ernstig nadacht, maar hij scheen geen licht te krijgen, want hij bleef zwijgen.

„Nu?" vroeg Petilius.

„Ik weet geen middel," antwoordde Coelius aarzelend.

„Dan," hernam Petilius, „laten wij het beste er van hopen. Ik ben altijd nogal gelukkig; als mijn voorgevoel mij niet bedriegt, zie ik Claudia nog vóór ik vertrek. En nu Coelius, geloof ik dat wij alles besproken hebben, breng Civilis mijn groeten en zeg hem dat ik zijn voorwaarden aanneem en verdere aanwijzingen omtrent de samenkomst van hem wacht."

Petilius reikte Coelius de hand, welke deze warm drukte. Een oogenblik later had Coelius het kamp verlaten.

VREDE. CLAUDIA TERUG.

Het was den volgenden dag in den namiddag een buitengewone drukte aan beide zijden van de afgebroken brug over de Nabalia. Aan de zijde der Romeinen heerschte het levendigste gewoel. Als een loopend vuur was het nieuws van den te sluiten vrede over het geheele eiland der Batavieren verspreid geworden. Ook de voorwaarden waren bekend en wekten de levendigste blijdschap. De bewoners van Batavodurum, Vada, Grinnes, Trajectum waren reeds sedert den vroegen morgen in grooten getale komen aansnellen om getuigen te kunnen zijn van het gesprek tusschen Cerealis en Civilis. Hunne gelaatstrekken drukten de grootste vreugde uit. De tijd van oorlog was dus voorbij, en de tijd van vrede en voorspoed zou weder aanbreken. De handel op de rivieren zou weder hersteld worden, zwaar beladen schepen zouden den Rijn weder komen afzetten om deze landen en Brittanje van alle mogelijke artikelen te voorzien. De bezettingen op de burchten zouden aan alles behoefte hebben en voor marskramers en zoetelaars zou weer een aardig stuk geld te verdienen zijn. Met innig genoegen werd gedacht aan de heerlijke

forums (markten) welke vóór het uitbreken van den oorlog op verschillende plaatsen van het eiland werden gehouden en welke door honderden kooplieden uit alle windstreken bezocht werden. Er waren soms nog beter prijzen voor de waren op die forums te maken dan te Rome zelf. De laffe keizer Caligula had dit zeker ook begrepen toen hij deze landen bezocht, want hij had de lijfsieraden, prachtige kleederen, slaven en het kostbare huisraad van zijn beide zusters uit Rome hierheen doen brengen en alhier laten verkoopen. En dan behalve de voordeelen voor de kooplieden, wat waren die forums niet een genoegen voor de kijklustige landzaten; waren er op de marktdagen geen histriones, mimi (potsenmakers) die allerlei kunsten vertoonden en funambuli (koorddansers) die de stoutste toeren verrichtten. Ziet, al dat heerlijke zou terugkomen. En dan de echte gouden tijd voor de eigenlijke landbouwers, die weer de groote leveranties voor de talrijke legerbenden welke de burchten bezetten zouden krijgen. Wat moest er niet een groote hoeveelheid koren voor het brood der krijgers en haver voor de paarden worden geleverd en nog honderden andere benoodigdheden. Geen wonder dat de bewoners der plaatsen en de landbouwers van het platteland, hoorende van den eervollen vrede hun beste plunje hadden aangetrokken en kwamen toegesneld. Zij zwermden rond in de nabijheid van de half afgebroken brug, hielden praatjes met Romeinsche en Treviersche krijgers, keken naar het opstellen der legerbenden en wierpen blikken naar de overzijde waar de geheele krijgsmacht der Batavieren werd opgesteld. De Romeinsche legerhoofden reden prachtig uitgedoscht heen en weder voor hun krijgers, alleen Cerealis

toefde nog in zijn tent. Aan de Bataafsche zijde zag men Verax, Coelius en Julius Victor tusschen de krijgers zich bewegen. De zon was op haar hoogst en wierp haar stralen over de glinsterende harnassen en wapenen der beide legermachten. Plotseling steeg van de Bataafsche zijde een oorverdoovend gejuich op. Civilis was blootshoofds uit zijn tent gekomen en trad met vaste schreden naar de brug. Een gevoel van dankbaarheid deed de harten der Batavieren kloppen bij het zien van den eenoogigen held, die met zooveel beleid den oorlog had gevoerd en zulk een eervollen vrede had weten te verkrijgen. De oude krijgers dachten aan de reeks roemrijke gevechten welke achter hen lagen, de jonge krijgers peinsden over den roem welke weldra door hen zou zijn te behalen als zij weder aan de zijde der Romeinen, als vrienden en broeders, de geheele wereld zouden doorkruisen. Zij zagen zich reeds in hun verbeelding aan de boorden van den Nijl, of in Brittanje, het schoone Iberië, in de vlakten van Sirmium en Pannonië en boven alles, dachten zij aan de feesten waarmede zij te Rome zouden worden ingehaald als zij het loon kwamen ontvangen voor de dappere daden op hun zegetochten verricht. Het gejuich van de Bataven sloeg over naar de zijde der Romeinen, toen deze Civilis op de brug zagen verschijnen. In een oorverdoovend geroep brachten zij den man hulde, die hen met zoo groote bekwaamheid had bestreden, dien zij te Castra Vetera, te Vada, aan den Moezel en op zooveel andere plaatsen in het heetst van het gevecht hadden aanschouwd en die zich zulk een uitstekend veldoverste had getoond dat onderhandelen met hem op voet van gelijkheid geen schande was. Daar stond

Civilis een oogenblik rustig en kalm. Nauwelijks was hij daar evenwel of van Romeinsche zijde barstte een nieuw gejubel los, sterker en meer aanhoudend dan dat van zooeven.

Cerealis, prachtig uitgedost, met zijn purperen veldheersmantel omhangen, was uit zijn tent getreden. Met vlugge schreden liep hij naar de brug en nauwelijks verscheen hij op het bruggenhoofd, of ook de Batavieren barstten in gejuich uit. Dat was de bekwame veldheer, die hen bekampt had. Zij brachten hulde aan zijn menschlievendheid, aan de zachtheid waarmede hij steeds was opgetreden, zich bepalende tot het toebrengen van slagen in eerlijke gevechten en zich nooit wrekende op niet-strijdenden of vrouwen en kinderen. Zij dachten met genoegen aan zijn beminnelijke roekeloosheid en zorgeloosheid waarvan honderden verhalen van mond tot mond waren gegaan, aan zijn bewondering voor het schoone geslacht en aan zooveel dat hem zoozeer deed gelijken op den grooten Caesar van wien zij zoo menigmaal hadden hooren vertellen en die nog lang niet vergeten was en nimmer vergeten zou worden. En daar stonden Civilis en Cerealis tegenover elkander en wuifden malkaar met de hand een groet toe. Plotseling ontstond een ademlooze stilte, alle toeschouwers spitsten de ooren en rekten de halzen. En daar klonk krachtig en duidelijk de stem van Civilis:

„Romeinen, Bataven, en gij trouwe bondgenooten van Romeinen of Bataven, weet dat tusschen mij en Vitellius alles onvriendelijkheid, ja vijandschap was. Zij was door hem begonnen, door mij vermeerderd.

Vespasianus heb ik altijd geacht. Toen hij nog onderdaan was,

werden wij vrienden genoemd. Antonius Primus [1]) weet dat, hij heeft mij in zijn brieven tot den opstand aangespoord . . . .

. . . . . .

Coelius, die zich op zijn gemak zoo heerlijk opgesteld had bij den stam van een ouden wilg en die met open mond stond te luisteren naar hetgeen Civilis zeide, werd hier in zijn aandacht gestoord. Op het oogenblik waarop het woord „aangespoord" door Civilis werd uitgesproken, stond namelijk een Bataafsche krijger voor hem, die er zeer bestoven uitzag. Dat bestoven zijn, was reeds een merkwaardigheid, want de Bataafsche krijgers hadden in de laatste tijden alleen op kleigronden vertoefd dus konden zij er niet bestoven uitzien.

Die krijger sprak: „Heer Coelius, ik breng u de groeten en één boodschap van Claudia."

Bij den naam Claudia had Coelius zijn ooren gespitst.

„En wat hebt gij te zeggen, knaap?" was zijn vraag.

„Claudia vertrekt van Trajectum, maar daar zij gehoord heeft dat het land bezuiden Trajectum onveilig is door Germaansche benden, welke daar rondzwerven, verzoekt zij u haar met eenige ruiters tegemoet te komen."

„Bij Wodan," bromde Coelius, „die vrouwen bezorgen iemand altijd last, ik ben blij dat ik nooit getrouwd ben. Hoe duidelijk heb ik Claudia niet gezegd dat haar broeder haar zou laten halen."

---

[1]) Een bekwaam legeraanvoerder. Een vriend van den dichter Martialis en zelf ook dichter. Meer dan aan iemand ter wereld dankte Vespasianus aan hem zijn troon.

Hij dacht even na en begreep dat hij zoo spoedig mogelijk moest vertrekken. Hij dacht evenwel aan Petilius en daarom riep hij een der jongere Bataven tot zich.

„Kunt gij goed een boodschap overbrengen?" vroeg hij.

„Ik hoop het heer Coelius," was het antwoord.

„Ga dan naar het kamp der Romeinen en als de veldheer Cerealis zijn tent weder heeft bereikt, vraag dan of gij hem iets namens Coelius moogt mededeelen."

„En wat moet ik hem zeggen?" vroeg de Batavier.

„Zeg hem: „„Zij, die gij gaarne wenschte te zien, zal vóór het vallen van den avond hier zijn, zij komt den weg van Trajectum af.""

„Ik zal er voor zorgen," antwoordde de Bataaf.

Weinige oogenblikken daarna was Coelius aan het hoofd van vijftig flinke ruiters op weg naar Trajectum. Weldra ontmoette hij Claudia. Zij was zeer verheugd over zijn komst en dadelijk werd de reis voortgezet.

Claudia had niet zoo heel veel moeite gehad Brinio's hoeve te verlaten. Zij was steeds ziek geweest. Sorana had haar allerhartelijkst opgepast. Op zekeren dag echter, zeer laat in den avond, had Claudia de staldeur hooren open gaan, nadat zij even te voren het getrappel van een paard had vernomen. Den volgenden morgen vertelde Nanthilde haar dat Brinio op de hoeve was gekomen, maar reeds weder vertrokken was. Toen Sorana haar als gewoonlijk kwam bezoeken, merkte Claudia zeer goed op, dat zij, hoe hartelijk haar woorden ook waren, haar met andere oogen beschouwde dan tot nu toe. Brinio had zeker zijn

moeder in bijzonderheden ingelicht omtrent alles wat gebeurd was. Hij had haar stellig duidelijk gemaakt, dat er geen sprake meer kon zijn van een huwelijk met Claudia. Blijkbaar had Sorana de hoop opgegeven haar als schoondochter te begroeten. Sorana scheen zelfs reeds met dat denkbeeld vertrouwd. Haar moederlijke trots fluisterde haar misschien in dat een knap jonkman als Brinio altijd wel een gade zijner waardig zou vinden. Misschien bracht hij wel eene schoone Britsche of een Friezin van koninklijke afkomst als schoondochter in haar huis. Claudia nam van dien dag af voortdurend in beterschap toe en nauwelijks voelde zij zich sterk genoeg, of zij gaf haar voornemen te kennen naar haar broeder terug te keeren. Sorana maakte slechts zwakke tegenwerpingen. En zoo was Claudia vertrokken.

Nauwelijks waren Claudia en Coelius Trajectum voorbij of Claudia begon te spreken over den overval op den Rijn.

„Hebt gij Petilius nog gezien binnenkort?" vroeg zij.

„O, ja," antwoordde Coelius, „een paar uur geleden zag ik hem nog, hij was in gesprek met uw broeder."

Claudia keek hem een oogenblik strak aan.

„Is onze Petilius de Romeinsche veldheer Cerealis?" vroeg zij plotseling.

„Wie heeft u dat gezegd?" vroeg Coelius.

„Oh, niemand, maar er zijn verschillende redenen welke mij zulks doen vermoeden. Het is dus zoo?"

„Ja, het is zoo," antwoordde Coelius. „Ik weet dat echter pas kort. Uw broeder vertelde het mij toen ik van Brinio's hoeve terugkwam."

„En wat is dat met Claudia Sacrata?"

„Oh, dat is niets. Zij liep hem na. Hij had behagen in haar zang, meer niet."

„En gij hebt Petilius het leven gered door een jongen Bructer, die een aanslag op hem wilde plegen daarin te verhinderen?"

„Weet gij dat ook al? Tegenwoordig blijft niets meer verborgen. Peins evenwel niet te veel over dat meisje, zij is nu getrouwd."

„Getrouwd?" vroeg Claudia.

„Ja," hernam Coelius, glimlachend met de hand langs zijn baard strijkend. Velleda was zeer vertoornd, dat zij de galei kreeg zonder den veldheer. Toen zij hoorde dat Cerealis slechts ontsnapt was doordat hij naar den zang van de Ubische had zitten luisteren, werd deze bij haar ontboden en Velleda dreigde haar met alle mogelijke straffen der goden als zij niet dadelijk haar belofte aan den jongen Bructer gestand deed en dezen huwde.

De jonge Bructer werd geroepen en toonde zich bereid met Claudia Sacrata te trouwen, mits zij hem onmiddellijk naar zijn geboortestreek volgde. Claudia Sacrata beangstigd door al dat rumoer gaf toe en het huwelijk had plaats waarop de jonggetrouwden naar een hoeve aan de Boven-Lippe zijn vertrokken.

Claudia had met aandacht naar dit verhaal geluisterd en zag blijkbaar verlicht Coelius aan. Plotseling kwam evenwel de herinnering aan den dood van Briganticus, en aan Brinio weder bij haar op. Weifelend merkte zij op:

„Hoort gij niets van Brinio?"

„Hij is te Helium. Sedert hij Briganticus verslagen heeft, zijn uw neven Verax en Julius Victor en vele anderen zeer tegen

hem ingenomen. Hij schijnt aan een huwelijk met u zelfs niet meer te durven denken, want hij heeft Cerealis aangeboden onmiddellijk na het sluiten van den vrede naar Brittanje over te steken en daar voor Rome te gaan strijden."

Verheugd keek Claudia op.

„En heeft Petilius zijn aanbod aangenomen?" vroeg zij haastig.

„Nu, gij begrijpt, dat zulk een aanbod hem om verschillende redenen zeer aangenaam was," antwoordde Coelius glimlachend.

Claudia begreep dat zeer goed en de aangename trek, die op haar gelaat kwam, het vroolijke licht dat in haar oogen begon te schitteren, bewezen dat zij zich in vrij wat prettiger gemoedsstemming bevond dan eenige uren geleden. Heel lang zou evenwel die opgeruimde stemming niet duren. Een vraag van haar lokte een antwoord uit van Coelius dat haar van schrik deed verbleeken.

„Zeg eens, beste Coelius, gij hebt mij wel verteld dat gij Petilius binnenkort gezien hebt, maar hebt gij hem ook gesproken?"

„O ja," antwoordde Coelius, „en een geruimen tijd ook. Ik ben eigenlijk zoowat vredesonderhandelaar geweest. Uw broeder zeide mij op welke voorwaarden hij zou willen onderhandelen en ik ging naar Cerealis om hem met die voorwaarden bekend te maken. Petilius was zeer hartelijk en behandelde mij met groote vriendelijkheid."

„En....?" vroeg Claudia aarzelend, „sprak.... hij nog over mij?"

„O ja," hernam Coelius. „Toen ik zijn tent binnenkwam, vroeg hij, of ik van Claudia, of van Claudius kwam, of ik den minnaar, of den veldheer wilde spreken?"

Een blij licht schitterde in Claudia's lieve oogen.

„En toen ik met den veldheer gesproken had, vroeg hij of nu de minnaar aan de beurt kwam. Toen hebben wij nog even gepraat...."

„Wat zei hij, kom gij zult u toch wel een paar woorden herinneren?"

„Hij vroeg, of gij wist dat hij de Romeinsche veldheer was. Of gij gehoord hadt van dat geval met de Ubische op wier vaartuig hij bij dien overval was aangetroffen. Van de praatjes welke daaromtrent de rondte deden. Hij zeide, dat hij zoo naar u verlangde en u zoo gaarne nog eens wilde spreken...."

„Oh, Coelius," riep Claudia, vroolijk in de handen klappende, „ziet gij wel, dat gij een heelen boel weet te vertellen, wat zijt gij toch een echt ondeugende neef, dat gij daar niet dadelijk mede voor den dag kwaamt. Zou hij mij zoo gaarne nog eens willen spreken?"

„Ja," hernam Coelius langzaam, „voor hij vertrekt."

Verschrikt viel Claudia achterover tegen het kussen van den wagen. Alle vroolijkheid was plotseling verdwenen. Doodelijk verschrikt staarde zij Coelius aan.

„Voor hij vertrekt," stamelde zij.

„Ja, hij moet naar Rome om zelf bij Vespasianus op de bekrachtiging van den vrede aan te dringen."

„En wanneer moet hij vertrekken?"

„Oh, weldra, misschien is hij reeds op weg. Hoewel ik weet dat hij dan zeer teleurgesteld zou zijn, want hij rekende op zijn goed geluk, dat hem nog wel de gelegenheid zou verschaffen u te zien vóór hij vertrok."

Met bleek gelaat zat Claudia te luisteren.

„Hij vertrekt," mompelde zij, „hij is misschien reeds weg, en hij heeft geen afscheid van mij genomen, mij niet een „tot weerziens" toegeroepen."

Coelius, die zeer goed begreep wat er bij haar omging, reed ernstig naast den wagen en hield het oog onafgebroken gevestigd op de lange rij wilgen welke hij in de verte van oost naar west zag staan. Hij wist dat die wilgen langs den weg stonden welke van de Nabalia naar Caspingium liep, den weg welken Petilius bij zijn vertrek zou volgen. De duisternis begon te vallen en daar het October was, wist hij dat het weldra volslagen donker zou zijn.

Coelius meende Romeinsche wapenrustingen op den weg te zien glinsteren. Even daarna werd de lucht boven de Nabalia rood gekleurd, vlammen sloegen ten hemel.

„Kijk," riep Claudia, „wat is dat?"

„Oh, dat zijn vreugdevuren, welke ontstoken worden ter viering van den vrede," antwoordde Coelius. „Gij kunt er op rekenen dat het er van nacht lustig toe zal gaan; van alle zijden van het eiland zijn de bewoners toegestroomd en bewegen zich vrij tusschen de Romeinsche krijgsknechten. De Romeinen, die niet met Petilius medegaan, maar weder naar Batavodurum of Vada en Grinnes terugkeeren, zullen eerst nog trachten een dansje te doen en een flinken beker te drinken."

Van alle kanten sloegen nu weldra de vlammen ten hemel en werkelijk kon men van uit de verte gestalten bij de vuren zien bewegen en drong het gegons van menschelijke stemmen

zoo nu en dan tot Claudia en Coelius door. Plotseling werd de lange wilgenrij helder verlicht en blonken overal harnassen en wapenen van Romeinsche krijgers, die blijkbaar boven hun hoofden flambouwen hielden.

Coelius begreep, dat de Romeinsche krijgers wisschen stroo in brand hadden gestoken en die als flambouwen medevoerden op hun tocht. Het aantal brandende stroowisschen werd weldra zoo talrijk dat de Romeinsche krijgers nu zeer duidelijk te onderscheiden waren.

Er was geen twijfel meer. De aftocht van het Romeinsche leger naar Caspingium was in vollen gang, het was een opeenvolging van voetvolk, strijdwagens, ruiterij, wagens van zoetelaars, en troepjes bevelhebbers, die blijkbaar gezellig pratende naast elkander voortreden. Plotseling bleef het oog van Coelius rusten op een ruiter, die nagenoeg geheel achteraan kwam. Zijn wapperende mantel, groote vederbos, duidden zijn hoogen rang aan. Slechts noode scheen die eenzame ruiter voort te rijden. Blijkbaar wendde hij zich gedurig naar rechts ten einde een blik te kunnen slaan naar den weg welke van Trajectum naar de Nabalia liep. Plotseling scheen zijn oog datgene ontdekt te hebben, waar hij zoo ijverig naar keek. Het witte kleed van Claudia, dat sterk tegen den reeds bijna geheel in duisternis gehulden wagen afstak, had zeker zijn blik getrokken. In een oogwenk wendde hij zijn paard en reed den weg langs terug tot de plaats waar het veer was voor den weg naar Trajectum. Het volgende oogenblik vloog hij in dolle vaart langs dien weg en reed Claudia en Coelius tegemoet.

Coelius begreep dadelijk dat Petilius kwam aanrijden en hij

had in een oogwenk een besluit genomen. Den wagenmenner gaf hij bevel de paarden af te spannen en een eind verder ze wat te laten grazen. Hij zelf wendde den teugel en reed naar de hoorigen, die te paard den wagen volgden. „Ik meen daar ginds wapenen te hebben zien glinsteren," zei hij, „laten wij wat terug rijden, als er onraad komt, kunnen wij niet beter doen dan bij het smalle gedeelte van den weg ons op te stellen."

Claudia zat in droomerij verzonken en had er zelfs bijna geen aandacht aan geschonken dat de wagen had stil gehouden. Wel zag zij den menner met de paarden vertrekken, maar zij dacht dat de dieren misschien behoefte aan drinken hadden en naar een of andere sloot werden geleid. Toen zij evenwel zich omwendde, teneinde aan Coelius te vragen, of het niet beter geweest was maar door te rijden daar het toch zoo erg duister begon te worden, zag zij Coelius met de hoorigen reeds op vrij verren afstand van den wagen in de richting van Trajectum wegrijden.

Verschrikt keek zij rond. Zou er onraad zijn, vroeg zij zich angstig af. Op dat oogenblik zag zij duidelijk, dat zich de donkere gestalte van een naderenden ruiter tegen de witte stammen van de berken langs den weg afteekende. Een oogenblik daarna zag zij den ruiter niet meer, maar zij meende het paard bij een der boomen te zien staan.

Zij begon nu werkelijk angstig te worden en riep zoo hard zij kon: „Coelius, Coelius!" De afstand waarop Coelius echter reeds van haar verwijderd was, deed haar begrijpen, dat het voor hem onmogelijk zou zijn haar te hooren. Ook van den wagenmenner, waarnaar zij omzag, was geen spoor te ontdekken. Even daarna

werden plotseling twee armen om haar hals geslagen; zij uitte een kreet van schrik, welke evenwel overging in een juichtoon toen zij de oogen opsloeg en Petilius in het van geluk stralend gelaat zag.

„Petilius!" riep zij in verrukking, terwijl zij zelfs geen poging deed de armen welke haar omstrengeld hielden, los te maken en toeliet dat Petilius haar gelaat met vurige kussen overdekte.

Hij klemde haar nog vaster in zijn armen, fluisterde haar allerlei lieve namen toe en verdubbelde zijn liefkozingen.

En Claudia, die van een angstige spanning plotseling in een toestand van onuitsprekelijk genot overging, voelde zich overgelukkig onder zijn hartstochtelijke omhelzing en beantwoordde zijn liefkozingen.

Civilis stond voor een venster aan de noordzijde van de hoeve aan de Nabalia. Hij zag de Romeinsche legerbenden aftrekken. De geheele weg werd verlicht door de flambouwen. Het rumoer van de zingende en dansende Batavieren en Romeinen buiten de hoeve drong tot hem door. Hij luisterde met genoegen naar dat geluid, dat hem een teeken was, hoe allen zich verheugden over den vrede welken hij bewerkt had. Plotseling zag zijn oog hetwelk het aftrekken der Romeinen gadesloeg, dat een krijgsoverste, hij meende Cerealis te herkennen, zich afscheidde en terug rende.

Een glimlach kwam hem om de lippen. „Er is zeker een spinrok in het gezicht," mompelde hij, „scherper dan het oog van den valk ziet de blik der liefde."

Toen hij den ruiter den weg naar Trajectum zag inslaan, be-

stond bij hem geen twijfel meer. Het moest Petilius zijn, die de nadering van Claudia bespeurd had.

„Wel ja," mompelde Civilis, „dat is juist iets voor Coelius, dien ouden koppelaar, die heeft er wel wat op weten te vinden, dat de twee gelieven een ongestoord oogenblikje zouden hebben. Om Claudia genoegen te doen zou die oude deugniet alle goden van Germanië pogen te bedriegen."

De duisternis was gevallen, het was volslagen donker geworden en Civilis had Petilius niet zien terugkeeren. Terwijl hij nog een laatsten blik naar buiten wierp, voelde hij plotseling, dat een hand zacht op zijn schouder werd gelegd. Hij keek om en zag zijne zuster in het van geluk stralende, blozende gelaat.

„Ha, zijt gij daar," zei hij hartelijk, „hij is weg, niet waar?"

„Ja, maar hij komt terug," antwoordde Claudia met een gelukkigen glimlach.

„Natuurlijk," zei Civilis, terwijl hij een vriendelijken, half bewonderenden blik wierp op zijn zuster, die daar stond in haar mantel van goudblond haar, losgerukt en in de war gebracht door Petilius' omhelzing; met haar hooggekleurde wangen waaraan Petilius ook niet vreemd was en haar schitterende oogen.

„Waarom natuurlijk?" vroeg zij.

„Omdat...." antwoordde Civilis, „omdat Petilius een gek zou zijn als hij niet terugkwam," en zacht mompelde hij: „Mannen, die weten dat meisjes als zij op hen wachten, komen altijd terug."

EINDE.